

Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Hlavní specializace: Hospodářská politika

KRIZE SOCIÁLNÍHO STÁTU V USA?
ANALÝZA VYBRANÝCH OBLASTÍ
AMERICKÉ SOCIÁLNÍ POLITIKY V 70.
LETECH 20. STOLETÍ

diplomová práce

Autor: Bc. Christian Kojan

Vedoucí práce: Ing. Zdenka Johnson, Ph.D.

Rok: 2019

Prohlašuji na svou čest, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

Bc. Christian Kojan

V Praze, dne 10. 12. 2018

Poděkování

Rád bych poděkoval paní Ing. Zdence Johnson, Ph.D. za její cenné připomínky, rady a ochotu při vedení této bakalářské práce.

Bc. Christian Kojan

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatel : **Bc. Christian Kojan**
Studijní program: **Ekonomie a hospodářská správa**
Obor: **Hospodářská politika**
Název tématu: **Krize sociálního státu v USA? Analýza vybraných oblastí americké sociální politiky v 70. letech 20. století**

Zásady pro vypracování:

1. Cíl práce:
Cílem práce je analyzovat vybrané oblasti sociální politiky USA v 70. letech 20. století. Konkrétně se autor práce hodlá zaměřit na analýzu dopadů programů americké sociální politiky na míru chudoby, míru nezaměstnanosti a vzdělanost obyvatelstva. Hlavní testovanou hypotézou práce bude tvrzení, že americká sociální politika 70. let nebyla úspěšná při snižování míry chudoby rasových menšin ve srovnání s mírou chudoby bílých Američanů. Práce se bude dále zaměřovat na skupiny nejvíce ohrožené chudobou, bude se jednat především o rasové menšiny, seniory a rodiny vedené ženami.
2. Význam, aktuálnost nebo očekávaný přínos zvoleného tématu:
Přestože od počátku 70. let uběhlo už téměř pět desetiletí, řada problémů, kterým musely administrativy amerických prezidentů v průběhu 70. let čelit, je aktuální i v dnešní době. Většina tržních ekonomik se sice momentálně nemusí potýkat s problémy vysoké míry inflace a nezaměstnanosti, nicméně boj s deficitem veřejných rozpočtů, potíže s narůstajícími výdaji na sociální politiku či problémy sociálního vyloučení stále patří mezi jedny z hlavních problémů, kterým musí současné vlády čelit. Kvůli dlouhodobě expanzivní monetární politice řadě centrálních bank se zároveň v dohledné době může řada států potýkat s vzrůstající mírou inflace.
3. Charakteristika teoretické části práce:
V teoretické části práce se autor bude věnovat postupnému formování americké sociální politiky do konce 70. let 20. století. Práce se bude zaměřovat primárně na opatření vzniklá v průběhu 60. a 70. let. Autor práce bude především popisovat obsah jednotlivých opatření, důvody jejich vzniku a jejich vzájemnou návaznost. U popisovaných opatření bude kladen důraz na deskripci jejich cílů a nástrojů v oblasti řešení chudoby. Jejich vznik a realizace budou zasazeny do širšího kontextu makroekonomického vývoje USA v průběhu 60. a 70. let. V teoretické části práce budou převažovat metody deskripce, indukce a analýzy.
4. Charakteristika praktické části práce:
Praktická část práce se bude zabývat analýzou dopadů americké sociální politiky na vybrané ukazatele životní úrovně obyvatelstva v 70. letech. Konkrétně se bude jednat o míru chudoby, míru nezaměstnanosti a vzdělanost obyvatelstva. Dále se bude praktická část zaměřovat na analýzu dopadů sociální politiky na specifické skupiny obyvatelstva, konkrétně na rasové menšiny, seniory a rodiny vedené ženami. V této části práce bude využito především metod analýzy, komparace, indukce a limitované deskripce.
5. Klíčová slova:
sociální politika, chudoba, rasové menšiny, ropné šoky, stagflace, 70. léta 20. století, Spojené státy americké, Richard Nixon, Gerald Ford, Jr., James Carter.

Rozsah práce: 65 NS

Seznam odborné literatury:

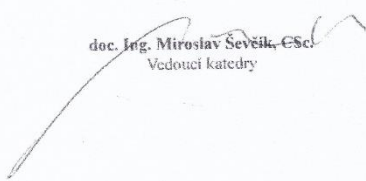
1. FOX, Liana et al. Trends in Deep Poverty from 1968 to 2011: The Influence of Family Structure, Employment Patterns, and the Safety Net. RSF: The Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences. 2015. Vol. 1, No. 1, s. 14-34, dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.7758/rsf.2015.1.1.02>.
2. JANSSEN, Bruce S. The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future. Pacific Grove: Brooks/Cole Publishing, 1997, 406 s. ISBN 0-5343-4141-1.
3. KISSINGER, Henry A. Years of Upheaval. Simon & Schuster UK, 2011, 1312 s. ISBN 9780857207180.
4. MEYER, Bruce D. et al. Winning the War: Poverty from the Great Society to the Great Recession [with Comments and Discussion] Brookings Papers on Economic Activity. 2012, s. 133-200, dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41825366>.
5. MURRAY, Charles. Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, 337 s. ISBN 8085850559.
6. PATTERSON, James T. America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century. Cambridge: Harvard University, 2000, xiv, 312 s. ISBN 0-674-00434-5.
7. PETERS, B. Guy. American Public Policy: Promise and Performance. 3rd ed. New Jersey: Chatham, 1993, viii, 391 s. ISBN 0-934540-87-X.
8. REIDA, George E. The Family Assistance Plan as a Solution to the Welfare Crisis The Journal of Risk and Insurance. 1971, Vol. 38, No. 2, s. 169-179, dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/251488>.
9. ROCKOFF, Hugh. America's Economic Way of War: War and the US Economy from the Spanish-American War to the Persian Gulf War. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, xii, 357 s. ISBN 978-0-521-67673-1.
10. STEENSLAND, Brian. Cultural Categories and the American Welfare State: The Case of Guaranteed Income Policy American Journal of Sociology. 2006, Vol. 111, No. 5, s. 1273-1326, dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.1086/499508>.

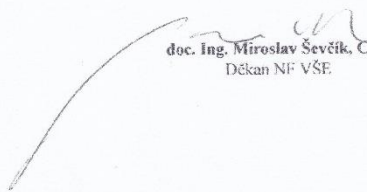
Datum zadání diplomové práce: květen 2018

Termín odevzdání diplomové práce: prosinec 2018

Bc. Christian Kojan
Rešitel

Ing. Zdenka Johnson, Ph.D.
Vedoucí práce

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Vedoucí katedry

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Děkan NF VŠE

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá vybranými oblastmi americké sociální politiky v 70. letech. Cílem práce je analyzovat dopady sociální politiky 70. let na zvolené ukazatele životní úrovně obyvatelstva. Primárně se práce zaměřuje na míru chudoby obyvatel. Práce představuje nejvýznamnější opatření sociální politiky schválená v průběhu sledovaného období a následně analyzuje jejich dopady na míru chudoby, míru nezaměstnanosti a vzdělanost pracovní síly. Hypotéza, že americká sociální politika 70. let nebyla úspěšná při snižování míry chudoby rasových menšin ve srovnání s mírou chudoby bílých Američanů, nebyla jasně potvrzena ani vyvrácena kvůli silnému destabilizačnímu vlivu ropných šoků na americkou ekonomiku ve sledovaném období.

Abstract

This thesis deals with selected American social policy programs of the 1970s. The main goal of the thesis is to analyze impact of 1970s' social policy on selected indicators of standard of living. Primary focus of said analysis is the poverty rate of population. Thesis describes selected social policy measures enacted in the 1970s and analyzes their impact on poverty rate, unemployment rate, and education of workforce. Hypothesis stating that American social policy of the 1970s was unsuccessful at reducing poverty rates of racial minorities in comparison to poverty rate of white Americans could not be clearly proven true or false because of strong destabilizing influence of oil shocks on the economy in the 1970s.

Klíčová slova

Sociální politika, chudoba, rasové menšiny, ropné šoky, stagflace, 70. léta 20. století, Spojené státy americké, Richard Nixon, Gerald Ford, Jr., James Carter

Key Words

Social policy, poverty, racial minorities, oil shocks, stagflation, 1970s, United States of America, Richard Nixon, Gerald Ford, Jr., James Carter

JEL klasifikace

H53, I32, I38, N32

Obsah

Úvod	1
1 Formování americké sociální politiky do roku 1969.....	6
1.1 New Deal, Fair Deal a konzervativní 50. léta	7
1.2 New Frontier a obrat směrem k reformám	10
1.3 Johnsonova Great Society a válka proti chudobě	13
1.3.1 Nová opatření války proti chudobě	13
1.3.2 Ostatní opatření koncepce Great Society	16
2 Vývoj sociální politiky v 70. letech.....	22
2.1 Sociální politika v období vlády prezidenta Nixona.....	24
2.1.1 Politická situace v období Nixonovy vlády	24
2.1.2 Family Assistance Plan a Supplemental Security Income	26
2.1.3 Další opatření Nixonovy administrativy	32
2.2 Sociální politika v období vlády prezidentů Forda a Cartera.....	37
2.2.1 Politická situace ve druhé polovině 70. let	37
2.2.2 Opatření proti chudobě druhé poloviny 70. let	39
2.3 Přetrvávající problémy sociální politiky v 70. letech	42
3 Analýza dopadů sociální politiky 70. let na vybrané ukazatele životní úrovně	49
3.1 Míra chudoby.....	49
3.1.1 Alternativní ukazatele míry chudoby	49
3.1.2 Obecná míra chudoby.....	52
3.1.3 Míra chudoby rasových menšin	57
3.1.4 Míra chudoby dalších znevýhodněných skupin.....	64
3.2 Míra nezaměstnanosti	68
3.2.1 Obecná míra nezaměstnanosti	68
3.2.2 Míra nezaměstnanosti vybraných skupin populace	69
3.3 Vzdělanost pracovní síly	73

3.3.1 Vzdělanost celkové populace	73
3.3.2 Vzdělanost rasových menšin	75
Závěr.....	79
Seznam odborné literatury	82
Seznam tabulek	92

Úvod

Po úspěšných 60. letech 20. století, která se vyznačovala převážně silným ekonomickým růstem, liberalizací společnosti a výraznými pokroky v boji s chudobou, vyvstaly na počátku 70. let nové problémy, jež bylo nutné vyřešit. Válka ve Vietnamu se ukázala být pro USA mnohem větší překážkou, než předchozí prezident Lyndon Johnson veřejnosti v průběhu druhé poloviny 60. let prezentoval. Každoročně rostoucí výdaje na novou federální sociální politiku realizovanou v rámci koncepce Great Society už dále nebylo možné z většiny krýt krátkodobou fiskální dividendou, která plynula z implementace nové hospodářské politiky demokratických prezidentů 60. let postavené na stimulaci agregátní poptávky. Ostatně jejich nástupce, republikán Richard Nixon, vyhrál volby s kampaní slibující pro Ameriku „právo a pořádek“ založenou na kritice konfliktu ve Vietnamu, omezení výdajů na sociální politiku a snížení narůstajících rozpočtových deficitů. Dalším problémem spojeným s přelomem 60. a 70. let 20. století byl pokles tempa ekonomického růstu, který pouze umocnil negativní dopady již zmíněných problémů. Kombinace všech těchto potíží dohromady vyvolávala u americké veřejnosti dojem, že v USA existuje „welfare crisis“, neboli krize sociálního státu.¹

Cílem práce je analyzovat vybrané oblasti sociální politiky USA v 70. letech 20. století. Konkrétně se autor práce zaměřuje na analýzu dopadů programů americké sociální politiky na míru chudoby obyvatelstva, míru nezaměstnanosti a vzdělanost obyvatelstva. Hlavní testovanou hypotézou práce je tvrzení, že americká sociální politika 70. let nebyla úspěšná při snižování míry chudoby rasových menšin ve srovnání s mírou chudoby bílých Američanů.

Dílejší výzkumné otázky práce se soustředí na analýzu dopadů sociální politiky na tři zmíněné sledované ukazatele – obecnou míru chudoby, míru nezaměstnanosti a vzdělanost obyvatelstva. V rámci dílčích výzkumných otázek se autor práce též zaměřuje na problematiku skupin nejvíce ohrožených chudobou, nezaměstnaností a nedostatečným vzděláním. Konkrétně se jedná především o rasové menšiny, seniory a rodiny vedené ženami. O platnosti hlavní hypotézy práce a odpovědích na dílčí

¹ Je ovšem nutné zmínit, že tato „krize“ rozhodně nedosahovala rozsahu krizí skutečných států blahobytu, kterými byly některé evropské země jako Velká Británie či Švédsko postiženy. V souvislosti s USA i samotné označení sociální stát, případně stát blahobytu, vzhledem k rozsahu přijatých opatření sociální politiky příliš neodpovídá realitě.

výzkumné otázky autor práce rozhodne na základě závěrů vyvozených z analýzy a komparace dostupných statistických údajů ze sledovaného období.

Práce je rozdělena na tři hlavní části. V první části se autor práce věnuje postupnému formování sociální politiky v USA v průběhu 20. století až do převzetí prezidentského úřadu Richardem Nixonem. Práce nejdříve stručně popisuje nejdůležitější opatření sociální politiky schválená v rámci iniciativy New Deal prezidenta F. D. Roosevelta a ambiciózního plánu Fair Deal prezidenta Trumana. Hlavním zaměřením první části práce jsou sociální programy nově vzniklé v 60. letech 20. století. Důvodem je, že tato opatření měla největší dopad na následný vývoj v oblasti americké sociální politiky v průběhu 70. let. První kapitola se detailněji zabývá programy schválenými v rámci koncepce New Frontier Johna F. Kennedyho a následnými změnami v americkém sociálním systému uskutečněnými v rámci Great Society prezidenta Johnsona. Autor se také snaží odpovědět na otázky, jak se v 60. letech změnila role státu v sociální politice a jaké nové metody byly použity v rámci boje s chudobou.

Druhá část práce se primárně soustředí na vývoj sociální politiky USA v průběhu 70. let a její návaznost na předchozí schválenou legislativu. Jsou popsána vybraná sociální opatření schválená v rámci administrativ prezidentů Nixona, Forda a Cartera. Dále se druhá kapitola práce věnuje problematice rostoucích nákladů na sociální programy v 70. letech. Kapitola se stručně zabývá i obecným historickým kontextem 70. let se zaměřením na faktory determinující směřování americké sociální politiky v průběhu dekády. Především se jedná o problematiku války ve Vietnamu, ropné šoky a s nimi související problém stagflace. V druhé kapitole se autor také snaží odpovědět, zda došlo v oblasti sociální politiky ke konzervativnímu obratu slibovanému prezidentem Nixonem. Dále autor hledá důvody, proč ve druhé polovině 70. let nebyly uskutečňovány větší sociální reformy. Druhá část práce se také snaží odpovědět, co bylo příčinou nárůstu federálních výdajů na sociální zabezpečení a zda v 70. letech docházelo k vážnější krizi amerického sociálního systému.

Vznik a realizace opatření sociální politiky popisovaných v prvních dvou částech práce jsou zasazeny do širšího kontextu makroekonomického vývoje USA v průběhu 60. a 70. let. U sociálních opatření je kladen důraz na deskripci jejich cílů a nástrojů v oblasti řešení problémů chudoby, nezaměstnanosti či nedostatečné vzdělanosti

obyvatelstva. V první a druhé části práce převažují metody deskripce, indukce a analýzy. Dále jsou využity i přímá a progresivní historická metoda.

Ve třetí části práce se autor soustředí na dopady americké sociální politiky na životní úroveň obyvatelstva v 70. letech 20. století. Hlavním ukazatelem, na který se práce zaměřuje je míra chudoby obyvatelstva. Autor práce provádí analýzu vlivu sociální politiky na obecnou míru chudoby obyvatelstva a dále na míru chudoby specifických skupin, jež byly nejvíce ohroženy chudobou. Konkrétně se jedná o rasové menšiny (reprezentované především černošskou a hispánskou menšinou), osoby starší 65 let a rodiny vedené ženami. Dále se práce zabývá analýzou míry nezaměstnanosti. Autor práce se zaměřuje především na obecnou míru nezaměstnanosti, míru nezaměstnanosti vybraných skupin obyvatelstva a míru účasti na pracovní síle. Poslední zkoumanou oblastí je vzdělanost pracovní síly, kde se autor práce věnuje především vzdělanosti celkové populace a vzdělanosti rasových menšin v průběhu 70. let. Ve třetí části práce je využíváno především metod analýzy, komparace, indukce a deskripce. Na základě analytického výzkumu shromážděných informací autor rozhodne o platnosti hlavní hypotézy diplomové práce.

Autor práce čerpá primárně ze zahraniční odborné literatury, česká literatura je vzhledem k charakteru tématu využita pouze ve formě překladů originálních titulů z anglického jazyka. Práce využívá standardních odborných knižních publikací, historických pramenů i odborných studií a článků z elektronických zdrojů jako je na příklad databáze JSTOR. Jedním z nejvýznamnějších zdrojů, z kterých autor práce čerpá, je kniha amerického historika Jamese T. Pattersona *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*. Publikace pokrývá vznik a formování sociální politiky a následný boj s chudobou v USA v průběhu 20. století. Patterson ve své knize velmi detailně popisuje jednotlivá schválená opatření i navrhované koncepty americké sociální politiky a poskytuje k nim komentář zástupců celého politického spektra. Jelikož se autor titulu zaměřuje především na fakta a číselné údaje, kniha není příliš čtivá, ale nabízí vyvážený a korektní pohled na problematiku boje s chudobou.

Dalším titulem, který se zaměřuje primárně na jednotlivá opatření americké sociální politiky, je *The Reluctant Welfare State* amerického historika Bruce S. Janssona. Jansson se obdobně jako Patterson soustředí na jednotlivá legislativní opatření v rámci sociální politiky a kontext jejich vzniku, ale problémy boje s chudobou zkoumá často z jiných

hledisek. Autor knihy se tolik nesoustředí na menší detaily a číselné údaje, ale spíše na celkový obraz problému, takže kniha se dobře čte. V práci je též využito českého překladu knihy Charlese Murrayho *Příliš mnoho dobra* (v originále *Losing Ground*). Murray se ve svém díle staví negativně k rozrůstajícímu se konceptu sociálního státu v USA a kritizuje jeho neefektivnost. Kniha nabízí hlavně konzervativní úhel pohledu na danou problematiku. Murray dochází z dnešního pohledu k téměř kontroverzním závěrům. Jako největší přínos Murrayho díla autor práce vidí část knihy věnovanou vzdělání, kterému se Murray na rozdíl od řady ostatních autorů věnuje velmi podrobně a poskytuje řadu užitečných dat.

Od ostatních autorů odlišný pohled na sociální politiku přináší kniha B. Guy Peterse *American Public Policy*, která se zabývá problémy americké sociální (a veřejné) politiky z obecnějšího hlediska. Petersův titul nabízí cenné údaje především pro části práce zabývající se zdravotnictvím a vzděláním. V práci jsou též využity memoáry Henryho Kissingera, amerického diplomata a ministra zahraničí administrativ prezidentů Nixona a Forda, zvané *Years of Upheaval*. Hlavním přínosem Kissingerovy rozsáhlé publikace je doplnění historického kontextu významných událostí především zahraniční politiky. Především se jedná o konečnou fázi války ve Vietnamu a první ropný šok vyúsťující v americkou energetickou krizi. Jelikož byl Kissinger jedním z nejbližších spolupracovníků obou zmíněných prezidentů, kniha nabízí autorův specifický pohled na danou problematiku i řadu zajímavých informací „z první ruky“. Zároveň je však nutné brát v potaz, že Kissingerovy názory nejsou zcela objektivní a postrádají jistý odstup nezaujatých stran.

Jedním z odborných článků, které jsou v práci využity, je příspěvek amerického ekonoma Lestera C. Thurowa *The Political Economy of Income Redistribution Policies*. Článek se zabývá rozdílnými přístupy k redistribuci příjmu, které byly praktikovány v rámci programů prezidentů Nixona, Johnsona a Kennedyho a problémům plynoucích z těchto přístupů. Další pro práci užitečnou studií je článek George E. Rejdy *The Family Assistance Plan as a Solution to the Welfare Crisis*. Autor článku analyzuje možné přínosy a nevýhody Nixonova neprosazeného plánu Family Assistance Plan a porovnává ho s předchozími programy sociální politiky a dalšími plány postavenými na konceptu záporné daně z příjmu. Další studie, z které práce čerpá, je *Scaling Welfare Benefits to Income: An Idea That Is Being Overworked* amerického ekonoma Roberta J. Lampmana. Autor článku se zaměřuje na problémy spojené s možnou implementací sociálních

programů na bázi záporné daně z příjmu, konkrétně na Nixonovy programy Family Assistance Plan a Supplemental Security Income Plan.

Jedním z hlavních zdrojů statistických dat využitých v práci budou internetové stránky Federální rezervní banky v St. Louis (Federal Reserve Economic Data), které poskytují řadu cenných ekonomických dat pro danou časovou periodu. Dalšími elektronickými zdroji údajů pro práci budou internetové databáze Světové banky (The World Bank) a Bureau of the Census (či United States Census Bureau). Jelikož některá starší (případně podrobnější) data nejsou dostupná v elektronické podobě, v práci bude též využito statistických ročenek a abstraktů Bureau of the Census.

1 Formování americké sociální politiky do roku 1969

V průběhu 30. let 20. století se začal ve Spojených státech amerických formovat první významnější federálně poskytovaný systém sociální zabezpečení. Tento zpočátku velmi skromný systém se začal postupně rozrůstat, a to především v průběhu 60. a 70. let. Tato kapitola se zabývá postupným vývojem v oblasti americké sociální politiky v průběhu 20. století až do roku 1969, kdy byl prezidentský úřad převzat republikánským prezidentským kandidátem Richardem Nixonem. V kapitole jsou stručně představeny změny v oblasti sociální politiky uskutečněné v rámci Rooseveltova konceptu New Deal. Dále je stručně zmíněn z většiny neprosazený plán Fair Deal prezidenta Trumana a změny v oblasti vzdělávání provedené během Eisenhowerovy administrativy v 50. letech. Jelikož opatření schválená v průběhu 60. let měla největší dopad na sociální politiku 70. let, hlavním zaměřením této části práce je formování sociální politiky, které proběhlo v rámci koncepcí New Frontier a Great Society demokratických prezidentů Johna F. Kennedyho a Lyndona B. Johnsona.

Americký systém sociálního zabezpečení se začal rozvíjet podstatně později než jeho protějšky v západoevropských zemích. Na příklad v Německu lze vysledovat první náznaky vzniku rozsáhlejšího systému zabezpečení už v 80. letech 19. století v období vlády kancléře Bismarcka. Ve Velké Británii k rozmachu sociálního státu došlo po druhé světové válce v návaznosti na Beveridgeovu zprávu z roku 1942. Podobný vývoj následoval v poválečných letech v řadě dalších evropských zemí.

Ve Spojených státech amerických vznikala první významnější sociální opatření až v reakci na pokles životní úrovně obyvatelstva způsobený dopady Velké hospodářské krize. Vzniklý systém zabezpečení se však svým rozsahem nemohl rovnat skutečným sociálním státům, které později vznikaly v poválečné Evropě. Schválená opatření na příklad nepokrývala oblast poskytování zdravotní péče. Američané postižení chudobou se museli až do poloviny 60. let, kdy byly schváleny programy Medicare a Medicaid, spoléhat primárně na charitativní činnost jednotlivých lékařů či dobrovolníků.² Nebo se výrazně zadlužit, což zpětně konzervovalo jejich chudobu.

Obrat v oblasti americké sociální politiky začal v první polovině 60. let společně s nástupem Kennedyho administrativy. Jedním z impulsů k tomuto obratu bylo

² SEGALMAN, Ralph – MARSLAND, David. *Cradle to Grave: Comparative Perspectives on the State of Welfare*. Houndmills: Macmillan, 1989. 147 s. ISBN 0-333-47004-4, s. 20.

znovuobjevení problému chudoby, které odstartoval Michael Harrington svou knihou *Jiná Amerika* (v originále *The Other America*).³ Harrington ve svém díle odhadl, že novodobá chudoba postihovala 40 až 50 milionů Američanů.⁴ Tato chudoba zároveň měla být dlouhodobého charakteru, byla předávána z generace na generaci a uvěžňovala mladší generaci v nekonečném cyklu deprivace. K řešení tohoto problému nestačila pouhá finanční pomoc, ale bylo nutné vytvořit nový přístup zaměřený na vzdělávání a nápravu „špatných společenských návyků“ zejména mladší generace.⁵ Potřebná opatření měla následně vznikat v rámci koncepcí New Frontier a Great Society prezidentů Kennedyho a Johnsona.

1.1 New Deal, Fair Deal a konzervativní 50. léta

Základy systému sociálního zabezpečení ve Spojených státech byly položeny legislativními změnami provedenými v rámci programu New Deal prezidenta Franklina Delano Roosevelta. Nejzásadnější změny v oblasti sociální politiky proběhly v druhé části Rooseveltova plánu (obvykle označovaném Second New Deal) v rozmezí let 1935–1937.

Nejvýznamnější změnou provedenou v 30. letech v oblasti sociální politiky se stal Zákon o sociálním zabezpečení (Social Security Act) z roku 1935. Zákon zavedl sociální pojištění fungující formou penzijního fondu, který poskytoval zabezpečení pro osoby starší 65 let a jejich pozůstalé. Dále byla zavedena Pomoc nezaopatřeným dětem (Aid to Dependent Children, dále jen ADC), která nabízela finanční pomoc pro svobodné matky s dětmi. Zákon dále poskytoval úrazové pojištění pro pracující (Workmen's Compensation) a pojištění proti nezaměstnanosti (Unemployment Insurance).⁶ Jednotlivá pojištění byla financována daní ze mzdy uvalenou na zaměstnavatele a zaměstnance, takže nezatěžovala federální rozpočet a byla pro řadu Američanů snáze politicky akceptovatelná. Roosevelt si taktéž od schválených opatření sliboval snížení výdajů na

³ Chudoba byla do té doby v americké společnosti považována pouze za okrajový problém, který se netýkal větší části populace. Drtivá většina obyvatel z vyšších společenských tříd si ani nebyla vědoma, že chudoba stále ještě existuje a postihuje značnou část obyvatelstva.

⁴ PATTERSON, James T. *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*. Cambridge: Harvard University, 2000, 312 s. ISBN 0-674-00434-5, s. 97.

⁵ BRAUER, Carl M. *Kennedy, Johnson, and the War on Poverty* The Journal of American History, 1982, Vol. 69, No. 1, s. 98–119. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1887754, s. 106.

⁶ LEGISWORKS. Public Law 74-271: Social Security Act [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <http://www.legisworks.org/congress/74/publaw-271.pdf>.

sociální dávky, jelikož platby poskytované z pojištění měly posunout značnou část osob starších 65 let a nezaměstnaných nad hranici chudoby.⁷

Dávka ADC byla primárně zamýšlena pro ovdovělé matky s dětmi a byla pro veřejnost nejvíce přijatelnou změnou celého plánu New Deal. V dalších desetiletích však objem vyplacených dávek (stejně jako nespokojenost veřejnosti s programem ADC) rapidně rostl a ukázalo se, že většina příjemkyň dávky nejsou vdovy.⁸ Prezident Roosevelt taktéž uvažoval o vytvoření federálního programu zdravotního pojištění jako součásti Zákona o sociálním zabezpečení, ale kvůli obavám z reakce konzervativců a Americké lékařské asociace (American Medical Association, dále jen AMA) svůj původní záměr nerealizoval.⁹

Další významnou součástí plánu New Deal byly federální programy nabízející nezaměstnaným práci na veřejných projektech. Projekty vznikaly v rámci nově vytvořených agentur jako byly Public Works Administration či Works Progress Administration. Programy fungovaly až do 40. let, kdy byly i přes Rooseveltův odpor kvůli tlaku ze strany konzervativců a vstupu USA do války zrušeny.¹⁰ Na odkaz programů ze 30. let nabízejících práci navazovaly i administrativy amerických prezidentů v 60. a 70. letech. Obvykle se však pozdější opatření snažila vyhnout kontroverzi tím, že nabízela místo samotné práce pouze pracovní výcvik.

Na plán New Deal se snažil v poválečných letech navázat Rooseveltův nástupce Harry S. Truman. Trumanova ambiciózní politická koncepce zvaná Fair Deal navrhovala tři zásadní změny. První změnou mělo být zavedení systému zdravotního pojištění pro všechny americké občany. Druhou změnou se měly stát antidiskriminační zákony zakazující jakoukoliv formu rasové či náboženské diskriminace při přijímání nových pracovníků. Poslední změna navrhovala zvýšení úrovně minimální mzdy.¹¹ Většina z programů Trumanova Fair Deal však nebyla prosazena, jelikož byla blokována konzervativní koalicí republikánů a jižanských demokratů v Kongresu, která již úspěšně

⁷ JANSSON, Bruce S. *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*. Pacific Grove: Brooks/Cole Publishing, 1997, 406 s. ISBN 0-5343-4141-1, s. 173.

⁸ MURRAY, Charles. *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, 337 s. ISBN 8085850559, s. 29.

⁹ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 176.

¹⁰ Tamtéž, s. 183.

¹¹ THE LIBRARY OF CONGRESS. Truman Announced A Fair Deal January 5, 1949 [online]. [cit. 2018-11-15]. Dostupné z: http://www.americaslibrary.gov/jb/modern/jb_modern_fairdeal_1.html.

v předchozích letech omezovala financování koncepce New Deal.¹² Trumanovu situaci v oblasti domácí politiky navíc komplikoval poválečný vývoj v Evropě. Na rozšiřující se vliv Sovětského svazu po celé Evropě reagovala Trumanova administrativa vytvořením Marshallova plánu a zvýšením výdajů na zbrojení, čímž došlo k značnému omezení zdrojů dostupných pro sociální reformy.¹³ Trumanovi se tedy z významnějších změn v rámci Fair Deal podařilo prosadit pouze zvýšení minimální mzdy a Zákon o zaměstnanosti (Employment Act), který určoval maximální zaměstnanost jako jeden z cílů federální vlády. Součástí zákona bylo i vytvoření Rady ekonomických poradců prezidenta (Council of Economic Advisors). Původní znění zákona však bylo výrazně zmírněno konzervativní opozicí, takže vláda nebyla povinna zvyšovat sociální výdaje ani při vyšších mírách nezaměstnanosti.¹⁴

Trumanův nástupce v prezidentském úřadě, republikán Dwight D. Eisenhower, nepovažoval oblast sociální politiky za jednu z nejvyšších vládních priorit a na rozdíl od svých předchůdců nepřišel s žádným uceleným konceptem legislativních změn. Eisenhower se především pokoušel udržet vyrovnaný federální rozpočet společně s nízkou mírou zdanění, což zabraňovalo další možné expanzi sociálních výdajů. I přes snahy Eisenhowerovy administrativy praktikovat restriktivní fiskální politiku však federální dluh dále narůstal, a to i navzdory citelnému snížení výdajů na zbrojení po ukončení války v Koreji.¹⁵

Podobně jako Truman se i Eisenhower potýkal se silnou opozicí v Kongresu, který byl po většinu období jeho vlády kontrolován demokraty. Vzhledem k těmto okolnostem se Eisenhower dohodl s opozicí na tom, že výměnou za podporu demokratů v záležitostech zahraniční politiky nebude usilovat o odstranění stále fungujících programů z Rooseveltovy éry.¹⁶ Pro práci jediným relevantním opatřením z období Eisenhowerovy vlády je Národně obranný zákon o vzdělání (The National Defence Education Act, dále jen NDEA) z roku 1958. Podle Murrayho byl hlavní motivací schválení NDEA strach ze špatného postavení země vzhledem k Sovětskému svazu v oblasti vzdělávání. Zákon totiž

¹² JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 200.

¹³ Tamtéž, s. 200.

¹⁴ FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS. Employment Act of 1946 [full text] [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: https://fraser.stlouisfed.org/files/docs/historical/trumanlibrary/srf_014_002_0002.pdf.

¹⁵ HARRIS, Seymour E. *Economics of the Kennedy Years and a Look Ahead*. New York: Harper & Row, 1964, 273 s., s. 243.

¹⁶ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 202.

reagoval na vypuštění sovětské družice Sputnik na oběžnou dráhu z podzimu 1957.¹⁷ Program NDEA poskytoval školám finanční prostředky určené na zlepšení úrovně výuky matematiky a přírodních věd.¹⁸

1.2 New Frontier a obrat směrem k reformám

Po konzervativní éře vlády prezidenta Eisenhowera nastoupil do prezidentského úřadu demokrat John F. Kennedy. Kennedyho koncepce New Frontier představovala nový směr v oblasti americké sociální politiky. Koncepce měla široký záběr a jejím úkolem bylo řešit problémy země s chudobou, nezaměstnaností, občanskými právy či hospodářským růstem. Klíčovým znakem reforem z počátku 60. let byla snaha změnit roli státu v oblasti sociální politiky z pasivního poskytovatele finanční podpory v subjekt, který občanům aktivně pomáhá vymanit se z chudoby. Dalším nástrojem využitým k dosažení cílů New Frontier byla nová ekonomická politika prezidenta Kennedyho (často označovaná jako New Economics), která aplikovala keynesiánskou ekonomickou teorii ke stimulaci hospodářského růstu země. Podstatná část původního legislativního plánu nebyla realizována kvůli problémům v Kongresu a Kennedyho úmrtí v listopadu 1963. V duchu Kennedyho odkazu však pokračoval Lyndon Johnson v rámci své koncepce Great Society.

Většina opatření schválených v období Kennedyho vlády měla bojovat s tzv. strukturální chudobou, tedy chudobou, která je vtělena v povaze systému a nelze ji odstranit za pomoci ekonomického růstu.¹⁹ Jedním z prvních takových opatření se stal Zákon o oblastním rozvoji (Area Redevelopment Act, dále jen ARA) uvedený v platnost v květnu 1961. Program ARA měl pomáhat oblastem zvláště postiženým chudobou a nezaměstnaností formou investic do lokálních firem a infrastruktury.²⁰

¹⁷ MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 109.

¹⁸ NATIONAL ARCHIVES CATALOG. Act of September 2, 1958 (National Defense and Educational Act of 1958), Public Law 85-864, 72 STAT 1580, to strenghten the national defense and to assist in the expansion and improvement of educational programs to meet critical national needs. [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://catalog.archives.gov/id/299869>.

¹⁹ MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 37.

²⁰ OFFICE OF THE LAW REVISION COUNSEL. Public Law 87-27: Area Redevelopment Act [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <http://uscode.house.gov/statutes/pl/87/27.pdf>.

V letech 1961-1964 do ARA plynulo zhruba 300 milionů USD.²¹ Hlavním problémem programu byla příliš nízká výše financování, která neumožňovala vytvoření většího počtu pracovních míst. Dále byl program kritizován za neefektivní alokaci prostředků a častou korupci na lokální úrovni, která vedla k zrušení programu v roce 1965.²² Program ARA následovala další opatření s obdobným zaměřením. Jednalo se na příklad o Zákon pro zrychlení veřejných prací (Public Works Acceleration Act) z roku 1962, který poskytoval postiženým oblastem 900 milionů USD na veřejné projekty.²³ Již po Kennedyho smrti byl v roce 1964 schválen Appalachia Act, jenž alokoval 1 mld. USD do deprivovaných oblastí Appalačského pohoří.²⁴ Zajímavou skutečností je, že první opatření zabývající se strukturální chudobou se soustředila na oblasti jako Michigan či Appalačské pohoří, v kterých převládalo bílé obyvatelstvo. Zatímco problém černošské chudoby na jihu USA a v centrech velkých měst byl v podstatě ignorován.²⁵

Výcvik a školení²⁶ nezaměstnaných měl zprostředkovávat Zákon o rozvoji a výcviku pracovních sil (Manpower Development and Training Act, dále jen MDTA) schválený v roce 1962.²⁷ Tvůrci MDTA předpokládali, že velká část nezaměstnaných nemůže najít práci, jelikož nedisponuje dovednostmi, které zaměstnavatelé požadují.²⁸ Program nesoucí se v duchu Kennedyho oblíbeného hesla „podat ruku, ne almužnu“ byl prezentován jako způsob odstranění závislosti chudých na finanční podpoře od státu a díky tomu měl velkou podporu v Kongresu. Do roku 1973 výcvikem v rámci MDTA prošlo 2,2 milionu lidí při celkových výdajích překračujících 3,2 mld. USD.²⁹

²¹ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 123.

²² JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 211.

²³ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 87-658: Public Works Acceleration Act [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-76/pdf/STATUTE-76-Pg541.pdf>.

²⁴ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 123.

²⁵ THUROW, Lester C. *The Political Economy of Income Redistribution Policies* The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 1973, Vol. 409, Income Inequality (Sep., 1973), s. 146–155. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1041500>, s. 148.

²⁶ MDTA byl prvním větším federálním programem zaměřeným na výcvik pracovní síly a představoval nový revoluční přístup v oblasti sociální politiky. Předchozí opatření z éry New Deal nenabízela výcvik, ale přímo pracovní místa. Tento přístup k řešení nezaměstnanosti už byl v 60. letech viděn jako neefektivní a neatraktivní – Kennedyho administrativa by s největší pravděpodobností takový návrh nebyla schopna v Kongresu prosadit.

²⁷ OFFICE OF THE LAW REVISION COUNSEL. Public Law 87-415: Manpower Development and Training Act of 1962 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <http://uscode.house.gov/statutes/pl/87/415.pdf>.

²⁸ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 210.

²⁹ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 123.

Program byl i přes svou oblíbenost mezi politiky často kritizován za své slabé výsledky. Provedené studie výsledků MDTA ukázaly, že absolventi výcvikových programů zvýšili svůj příjem v průměru pouze o 1,5 %, což bylo velmi vzdáleno původním očekáváním tvůrců opatření.³⁰ Kritici MDTA také podotýkali, že program nevytváří nová pracovní místa a jeho absolventi pouze vytlačují ostatní nekvalifikované pracovníky z trhu práce.³¹

Program ADC pocházející z Rooseveltovy éry byl v dalších dekadách častým terčem kritiky. V roce 1950 byl jeho název změněn na Pomoc rodinám s nezaopatřenými dětmi (Aid to Families with Dependent Children, dále jen AFDC), aby název programu neodrazoval od uzavírání manželství.³² Ve snaze reflektovat změny ve struktuře tradiční rodiny Kennedyho administrativa schválila AFDC-UP (AFDC – Unemployed Parent). Program rozšiřoval poskytování dávek i na rodiny s oběma rodiči, pokud živitel rodiny již vyčerpal podporu v nezaměstnanosti, nebo byl zaměstnán na úvazek kratší než 100 hodin měsíčně.³³ Původně byl v roce 1961 program AFDC-UP schválen pouze na 1 rok. Roku 1962 však Kennedyho administrativa v rámci Dodatků k Zákonu o sociálním zabezpečení (Public Welfare Amendments, dále jen PWA) prodloužila účinnost AFDC-UP o dalších 5 let. Další změnou v rámci PWA bylo vyhrazení federálních prostředků na trénink sociálních pracovníků a platby státům kompenzující 75 % nákladů na sociální služby rehabilitačního a preventivního rázu.³⁴

Opatřením primárně zaměřeným na řešení pomalého tempa hospodářského růstu byla Kennedyho daňová reforma navrhuující snížení daní. Žádný z Kennedyho předchůdců se neodvážil navrhnout snížení míry zdanění a zároveň operovat s deficitním rozpočtem, to vše navíc během delšího období hospodářského oživení.³⁵ Podle Rockoffa se jednalo o nejdůležitější daňovou reformu od druhé světové války. Reforma byla projednávána v průběhu roku 1963, ale byla schválena až v únoru 1964 po Kennedyho smrti.³⁶

³⁰ MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 46.

³¹ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 210.

³² Tamtéž, s. 175.

³³ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 126.

³⁴ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 87-543: Public Welfare Amendments of 1962 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-76/pdf/STATUTE-76-Pg172.pdf>.

³⁵ HARRIS, *Economics of the Kennedy Years and a Look Ahead*, s. 65.

³⁶ ROCKOFF, Hugh. *America's Economic Way of War: War and the US Economy from the Spanish-American War to the Persian Gulf War*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, 357 s. ISBN 978-0-521-67673-1, s. 286.

Přijatá legislativa výrazně snižovala míru zdanění příjmů jednotlivců i firem. Pro jednotlivce byla horní hranice míry zdanění snížena z 91 % na 70 % a dolní hranice z 20 % na 14 %. V případě firem se korporátní míra zdanění snížila z 52 % na 48 %.³⁷ Daňová reforma měla primárně pomoci zvýšit disponibilní příjmy příslušníků středních a vyšších společenských tříd. Pozitivní efekt reformy na osoby postihnuté strukturální chudobou³⁸ se měl dostavit až v delším časovém horizontu, kdy ekonomové očekávali, že díky rychlejšímu tempu růstu ekonomiky bude vznikat fiskální dividenda, z níž bude možné financovat opatření na pomoc chudým.³⁹ Mezi hlavní oponenty Kennedyho daňové reformy patřili konzervativci, kteří nesouhlasili s možným zvyšováním deficitu federálního rozpočtu v době hospodářského růstu.

1.3 Johnsonova Great Society a válka proti chudobě

1.3.1 Nová opatření války proti chudobě

Johnsonova koncepce domácí politiky zvaná Great Society byla ambiciózním projektem, který měl bojovat s chudobou, odstranit rasovou diskriminaci, zlepšit úroveň veřejného vzdělávání či poskytovat zdravotní péči potřebným. V souladu s předchozími opatřeními 60. let však primárním cílem Great Society nebyla redistribuce příjmů mezi chudými a bohatými, nýbrž nabízení příležitostí k postupnému posunu do vyšších společenských vrstev.⁴⁰ Rozdíl mezi Johnsonovým a Kennedyho přístupem podle Thurowa spočíval v tom, že Kennedy při snaze porazit Sověty, chudobu či další problémy otevřeně volal po ekonomických obětech, zatímco Johnson se snažil veřejnost přesvědčit, že žádné oběti nebudou nutné.⁴¹ Great Society měla fungovat na základě hesla „více pro všechny“ a válka s chudobou měla být financována z fiskálních výnosů plynoucích z již zmíněné daňové reformy z roku 1964.⁴²

Prvním krokem Johnsonovy války proti chudobě bylo ustanovení Úřadu pro ekonomické příležitosti (Office of Economic Opportunity, dále jen OEO) v roce 1964. Hlavním

³⁷ NOBLE, Charles. *Welfare as We Knew It: A Political History of the American Welfare State*. New York: Oxford University Press, 1997, 210 s. ISBN 978-0-19-511336-5 978-0-19-511337-2, s. 100.

³⁸ Vzhledem k předpokládanému stimulačnímu efektu snížení daní se předpokládalo, že po schválení reformy dojde ke snížení míry nezaměstnanosti, potažmo i obecné míry chudoby.

³⁹ BRAUER, Kennedy, Johnson, and the War on Poverty, s. 108.

⁴⁰ LEVITAN, Sar A. – TAGGART, Robert *The Great Society Did Succeed* Political Science Quarterly, 1977, Vol. 91, No. 4, s. 601–618. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2148796>, s. 613.

⁴¹ THUROW, *The Political Economy of Income Redistribution Policies*, s. 149.

⁴² Tamtéž, s. 149.

úkolem OEO bylo vyvíjet a spravovat opatření války proti chudobě.⁴³ Dalším cílem OEO bylo zefektivnit stávající systém byrokracie sociálních služeb, což vedlo k napjatým vztahům mezi úřadem a sociálními pracovníky. Jedním z problémů byla i špatná koordinace při implementaci nových opatření vyvinutých OEO.⁴⁴ Obdobně jako řada dalších novinek schválených v rámci Great Society se i OEO potýkala s nedostatečným financováním. V prvním roce fungování úřadu mu bylo přiděleno 962,5 mil. USD, z toho 462,5 mil. USD bylo přesunuto z jiných částí federálního rozpočtu na sociální politiku.⁴⁵ V letech 1965-1970 rozpočet OEO dosahoval v průměru 1,7 mld. USD ročně, což představovalo asi 1,5 % objemu federálního rozpočtu a 0,33 % HNP. Jelikož se v daném období počet osob pod hranicí chudoby pohyboval okolo 25 mil., tak i pokud by byl celý rozpočet OEO rovnoměrně rozdělen mezi chudé, každý z nich by obdržel mezi 50 a 70 USD ročně.⁴⁶

Díky aktivitě OEO vzniklo několik výcvikových programů pro chudé. Jednalo se na příklad o programy Job Corps a Neighborhood Youth Corps zaměřené na pracovní výcvik a vzdělání pro mladistvé.⁴⁷ Programy byly však kritizovány za svou nákladnost, v případě Job Corps náklady na výcvik jednoho účastníka programu dosahovaly 8–10 tis. USD za rok. Pro srovnání náklady na jednoho studenta Harvardovy univerzity byly v průměru 6 tis. USD ročně.⁴⁸ Efektivnost programů nabízejících pracovní příležitosti místo peněžní či hmotné pomoci při eliminaci chudoby celkově nebyla příliš vysoká. Podle vládní analýzy z roku 1967 bylo pouze 50 tis. osob (cca 0,7 %) z celkového počtu 7,3 mil. lidí pobírajících sociální podporu schopno osvojit si dovednosti a kvalifikaci nutné k dosažení soběstačnosti.⁴⁹

Zřejmě nejinovativnějším opatřením vytvořeným OEO byly Programy komunitní akce (Community Action Programs), které měly vytvářet lokální projekty na pomoc chudým za asistence místní komunity i samotných chudých. V průběhu let najednou probíhalo až tisíc komunitních programů sloužících téměř půl milionu chudých.⁵⁰ Výsledky

⁴³ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 88-452: Economic Opportunity Act of 1964 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-78/pdf/STATUTE-78-Pg508.pdf>.

⁴⁴ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 139, 140.

⁴⁵ Tamtéž, s. 137.

⁴⁶ Tamtéž, s. 147.

⁴⁷ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 218.

⁴⁸ THUROW, *The Political Economy of Income Redistribution Policies*, s. 151.

⁴⁹ MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 48.

⁵⁰ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 144.

komunitních programů však byly nepřesvědčivé. Kritici komunitních programů poukazovali na častou korupci na lokální úrovni a neefektivnost programů při pomoci chudým.

Naopak na hmotnou pomoc chudým se zaměřoval Zákon o potravinových poukázkách (Food Stamp Act) schválený v roce 1964. Zákon umožňoval chudým nakupovat poukázky ve formě slevových kupónů na potraviny, které řada obchodů přijímala jako metodu platby.⁵¹ Programu potravinových poukázek se automaticky mohly zúčastnit všechny rodiny pobírající podporu, lokální úřady však mohly program rozšířit i na ostatní osoby postižené chudobou.⁵² Náklady na program potravinových poukázek dosahovaly v prvním roce po jeho uvedení pouhých 36 mil. USD, které pokrývaly potřeby 633 tis. chudých.⁵³ Když Johnson na konci roku 1968 opouštěl prezidentský úřad, výhod potravinových poukázek využívalo už 2,2 mil. lidí.⁵⁴ K největší expanzi programu však docházelo v průběhu 70. let, kdy se původně opomíjený program stal jedním z hlavních pilířů americké sociální politiky.

Nejdůležitějším opatřením koncepce Great Society v oblasti vzdělávání se stal Zákon o základním a středoškolském vzdělání (Elementary and Secondary Education Act, dále jen ESEA), jenž byl schválen v roce 1965. ESEA byl prvním větším zásahem federální vlády do oblasti vzdělání. Školství bylo tradičně v kompetenci lokálních autorit a všechna předchozí federální legislativa⁵⁵ byla blokována kvůli obavám z nárůstu federální kontroly nad vyučovanou látkou či problému nezávislosti církevních škol.⁵⁶ Johnsonovo opatření se soustředilo na pomoc chudým studentům veřejných i soukromých škol, dále mělo prosazovat nové metody výuky, odstranit rasovou segregaci a diskriminaci na základě rasy či pohlaví.⁵⁷ ESEA v původním znění poskytoval jednotlivým státům federální platby ve výši poloviny jejich ročních výdajů na vzdělání

⁵¹ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 88-525: Food Stamp Act of 1964 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-78/pdf/STATUTE-78-Pg703.pdf>.

⁵² JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 221.

⁵³ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 160.

⁵⁴ MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 55.

⁵⁵ Výjimkou byl Eisenhowerův NDEA, u kterého obavy z federální kontroly školství předčil strach ze zaostávání za Sověty v technických oborech.

⁵⁶ PETERS, B. Guy. *American Public Policy: Promise and Performance*. 3rd ed. New Jersey: Chatham, 1993. 391 s. ISBN 0-934540-87-X, s. 278.

⁵⁷ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 89-10: Elementary and Secondary Education Act of 1965 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-79/pdf/STATUTE-79-Pg27.pdf>.

studenta vynásobeny počtem chudých studentů ve státě. Jelikož původní verze opatření favorizovala bohatší státy, které utrácely za školství více, v roce 1967 byl způsob financování ESEA změněn, aby se rozdíly mezi státy vyrovnaly.⁵⁸

I po zavedení této změny však stále přetrvávaly značné rozdíly ve výdajích na vzdělání mezi bohatými a chudými částmi měst. Řada škol navíc využívala nejasně definovaných pravidel nakládání s poskytnutými granty a místo pomoci znevýhodněným žákům je využívala k uhrazení nákladů běžného provozu. V některých oblastech dokonce došlo ke snížení výdajů na vzdělávání, pokud do nich nezapočítáme program ESEA.⁵⁹ Výdaje na ESEA byly vyšší než u řady dalších opatření války proti chudobě, Murray uvádí, že v roce 1966 dosahovaly více než 3 mld. konstantních dolarů roku 1980 (zhruba 1,2 mld. USD v roce 1966).⁶⁰ V návaznosti na ESEA byl schválen Zákon o vyšším vzdělání (Higher Education Act, dále jen HEA), který poskytoval znevýhodněným studentům finanční pomoc formou stipendií a rozšiřoval systém studentských půjček vzniklý v rámci NDEA.⁶¹ Výdaje na HEA v prvních 5 letech dosahovaly zhruba třetiny výdajů na ESEA.⁶²

1.3.2 Ostatní opatření koncepce Great Society

Jedním z cílů koncepce Great Society bylo i poskytování zdravotní péče znevýhodněným osobám. Po neúspěšných pokusech o reformu systému zdravotnictví svých předchůdců prezident Johnson po drtivém vítězství ve volbách v roce 1964 využil svého silného mandátu a v roce 1965 prosadil programy Medicare a Medicaid jako články 18 a 19 Zákona o sociálním zabezpečení.⁶³ Medicare poskytoval základní zdravotní péči osobám starším 65 let. Účelem Medicaid bylo zajišťovat zdravotní péči pro chudé. Jak již bylo zmíněno, před přijetím obou programů se tyto skupiny obyvatel musely obvykle

⁵⁸ PETERS, *American Public Policy: Promise and Performance*, s. 279.

⁵⁹ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 218.

⁶⁰ MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 110.

⁶¹ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 89-329: Higher Education Act of 1965 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-79/pdf/STATUTE-79-Pg1219.pdf>.

⁶² MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 111.

⁶³ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 89-97: Social Security Amendments of 1965 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/STATUTE-79/pdf/STATUTE-79-Pg286.pdf>.

spoléhat na charitativní pomoc lékařů a dobrovolníků, pokud tak neučinily, často se musely zadlužovat a jejich chudoba se dále konzervovala.

Program Medicare byl rozdělen na povinnou a nepovinnou část. Povinná část programu, která hradila vybrané nemocniční služby pro seniory, byla financována daní ze mzdy placenou zaměstnavateli a zaměstnanci. Nepovinná část Medicare hradila péči jednotlivých lékařů a byla financována kombinací pojistných plateb a federálních prostředků.⁶⁴ Pro většinu seniorů byl Medicare lepší variantou než zdravotní pojištění nabízené na trhu. K čerpání výhod programu nebyla nutná žádná zdravotní prohlídka, program pokrýval již existující zdravotní problémy a byl dostupný na celém území USA.⁶⁵ Dále díky zavedení programu Medicare řada seniorů nebyla nucena kvůli uhrazení výdajů na zdravotní péči rozprodávat svůj majetek, což by část z nich donutilo zažádat o ostatní druhy sociální podpory.⁶⁶

Medicare jako program zaměřený na akutní zdravotní péči ovšem pokrýval maximálně 60 dní hospitalizace a 100 dní rekonvalescence. V konečném důsledku Medicare pro řadu postarších osob často pouze oddaloval prodej majetku a nutnost spoléhat se na omezenější rozsah péče poskytovaný programem Medicaid.⁶⁷ Program Medicare poskytoval větší flexibilitu seniorům s vyššími příjmy, kteří jej mohli využívat jako doplněk k jejich soukromému zdravotnímu pojištění, což podle některých studií vedlo k zvětšování rozdílů ve zdravotním stavu chudých a bohatých osob starších 65 let.⁶⁸

Program Medicaid poskytoval zdravotní péči osobám pobírajícím sociální podporu a osobám v tzv. „zdravotní nouzi“, jež nebyly nutně postiženy chudobou, ale nebyly schopny zaplatit náklady na svou zdravotní péči.⁶⁹ Financování programu Medicaid bylo rozloženo mezi federální vládu a jednotlivé státy, kdy federální vláda dorovnávala určitou část výdajů států na zdravotní péči. Program byl z větší části spravován jednotlivými státy, které samy rozhodovaly o rozsahu poskytované zdravotní péče (kromě vyžadovaného federálního minima).⁷⁰ Na rozdíl od Medicare se na Medicaid nevztahovala omezení

⁶⁴ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 216.

⁶⁵ PETERS, *American Public Policy: Promise and Performance*, s. 219.

⁶⁶ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 216.

⁶⁷ Tamtéž, s. 216.

⁶⁸ PETERS, *American Public Policy: Promise and Performance*, s. 220.

⁶⁹ Tamtéž, s. 221.

⁷⁰ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 217.

stanovující maximální dobu užívání programu a zároveň neexistoval systém spoluúčasti na financování zdravotního pojištění, což podle Segalmana a Marslanda mohlo v řadě případů vést k nadužívání poskytované zdravotní péče či dokonce nezodpovědnému chování ignorujícímu zdravotní rizika.⁷¹

Kvůli způsobu financování programu Medicaid existovaly výrazné rozdíly v úrovni nabízené péče mezi jednotlivými státy. Například New York a Kalifornie, dva z nejbohatších států celé unie, využívaly štědrého systému federálních grantů k poskytování bezplatných zdravotních služeb, které pokrývaly i potřeby větší části pracujících. Ve státě New York mělo nárok na benefity programu Medicaid až 40 % celkové populace.⁷² V reakci na tyto praktiky a narůstající federální výdaje Kongres schválil v roce 1967 legislativu, která od roku 1970 limitovala Medicaid pouze na osoby s příjmem nižším než 133 % výše dávky AFDC v daném státě.⁷³

Za hlavní pozitivní dopad zavedení programu Medicaid lze označit to, že vzrostlo množství zdravotnických služeb dostupných pro osoby ohrožené chudobou. A to navzdory skutečnosti, že většina lékařů přestala bezplatně poskytovat své služby chudým, jak bylo před schválení Medicaid zvykem.⁷⁴ Jedním z problémů spojených s programem byly relativně časté podvody a zneužívání federálních prostředků. Některé studie odhadují, že zhruba 7 % z celkových federálních výdajů na Medicaid bylo zneužito.⁷⁵

Program Medicaid, stejně jako program potravinových poukázek a další výhody, byl pevně svázan s dávkou AFDC, což stále více matek s nezaopatřenými dětmi podněcovalo k zažádání o tuto dávku. Kvůli tomu⁷⁶ docházelo k rychlému nárůstu výdajů na AFDC.⁷⁷ Ve druhé polovině 60. let se tak dále zvedala vlna odporu vůči programu AFDC. Počet příjemců podpory se mezi lety 1960–1968 zdvojnásobil ze zhruba 3 na 6 milionů.⁷⁸

⁷¹ SEGALMAN – MARSLAND, *Cradle to Grave: Comparative Perspectives on the State of Welfare*, s. 20–22.

⁷² JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 217.

⁷³ Tamtéž, s. 217.

⁷⁴ Tamtéž, s. 217.

⁷⁵ PETERS, *American Public Policy: Promise and Performance*, s. 222.

⁷⁶ Někteří autoři poukazují na opačnou kauzalitu, tedy že nárůst výdajů na ostatní programy sociální politiky byl způsoben navýšením počtu příjemců dávky AFDC. V obou případech je pochopitelně výsledek stejný, docházelo k nárůstu výdajů na sociální politiku.

⁷⁷ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 219–220.

⁷⁸ MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950–1980*, s. 228.

Program byl tvrdě kritizován z obou stran politického spektra. Konzervativci prohlašovali, že dávka delegitimizuje manželství a rozkládá koncept tradiční rodiny. Progresivní politici naopak požadovali vyšší úroveň transferů chudým a protestovali proti ponižujícím praktikám lokálních autorit. Mezi tyto praktiky patřily na příklad tzv. „půlnoční nájezdy“, jejichž účelem bylo najít muže v domě, nepřiměřeně tvrdé podmínky udělení povolení pobytu v dané lokalitě či další absurdní pravidla, která měla stigmatizovat možné příjemce dávky.⁷⁹

Problémy programu AFDC se snažily vyřešit změny schválené v Dodatcích Zákona o sociálním zabezpečení z roku 1967. Byl vytvořen Program pracovních pobídek (Work Incentive Program, dále jen WIN), který upravoval podmínky poskytování dávky AFDC.⁸⁰ První změnou bylo zavedení tzv. „pravidla třiceti a jedné třetiny“ (thirty plus one-third rule). Pravidlo opravňovalo příjemce podpory nechat si prvních 30 dolarů z výdělku plus jednu třetinu ze zbývajících výdělku za měsíc.⁸¹ Druhá změna umožňovala jednotlivým státům odeprít dávku AFDC těm příjemcům, kteří bez předmětného důvodu nepracovali nebo se odmítali účastnit výcvikových programů. Dále ve snaze podpořit matky pobírající podporu, které chtěli pracovat, Kongres schválil navýšení financování jeslí a školek.⁸² Problémem péče o děti předškolního věku však bylo, že nabízené služby byly ve snaze udržet výdaje nízko z velké části limitovány na účastníky programu WIN, což v důsledku omezovalo dostupnost těchto služeb pro pracující matky, které nepobíraly sociální podporu.⁸³

Ironie změn z roku 1967 spočívala v tom, že působily proti původnímu účelu programu z 30. let. Původní záměr byl poskytnout matkám nezaopatřených dětí možnost se o ně plnohodnotně postarat, tedy udržet matky těchto dětí mimo pracovní sílu. Naproti tomu program WIN matky pobírající podporu nutil pracovat a přenechat péči o děti státním institucím.⁸⁴ Nový systém pracovních pobídek v prvních letech své existence nebyl příliš efektivní. Rejda uvádí, že mezi říjnem 1968 a červencem 1970 bylo pouze 9 % účastníků

⁷⁹ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 158.

⁸⁰ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 90-248: Social Security Amendments of 1967 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-81/pdf/STATUTE-81-Pg821.pdf>.

⁸¹ V předchozím znění zákona byl jakýkoliv výdělek v plné výši odečten z výše poskytované dávky.

⁸² PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 169.

⁸³ LEVIN, Herman. *Income Alternatives for Poor Families* The Family Coordinator, 1975, Vol. 24, No. 3, s. 303–313. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/583182>, s. 304.

⁸⁴ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 169.

programu WIN schopných najít práci.⁸⁵ Na druhou stranu příjem žen, které byly schopny si najít práci se zvýšil, jelikož pobíraly dávku (částečně sníženou) i mzdu. Kvůli ostrým sporům mezi liberály a konzervativci byla řada dalších změn v programu AFDC schválených v roce 1967 nesystémových a jdoucích proti sobě. Konzervativci prosadili zmrazení výdajů na AFDC.⁸⁶ Liberálům se podařilo prosadit několik výjimek, které v podstatě neutralizovaly možnost jednotlivých států odeprít nárok na AFDC schválenou jako součást WIN.⁸⁷

Jak již bylo zmíněno, jedním z cílů Johnsonovy koncepce Great Society bylo odstranění rasové diskriminace. Johnson navazoval na snahy Johna Kennedyho, jemuž se ovšem podařilo prosadit pouze opatření⁸⁸ eliminující diskriminaci při najímání vládních pracovníků.⁸⁹ V červenci 1964 byl ovšem přijat Zákon o občanských právech (Civil Rights Act), jenž značil konec éry legální a formální diskriminace proti černochům (a dalším menšinám) a vytvořil nové nástroje pro boj se skrytou diskriminací a nerovným zacházením.⁹⁰ Zákon o občanských právech si vynucoval rasovou desegregaci ve všech veřejných zařízeních a zakazoval všechny formy diskriminace při najímání pracovníků do firem a institucí, jež přijímaly kontrakty od federální vlády. Dále zákon dával generálnímu prokurátorovi právo žalovat školy praktikující rasovou segregaci.⁹¹

Zákon o občanských právech taktéž legitimizoval cíle hnutí za občanská práva a částečně pomohl odstranit stigma spojené s pobíráním sociální podpory. Větší část osob postižených chudobou se tak neobávala zažádat o dávku AFDC a další benefity.⁹² Docházelo ke změně postoje chudých, kteří už se nenechali zastrašovat jednáním

⁸⁵ REJDA, George E. *The Family Assistance Plan as a Solution to the Welfare Crisis* The Journal of Risk and Insurance, 1971, Vol. 38, No. 2, s. 169–179. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/251488>, s. 177.

⁸⁶ V dané době kontroverzní zmrazení fondů ovšem reálně nebylo implementováno. Ať už z politických nebo technických důvodů.

⁸⁷ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 220.

⁸⁸ Konkrétně se jednalo o Vládní nařízení č. 10925 (Executive Order 10925), jehož účelem bylo zajistit rovnost příležitostí pro všechny pracovníky zaměstnané nebo hledající zaměstnání u federální vlády a firem, které jsou kontraktovány federální vládou bez ohledu na jejich rasovou příslušnost či náboženské vyznání. Takzvaná Vládní nařízení prezident USA nemusí nechat projednávat v Kongresu, ale jsou v případě nutnosti přezkoumatelná v rámci amerického soudního systému.

⁸⁹ U.S. EQUAL EMPLOYMENT OPPORTUNITY COMMISSION. Executive Order 10925 [online]. [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: <https://www.eeoc.gov/eeoc/history/35th/thelaw/eo-10925.html>.

⁹⁰ MOYNIHAN, Daniel P. *The Negro Family: Equality of Opportunity vs. Equality of Results*. In: Lubove, R. (ed.). *Poverty and Social Welfare in the United States*. New York, London: Holt, Reinhart and Winston, 1972. s. 111-118. ISBN 0685723003, s. 111.

⁹¹ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 214.

⁹² Tamtéž, s. 219.

lokálních autorit či nespokojeností vyšších společenských tříd s rostoucími výdaji na sociální dávky. Využívání výhod sociální podpory už nebylo viděno jako privilegium, ale jako právo každého v nouzi.⁹³

V roce 1965 na Zákon o občanských právech prezident Johnson navázal Vládním nařízením č. 11246 (Executive Order 11246), jehož cílem bylo zvýšit zastoupení rasových menšin na pracovních pozicích u příjemců federálních prostředků. Opatření nařizovalo všem firmám usilujícím o federální zakázky a ostatním subjektům čerpajícím federální zdroje, aby provedly opatření pro zvýšení počtu přijatých zaměstnanců z černošské a dalších menšin.⁹⁴ Johnsonovo Vládní nařízení se stalo terčem kritiky, protože ve Spojených státech započalo kontroverzi spojenou s praktikováním pozitivní diskriminace. Obhájci Johnsonova opatření v něm naopak viděli přiměřenou reakci na staletí vykořisťování černošské menšiny.⁹⁵

⁹³ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 174.

⁹⁴ U.S. EQUAL EMPLOYMENT OPPORTUNITY COMMISSION. Executive Order 11246 [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.eeoc.gov/eeoc/history/35th/thelaw/eo-11246.html>.

⁹⁵ MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 96.

2 Vývoj sociální politiky v 70. letech

Po komplikovaných⁹⁶ posledních letech Johnsonovy vlády převzal v lednu 1969 prezidentský úřad republikánský kandidát Richard Milhous Nixon. Nixon zvítězil ve volbách s konzervativním programem s heslem „právo a pořádek“ stavějícím se proti rychle probíhajícím změnám z druhé poloviny 60. let. Druhá kapitola práce se věnuje vývoji v oblasti americké sociální politiky v 70. letech. V kapitole jsou popsána nová opatření vznikající v rámci administrativ prezidentů Nixona, Forda a Cartera. Dále se autor zaměřuje na problémy spojené s opatřeními ze 60. let, které přetrvávaly (a často i eskalovaly) v 70. letech. Poslední část kapitoly se stručně zabývá i hlavními ekonomickými faktory, které limitovaly americkou sociální politiku v této dekádě. Primárně se jedná o ropné šoky a válku ve Vietnamu.

Při svém nástupu do funkce na začátku roku 1969 Richard Nixon slíbil, že se bude intenzivně zabývat „nepořádkem v oblasti sociální politiky“.⁹⁷ Nixon však velice rychle zjistil, že vyřešit tento problém nebude tak snadné, jak sliboval ve své volební kampani. Ekonomická situace země se změnila, éra silného hospodářského růstu, o který se mohli opírat Kennedy a Johnson, se blížila ke svému konci. V ekonomice, jež se přehřívala kvůli expanzivní fiskální politice předchozích prezidentů dále umocněné eskalováním konfliktu ve Vietnamu, se začal postupně projevovat problém rostoucí míry inflace. Potíže s inflací se navíc měly v průběhu další dekády v důsledku ropných šoků a pokračujících vysokých federálních výdajů výrazně zhoršovat.⁹⁸

Jak ukazuje tabulka č. 1, hospodářský růst v průběhu Johnsonovy vlády dosahoval až k 6,5 % ročně, zatímco míra inflace pouze jednou překročila hranici 4 %. Naproti tomu v prvních třech letech Nixonovy vlády se tempo hospodářského růstu pohybovalo okolo 3 % a míra inflace byla vždy alespoň o 1 % vyšší než hospodářský růst. Po krátkodobém zlepšení v letech 1972 a 1973 v posledním roce Nixonova prezidentství nastala recese (v důsledku prvního ropného šoku) a míra inflace dosahovala výše zhruba 11 %.

⁹⁶ Johnsonova původně velmi vysoká míra oblíbenosti u veřejnosti začala po roce 1965 prudce klesat. Hlavním důvodem bylo aktivnější zapojení Spojených států v konfliktu ve Vietnamu. Řada voličů také nebyla spokojena s občanskými nepokoji spojenými s procesem zrovnoprávnění černochů či byla názoru, že společenské změny probíhají až příliš rychle.

⁹⁷ STEENSLAND, Brian. *Cultural Categories and the American Welfare State: The Case of Guaranteed Income Policy* American Journal of Sociology, 2006, Vol. 111, No. 5, s. 1273–1326. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.1086/499508>, s. 1292–1293.

⁹⁸ Rok po svém nástupu do funkce se navíc musel Nixon začít vypořádávat i s rostoucí mírou nezaměstnanosti způsobenou krátkodobou recesí v roce 1970.

Rozrůstající se byrokratický aparát vzniklý v rámci Johnsonovy války s chudobou se samozřejmě k zmíněnému Nixonovu záměru zastavit expanzi sociálních programů stavěl negativně a představoval další překážku snahám o racionalizaci systému. Snaha omezit výdaje na sociální politiku pochopitelně vzbuzovala odpor i u samotných osob ohrožených chudobou, které se v průběhu 60. let mobilizovaly. V 70. letech už byli chudí zastoupeni silnými zájmovými skupinami. Jednou z nich byla na příklad National Welfare Rights Organization (dále jen NWRO), která tvrdě hájila práva chudých na pobírání sociální podpory. V kombinaci s nezáviděníhodným postavením prezidenta kvůli nelepšící se situaci ve Vietnamu před Nixonem stál téměř neřešitelný problém.⁹⁹

Tabulka č. 1 – Růst HDP (v %, konstantní dolary roku 2010) a míra inflace (v %, CPI) v letech 1964–1974¹⁰⁰

Prezident	Rok	Růst HDP (%)	Míra inflace (%)
Johnson	1964	5,8	1,3
	1965	6,4	1,6
	1966	6,5	3,0
	1967	2,5	2,8
	1968	4,8	4,3
Nixon	1969	3,1	5,5
	1970	3,2	5,8
	1971	3,3	4,3
	1972	5,3	3,3
	1973	5,6	6,2
	1974	-0,5	11,1

Zdroje: THE WORLD BANK. GDP growth (annual %): World Bank National Accounts Data, and OECD National Accounts Data Files [online]. [cit. 2018-11-21]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=1974&locations=US&start=1964>, THE WORLD BANK. Inflation, consumer prices (annual %): International Monetary Fund, International Financial Statistics and data files [online]. [cit. 2018-11-21]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=1974&locations=US&start=1964>, vlastní zpracování.

⁹⁹ Dále je nutné zmínit, že na rozdíl od svého předchůdce, který se chtěl svými sociálními reformami zapsat do dějin, pro Nixona nebyla sociální politika jednou z nejvyšších priorit. Nixon se soustředil více na oblast zahraniční politiky (kde ostatně dosáhl svých největších úspěchů) a k sociální politice přistupoval spíše pragmaticky.

¹⁰⁰ V každé následující tabulce je růstem HDP myšlen růst reálného HDP v procentech vyjádřený v cenách roku 2010 (v konstantních dolarech roku 2010). Obdobně v každé následující tabulce je mírou inflace myšlena míra inflace vyjádřená v procentuální změně indexu spotřebitelských cen (CPI).

2.1 Sociální politika v období vlády prezidenta Nixona

2.1.1 Politická situace v období Nixonovy vlády

Po porážce v prezidentských volbách v roce 1960 a následném neúspěchu při volbách do Senátu v roce 1962 se Richard Nixon stáhl z vrcholové politiky.¹⁰¹ Po tvrdé porážce republikánů ve volbách v roce 1964 však Nixon využil vzniklého mocenského vakua ve straně, sjednotil všechny republikánské frakce a stal se prezidentským kandidátem strany.¹⁰² V následujících prezidentských volbách v roce 1968 velmi těsným rozdílem porazil demokratického kandidáta Huberta Humphreyho (Nixon získal 43,42 % celkových hlasů a Humphrey 42,72 %).¹⁰³

Zřejmě největším problémem (kromě studené války jako celku) na poli zahraniční politiky, kterému musel po nástupu do funkce Nixon čelit, bylo americké zapojení ve válce ve Vietnamu. V rámci své volební kampaně Nixon sliboval „mír se ctí“, který měl vést ke stažení amerických jednotek z Vietnamu, k němuž došlo v roce 1973.¹⁰⁴ Na konci období své vlády se Nixonova administrativa taktéž musela potýkat s konfliktem v Izraeli, který vyústil v první ropný šok. Konflikt ve Vietnamu se přeléval i do oblasti domácí politiky, kde prezidenta zaměstnávaly stále sílící protiválečné protesty. Dalšími zdroji neklidu byly atentáty na vůdce hnutí za černošská práva Martina Luthera Kinga a prezidentského kandidáta Roberta Kennedyho z roku 1968, které vyústily v další občanské nepokoje po celé zemi.¹⁰⁵

Na hlasité protesty znevýhodněných skupin lokální autority často reagovaly zmírněním požadavků na poskytování dávek ve snaze uklidnit politickou situaci. Expanze výdajů na sociální opatření ve druhé polovině 60. let byla dle Pattersona politickou odpovědí na společenský neklid. U většiny populace sice nepokoje spíše podněcovaly touhu po

¹⁰¹ Nixonova úspěšná politická kariéra však sahala až do konce 40. let, kdy se stal kongresmanem a následně pokračovala v 50. letech, kdy zastával post viceprezidenta v obou volebních obdobích prezidenta Dwighta Eisenhowera.

¹⁰² JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 241.

¹⁰³ ATLAS OF U.S. ELECTION RESULTS. 1968 Presidential General Election Results [online]. [cit. 2018-11-22]. Dostupné z: <https://uselectionatlas.org/RESULTS/national.php?year=1968>.

¹⁰⁴ ROCKOFF, *America's Economic Way of War: War and the US Economy from the Spanish-American War to the Persian Gulf War*, s. 283.

¹⁰⁵ Nixon dále v roce 1971 zrušil mezinárodní konvertibilitu dolaru za zlato. V roce 1973 byl ukončen Brettonwoodský systém jako celek. Těmto problémům se práce nebude věnovat.

Nixonově „právu a pořádku“ než benevolenci k rostoucím sociálním výdajům, nicméně před Nixonem stál nelehký úkol vyřešit oba tyto problémy.¹⁰⁶

Nixon vyhrál i další prezidentské volby v roce 1972. Jednoznačné vítězství nad demokratickým kandidátem Georgem McGovernem bylo jedním z Nixonových největších politických úspěchů. Přestože Nixon vyhrál dvoje po sobě jdoucí prezidentské volby, Republikánská strana po celou dobu Nixonovy vlády neměla v Kongresu většinu, což samozřejmě značně limitovalo prezidentovy možnosti provádět rozsáhlé reformy, jak činil jeho předchůdce Johnson. I z tohoto důvodu Nixon v oblasti sociální politiky preferoval spíše postupné menší změny stávajících opatření před celkovou reformou systému sociálního zabezpečení.¹⁰⁷

Opatření vytvořená Nixonovou administrativou se zaměřovala především na vytváření pracovních míst, poskytování příjmu a větší zapojení lokálních úřadů.¹⁰⁸ Jejich dalším typickým znakem byla preference tržních mechanismů před přímou účastí federální vlády.¹⁰⁹ Při úsilí prosadit legislativní změny v sociální oblasti se prezident musel spoléhat na nestabilní nadstranické koalice (obvykle složené z umírněných republikánů a demokratů), které se měnily v závislosti na projednávaném opatření. Druhou oblíbenou strategií prezidenta bylo provádět drobné změny v návrzích sociálních reforem, jež předkládali Kongresu demokraté ve snaze získat alespoň částečný politický kredit za jejich prosazení. Tato strategie vedla k tomu, že se Nixon stal republikánským prezidentem, který se snažil prosadit největší počet domácích reforem od doby vlády Theodora Roosevelta.¹¹⁰ Důsledkem obou Nixonových politických strategií bylo to, že výdaje na sociální politiku na prahu 70. let neklesaly, nýbrž rostly. Ke slibovanému řešení „nepořádku v oblasti sociální politiky“ taktéž nedošlo.

Druhé prezidentské období Richarda Nixona předčasně ukončila aféra Watergate. Skandál vyvolalo vniknutí spolupracovníků prezidenta do sídla Demokratické strany za účelem umístění odposlechu z června 1972.¹¹¹ Následující více než rok trvající

¹⁰⁶ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 174–175.

¹⁰⁷ STEENSLAND, *Cultural Categories and the American Welfare State: The Case of Guaranteed Income Policy*, s. 1293.

¹⁰⁸ Což byl jednoznačný odklon od ideálů Johnsonových reforem, které se soustředily na poskytování příležitostí, zapojení chudých do lokálních komunit a zvětšovaly roli federální vlády při řešení chudoby.

¹⁰⁹ JANSSEN, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 243.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 242.

¹¹¹ KISSINGER, Henry A. *Years of Upheaval*. Simon & Schuster UK, 2011, 1312 s. ISBN 9780857207180, s. 76.

kontroverze rychle erodovala Nixonovu politickou kredibilitu (v červnu 1974 míra oblíbenosti prezidenta mezi voliči dosahovala pouhých 13 %¹¹²) a vyústila v prezidentovu rezignaci v srpnu roku 1974. Nixon se tak stal prvním americkým prezidentem v historii, který rezignoval na svoji funkci.

2.1.2 Family Assistance Plan a Supplemental Security Income

Na konci 60. let začaly mezi řadou politiků získávat na oblibě návrhy na změnu systému sociálního zabezpečení založené na principu záporné daně z příjmu. Mezi hlavní důvody k tomuto obratu lze označit zvyšující se federální výdaje na sociální politiku a rychle se rozrůstající byrokratický systém, jehož úkolem bylo spravovat nově vzniklá opatření z poloviny 60. let. Předchozí přesvědčení o prevenci a nabízení příležitostí jako nejlepších nástrojích při řešení chudoby rozhodně nezaniklo, nicméně experti na chudobu si uvědomovali důležitost alternativ nabízejících garantovaný příjem.¹¹³ Koncept záporné daně z příjmu (negative income tax) představil ve své knize *Kapitalismus a svoboda* (v originále *Capitalism and Freedom*) americký ekonom Milton Friedman.

Friedman původně navrhoval, aby byla chudým vyplácena částka ve výši na příklad 50 % rozdílu mezi uznatelnými daňovými odpočty a jejich celkovým příjmem. V roce Friedmanova původního návrhu byla základní výše uznatelných daňových odpočtů 600 USD na osobu. V takovém případě by jedinec s příjmem 500 USD obdržel subvenci ve výši 50 % z (600 – 500), tedy 50 USD („platil“ by zápornou daň, jeho celkový příjem by činil 550 USD). Jedinec s nulovými příjmy by obdržel platbu ve výši 50 % z (600 – 0), tedy 300 USD, což by představovalo hranici, pod kterou nemohl příjem žádné osoby klesnout.¹¹⁴ Výhodou Friedmanova plánu bylo to, že u příjemců sociální podpory zachovával motivaci pracovat. Nárůst výdělku při eventualitě nalezení práce vedl i k růstu disponibilního příjmu, jelikož poskytované dávky nebyly sníženy o výdělek v plné výši.¹¹⁵ Další nespornou výhodou Friedmanova návrhu bylo odstranění značné části byrokracie spojené s poskytováním sociální podpory. Záporná daň z příjmu by byla

¹¹² KISSINGER, *Years of Upheaval*, s. 1187.

¹¹³ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 179.

¹¹⁴ FRIEDMAN, Milton. *Kapitalismus a svoboda*. Jinočany: H & H, 1994, 182 s. ISBN 80-85787-33-4, s. 166.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 166.

spravována finančním úřadem a ostatní programy na pomoc chudých by mohly zaniknout.¹¹⁶

Nixon však při svém nástupu do prezidentské funkce nepočítal se zavedením programu založeném na principu záporné daně z příjmu nebo obecně s programy poskytujícími garantovaný příjem.¹¹⁷ Jako jednu z možností budoucího postupu v boji s chudobou prezidentovi tento návrh předložili experti, kteří v OEO zbyli z období Johnsonovy vlády.¹¹⁸ Nixonův návrh na vytvoření Plánu pomoci rodinám (Family Assistance Plan, dále jen FAP) ze srpna 1969 tak byl velmi překvapujícím krokem, který se vymykal prezidentově konzervativní rétorice. Program, který měl nahradit dávku AFDC, by se stal v případě svého prosazení jednou z nejvýznamnějších reforem systému sociálního zabezpečení v historii země. Taková změna se očekávala od demokratického reformátora, nikoliv od prezidenta, který se prezentoval jako konzervativní představitel „tiché většiny“.

FAP měl poskytovat přímé federální platby¹¹⁹ všem chudým rodinám s dětmi (včetně rodin s nezaměstnanými muži). Naopak rodiny bez dětí a osoby žijící samostatně nebyly v plánu zahrnuty. Pro čtyřčlennou rodinu bez příjmu výše federálních plateb dosahovala 1 600 USD ročně (500 USD za každého dospělého a 300 USD za dítě). Motivaci k práci mělo zaručovat to, že prvních 720 USD z celkového ročního výdělku plus polovina ze zbylého ročního výdělku nebyla odečítána z poskytnuté dávky. Čtyřčlenná rodina využívající benefitů FAP tak mohla dosáhnout až na 3 920 USD za rok.¹²⁰ Program dále vyžadoval, aby všichni příjemci podpory, kteří jsou toho schopni (výjimkou byly matky starající se o děti do 6 let a děti mladší 16 let), pracovali nebo podstoupili pracovní výcvik. Pokud tak bez vážného důvodu neučili, byla výše jim poskytované roční dávky snížena o 500 USD. Tato penalizace se vztahovala maximálně na dva členy rodiny.¹²¹

¹¹⁶ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 181.

¹¹⁷ STEENSLAND, *Cultural Categories and the American Welfare State: The Case of Guaranteed Income Policy*, s. 1277.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 1293.

¹¹⁹ FAP měl nahrazovat program AFDC financovaný kombinací lokálních a federálních prostředků. U FAP nebyla účast jednotlivých států na financování povinná, pokud předchází výše dávky AFDC byla nižší než částka poskytovaná programem FAP.

¹²⁰ REJDA, *The Family Assistance Plan as a Solution to the Welfare Crisis*, s. 173.

¹²¹ Tamtéž, s. 173.

FAP by nejvíce pomohl chudým ve státech na jihu USA, kde úroveň dávky AFDC často nedosahovala federálního minima navrhovaného FAP.¹²² Pro státy, v nichž výše AFDC přesahovala benefity z FAP, vznikala povinnost dodatečných plateb dorovnávajících FAP na původní výši dávky AFDC. Součástí FAP bylo i sjednocení programů pomoci pro postižené, slepce a postarší osoby do jednoho programu využívajícího federální standardy místo lokálních. Další součástí měl být nový komplexní program zdravotní péče nahrazující Medicaid.¹²³

Nejpodstatnějším rozdílem mezi programy AFDC a FAP bylo to, že dávka AFDC nebyla poskytována osobám postiženým chudobou pracujícím na plný úvazek. V roce 1968 přitom 39 % všech chudých rodin bylo vedeno osobami s plným pracovním úvazkem.¹²⁴ Nixonův plán se měl vztahovat až na 65 % všech chudých¹²⁵ a v jeho důsledku se mělo posunout zhruba 2 mil. osob nad hranici chudoby.¹²⁶ FAP měl zavedením federálních standardů dále řešit velké rozdíly mezi státy v přísnosti požadavků na poskytnutí benefitů a odstranit ponižující praktiky sociálních pracovníků stále využívané v některých státech.

Dále měl FAP dle některých Nixonových poradců omezit migraci chudých z Jihu do bohatých severních států, a tím pomoci těmto státům s narůstajícími výdaji na sociální zabezpečení. Ovšem vzhledem k tomu, že většina chudých migrovala na Sever v naději, že nalezne práci, nikoliv za účelem získání vyšších sociálních dávek, byla tato představa z větší části mylná.¹²⁷ Program se těšil relativně vysoké úrovni podpory od veřejnosti, což lze přičíst Nixonově rétorice, jež prezentovala FAP jako opatření posilující pracovní morálku, omezující závislost na sociální podpoře a snižující počet jejích příjemců, což pochopitelně nebyla pravda, jelikož Nixonův návrh nabízel podporu i pracujícím chudým.¹²⁸

Jedním z problémů plánu FAP byla otázka jeho financování. Očekávané výdaje na program pro rok 1971 dosahovaly 9,1 mld. USD. Jelikož plán nahrazoval dávku AFDC, na kterou bylo v daný moment vydáváno zhruba 5 mld. USD, bylo nutné zvýšit federální

¹²² JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 243.

¹²³ REJDA, *The Family Assistance Plan as a Solution to the Welfare Crisis*, s. 173, 174.

¹²⁴ Tamtéž, s. 170.

¹²⁵ Předchozí opatření zahrnovala pouze 40 % z celkového počtu osob postižených chudobou.

¹²⁶ REJDA, *The Family Assistance Plan as a Solution to the Welfare Crisis*, s. 174.

¹²⁷ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 187.

¹²⁸ STEENSLAND, *Cultural Categories and the American Welfare State: The Case of Guaranteed Income Policy*, s. 1300.

výdaje na sociální podporu o více než 4 mld. USD ročně.¹²⁹ Další navyšování federálních výdajů po Johnsonově éře války s chudobou pochopitelně pobuřovalo konzervativce. Hospodářská komora se obávala negativních dopadů programu na pracovní morálku, a tím i na ekonomickou produktivitu země.¹³⁰ Naopak liberálové poukazovali na naprostou neadekvátnost poskytovaných plateb a požadovali jejich zásadní zvýšení. Hranice chudoby pro čtyřčlennou rodinu byla v té době stanovena na 3 720 USD za rok, takže minimum garantované FAP dosahovalo pouhých 43 % této částky.¹³¹

Alternativu k FAP měl nabízet návrh organizace NWRO, který čtyřčlenné rodině garantoval roční příjem 5 500 USD, zahrnoval všechny chudé (nejenom rodiny), nezaváděl povinnost pracovat a nechával příjemcům podpory polovinu z jejich celkového výdělku až do výše 25 % jim poskytnuté dávky. Náklady na zavedení návrhu NWRO přesahovaly 50 mld. USD ročně.¹³² Takový program, jakkoliv by byl prospěšný chudým, bylo samozřejmě téměř nemožné prosadit. Potenciální výdaje na návrh NWRO byly tak vysoké, že by vyžadovaly změnu národních priorit.

Další kritika Nixonova plánu přicházela z obou stran politického spektra. Program nenahrazoval (na rozdíl od Friedmanova původního záměru) celý systém sociální podpory, ale pouze byl jeho součástí¹³³, benefity z řady ostatních opatření jako Medicaid nebo potravinové poukázky však nebyly na rozdíl od FAP při zvyšování výdělku příjemce dávky snižovány částečně, ale v plné výši. Ve výsledku se tak často stávalo, že přírůstek výdělku příjemce podpory byl nižší než úbytek peněžní hodnoty poskytovaných benefitů (kumulativní implicitní zdanění příjmu přesahovalo 100 %), jinými slovy – příjemcům dávek se za takových podmínek nevyplatilo pracovat. Jelikož většina opatření americké sociální politiky spadala pod alespoň částečnou kontrolu jednotlivých států, bylo velmi obtížné zajistit, aby k tomuto problému nedocházelo.¹³⁴ Podle kritiků by pak FAP ve výsledku byl pouze dalším neefektivním programem zvyšujícím federální výdaje na sociální politiku.

¹²⁹ REJDA, *The Family Assistance Plan as a Solution to the Welfare Crisis*, s. 174.

¹³⁰ STEENSLAND, *Cultural Categories and the American Welfare State: The Case of Guaranteed Income Policy*, s. 1317.

¹³¹ REJDA, *The Family Assistance Plan as a Solution to the Welfare Crisis*, s. 174–175.

¹³² Tamtéž, s. 178.

¹³³ Důvodem byla snaha udržet celkové výdaje na program nízko, aby Nixon měl lepší šanci svůj plán prosadit v Kongresu.

¹³⁴ THUROW, *The Political Economy of Income Redistribution Policies*, s. 153.

Další opozici Nixonově plánu představoval byrokratický aparát spravující sociální programy a sociální pracovníci, kteří se v delším časovém horizontu obávali o svá pracovní místa, pokud by se programy na bázi záporné daně z příjmu osvědčily.¹³⁵ Jak se ukázalo v následujících letech, veřejnost se k možnosti zavedení garantovaného příjmu stavěla negativně. V případě FAP se však zpočátku nechala ovlivnit Nixonovou rétorikou zdůrazňující pracovní morálku, přestože program měl rozšířit počet příjemců dávek o dalších 13 milionů.¹³⁶

Navzdory všem těmto problémům se Nixonově administrativě téměř podařilo s řadou drobných změn program FAP prosadit. V roce 1970 však plán těsně neprošel Senátem a následně Kongres v letech 1971 a 1972 zamítl i další obměněné verze Nixonova návrhu. Jelikož FAP rychle ztrácel podporu voličů i zákonodárců, prezident se rozhodl neusilovat o další prosazení programu.¹³⁷

Nixonově administrativě se i navzdory neúspěchu FAP ovšem podařilo prosadit jiný návrh postavený na principu negativní daně z příjmu. V roce 1972 byl v rámci Dodatků Zákona o sociálním zabezpečení schválen tzv. Supplemental Security Income (dále jen SSI). Program měl od začátku roku 1974 poskytovat federální platby vybraným skupinám osob ohrožených chudobou. Konkrétně se opatření vztahovalo osoby starší 65 let, postižené osoby a slepce.¹³⁸ SSI byl původně součástí FAP, jednalo se o část plánu sjednocující programy podpory pro postižené, slepé a postarší osoby pod FAP. S drobnými změnami program SSI téměř nepozorovaně prošel Kongresem, který především z ideologických důvodů odmítal schválit program fungující na stejných principech zaměřený na větší část chudých. SSI se tak stal prvním federálním opatřením v historii země garantujícím minimální úroveň příjmu pro určitou kategorii příjemců. Skupina příjemců SSI tak byla oddělena od ostatních chudých a již se na ni nevztahovala stigma spojená na příklad s příjemci dávky AFDC.¹³⁹

¹³⁵ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 190.

¹³⁶ STEENSLAND, *Cultural Categories and the American Welfare State: The Case of Guaranteed Income Policy*, s. 1299.

¹³⁷ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 245.

¹³⁸ LEGISWORKS. Public Law 92-603: Social Security Amendments of 1972 [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <http://www.legisworks.org/GPO/STATUTE-86-Pg1329.pdf>.

¹³⁹ STEENSLAND, *Cultural Categories and the American Welfare State: The Case of Guaranteed Income Policy*, s. 1308.

Program SSI byl federálně financován v plné výši a zaručoval měsíční platby ve výši 140 USD pro jedince a 210 USD pro páry, což znamenalo navýšení plateb pro tuto skupinu chudých ve 26 státech USA.¹⁴⁰ Státy, kde byla předchozí úroveň podpory pro osoby starší 65 let, postižené a slepce vyšší než částka poskytovaná SSI, musely ze svého rozpočtu dávku dorovnat na předchozí hodnotu. Tyto státy se však mohly vyhnout dodatečným administrativním nákladům tím, že nechaly federální vládu spravovat státní i federální prostředky.¹⁴¹ Druhou součástí opatření byl systém pobídek k práci. Výše plateb byla kromě prvních 20 USD měsíčně snižována v plné výši o všechny příjmy (včetně starobních důchodů) nepocházející z pracovní činnosti. Výdělek z práce byl pak mimo prvních 65 USD měsíčně z 50 % implicitně zdaněn. Ve výsledku příjemci SSI žijící v páru mohli dosáhnout až na téměř 6 000 USD za rok, což byla hranice, při níž už byl příjem z dávky nulový.¹⁴²

Na rozdíl od FAP program SSI nevyžadoval, aby se všichni jeho příjemci hlásili do výcvikových programů nebo pracovali. Další výhodou SSI bylo, že oproti ostatním opatřením nechával svým příjemcům možnost vlastnit relativně velké množství majetku.¹⁴³ Opatření se v roce 1974 vztahovalo na 6,2 mil. lidí, což představovalo 50% zvýšení proti předchozím programům nabízeným kategorii příjemců SSI.¹⁴⁴ Předpokládané výdaje na SSI se v prvních letech jeho platnosti pohybovaly okolo 3 mld. USD za rok.¹⁴⁵

Hlavním problémem spojeným s SSI bylo to, že příjemci podpory ve většině případů nemohli využít programu potravinových poukázek, který by dál značně navyšoval jejich kupní sílu. Dále byla kritizována vágnost federálních definic fyzického a mentálního postižení, které určovaly, kdo má nárok na SSI.¹⁴⁶ Samotná úroveň poskytovaných plateb byla sice proti ostatním opatřením vysoká (stále však představovala zhruba 60 % hranice

¹⁴⁰ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 191.

¹⁴¹ ALBRITTON, Robert B. *Measuring Public Policy: Impacts of the Supplemental Security Income Program* American Journal of Political Science, 1979, Vol. 23, No. 3, s. 559–578. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2111029>, s. 564.

¹⁴² LAMPMAN, Robert J. *Scaling Welfare Benefits to Income: And Idea That Is Being Overworked Policy Analysis*, 1975, Vol. 1, No. 1, s. 1–10. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/42783373>, s. 2.

¹⁴³ LEVIN, Herman. *Income Alternatives for Poor Families*, s. 306.

¹⁴⁴ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 191.

¹⁴⁵ LAMPMAN, Robert J. *Scaling Welfare Benefits to Income*, s. 3.

¹⁴⁶ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 245.

chudoby), nicméně cílová skupina SSI měla na rozdíl od ostatních chudých jen omezené možnosti při hledání zaměstnání a dalším navyšování svých příjmů.

2.1.3 Další opatření Nixonovy administrativy

Po neúspěšných snahách prosadit program FAP Nixon dále hledal další příležitosti k navýšení svého politického kapitálu v oblasti sociální politiky. Rozhodl se využít návrhu demokratů na změny v Zákoně o sociálním zabezpečení.¹⁴⁷ V roce 1972 tak byly schváleny Dodatky k Zákonu o sociálním zabezpečení (Social Security Amendments of 1972). Kromě řady menších změn byla zavedena především valorizace starobních důchodů a jejich celkové zvýšení o 20 %. Toto výrazné zvýšení vyplácených důchodů bylo navíc schváleno bez navýšení odvodů do důchodového fondu.¹⁴⁸ Změny byly totiž provedeny na základě předpovědí nových ekonomických modelů s příliš optimistickými předpoklady.

Nárůst federálních výdajů na starobní důchody byl pochopitelně očekáván, nicméně nepříznivý ekonomický vývoj v 70. letech provázený vysokou mírou inflace i nezaměstnanosti vedl k nepředpokládanému tempu růstu objemu vyplácených důchodů.¹⁴⁹ Rychlý nárůst výdajů na starobní důchody ukazuje tabulka č. 2. Z tabulky je vidět, že federální výdaje na důchody se během jednoho desetiletí téměř zčtyřnásobily (ze značné části pochopitelně kvůli vyšší míře inflace). Výrazná část nárůstu federálních výdajů na sociální politiku vyvolávající u veřejnosti pocit, že existuje „welfare crisis“, tak v 70. letech neproběhla v důsledku expanze programů zaměřených na chudé.

¹⁴⁷ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 246.

¹⁴⁸ OFFICE OF THE LAW REVISION COUNSEL. Public Law 92-336: Social Security Amendments of 1972 [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <http://uscode.house.gov/statutes/pl/92/336.pdf>.

¹⁴⁹ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 246.

Tabulka č. 2 – Federální výdaje na starobní důchody v letech 1970–1980 (v mld. USD)

Rok	Výdaje na starobní důchody (mld. USD)
1970	31,4
1971	36,6
1972	41,0
1973	50,7
1974	57,6
1975	65,9
1976	74,5
1977	83,2
1978	91,4
1979	102,6
1980	118,6

Zdroj: FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Personal current transfer receipts: Government social benefits to persons: Social security [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mbzY>, vlastní zpracování.

Už v roce 1969 se Nixon rozhodl výrazně rozšířit program potravinových poukázek.¹⁵⁰ Opatření bylo populární na obou stranách politického spektra. Liberálové byli spokojeni s dalším zlepšením životních podmínek chudých a konzervativci preferovali poskytování slevových kuponů na nákup potravin před peněžními transfery. Politická podpora přicházela i ze strany obchodních řetězců a producentů potravin. Rozšíření programu tak bylo na konci roku 1970 bez větších obtíží schváleno.¹⁵¹ Došlo k federalizaci programu a ustanovení nových benevolentnějších standardů při poskytování poukázek.¹⁵²

K dalším změnám v programu potravinových poukázek došlo v roce 1974, kdy se program stal povinným ve všech státech.¹⁵³ Dále byl i pro potravinové poukázky zaveden systém pobídek k práci, který garantoval čtyřčlenné rodině poukázky v hodnotě 1 800 USD ročně. Prvních 360 USD z ročního výdělku nesnižovalo benefity

¹⁵⁰ Důvodem byla kampaň bojující proti podvýživě senátora McGoverna, jeho budoucího oponenta v prezidentských volbách, kterou Nixon chtěl využít k zisku svého vlastního politického kreditu.

¹⁵¹ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 163.

¹⁵² OFFICE OF THE LAW REVISION COUNSEL. Public Law 91-671: Food Stamp Act of 1964, amendments [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <http://uscode.house.gov/statutes/pl/91/671.pdf>.

¹⁵³ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 93-86: Agriculture and Consumer Protection Act of 1973 [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-87/pdf/STATUTE-87-Pg221.pdf>.

z potravinových poukázek a zbylý výdělek byl implicitně zdaněn z 30 %. Ve výsledku byly potravinové poukázky dostupné pro více než 30 mil. osob v zemi (navzdory vyloučení většiny příjemců SSI z programu), což byl velký posun proti 12,5 mil. příjemců poukázek před zavedením změn.¹⁵⁴ Reálný počet příjemců poukázek byl ovšem menší. V roce 1975 byly potravinové poukázky poskytovány 17,1 mil. osob při ročních výdajích na program dosahujících 4,3 mld. USD.¹⁵⁵

Nixonova administrativa taktéž prosadila svůj vlastní výcvikový program. V reakci na nepříliš dobře koordinovanou expanzi¹⁵⁶ výcvikových programů v průběhu 60. let byl v prosinci 1973 schválen tzv. Comprehensive Employment and Training Act (dále jen CETA), jehož cílem bylo konsolidovat nepřehlednou situaci v oblasti pracovního výcviku chudých. Program CETA nabízel pracovní výcvik nezaměstnaným a práce na veřejných projektech, aniž by zkoumal finanční situaci svých účastníků. Dalším rozdílem proti předchozím výcvikovým opatřením bylo, že se CETA nezaměřoval na specifické skupiny chudých. V rámci CETA rovněž došlo k decentralizaci výcviku pracovníků, federální vláda poskytovala granty lokálním autoritám (tzv. prime sponsors, kteří uzavírali smlouvy s konkrétními firmami poskytujícími výcvik či pracovní místa), které pak samy rozhodovaly, jak prostředky nejlépe využít.¹⁵⁷

Kvůli nestabilní ekonomické situaci v 70. letech počet účastníků CETA fluktoval mezi zhruba 2 až 4 miliony účastníků ročně.¹⁵⁸ Program CETA se ovšem podobně jako jeho předchůdci jen těžko dá označit za úspěch. Opatření bylo kritizováno v podstatě ze stejných důvodů jako výcvikové programy 60. let – účastníci byli trénováni na pozice, které by bez federální subvence neexistovaly, často taktéž docházelo k neefektivnosti a korupci při výběru firem poskytujících výcvik. Další kritici poukazovali na to, že lokální autority v příliš velké míře nabízely práci ve veřejném sektoru místo hledání vhodných soukromých subjektů, což vedlo k rozrůstání lokálních vlád, které se navíc spoléhaly na relativně levnou práci poskytovanou účastníky CETA.¹⁵⁹ Nejkontroverznější částí

¹⁵⁴ LAMPMAN, Robert J. *Scaling Welfare Benefits to Income*, s. 4.

¹⁵⁵ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 160.

¹⁵⁶ Tato expanze byla z velké části výsledkem přístupu OEO. Úřad za dobu svého působení vytvořil větší počet výcvikových programů s nízkou úrovní financování, která byla následně měněna dle výsledků příslušného programu.

¹⁵⁷ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 93-203: Comprehensive Employment and Training Act of 1973 [online]. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-87/pdf/STATUTE-87-Pg839.pdf>.

¹⁵⁸ MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 55.

¹⁵⁹ PETERS, *American Public Policy: Promise and Performance*, s. 220.

programu pochopitelně bylo nabízení veřejných prací v relativně masivním měřítku, které evokovalo éru Rooseveltova New Deal. Bylo nanejvýš překvapující, že k takovému kroku se odhodlal právě republikánský prezident.¹⁶⁰

Jelikož neuspěl FAP, jenž měl nahradit program AFDC, byla tato dávka stále nejvíce kritizovanou součástí amerického systému sociální podpory. V průběhu 60. let se z AFDC stal z velké části nástroj pomoci chudým černochům žijícím ve městech, kteří představovali v roce 1967 téměř polovinu všech příjemců dávky. V roce 1969 téměř 75 % všech rodin pobírajících dávku představovaly neúplné rodiny, které opustil otec dítěte, což dále ubíralo popularitě dávky u veřejnosti.¹⁶¹ Přestože se Nixonova administrativa primárně snažila dávku nahradit svým plánem na bázi záporné daně z příjmu, na začátku 70. let proběhlo v rámci AFDC několik menších změn. Pro příjemce AFDC asi nejvýznamnější změny proběhly díky několika rozhodnutím Nejvyššího soudu v rozmezí let 1968–1971. Soud zrušil (v řadě států stále platící) požadavek na nepřítomnost otce v rodině, který jinak zabraňoval v poskytování dávky, nepřiměřeně přísné podmínky udělení pobytu a další ponižující praktiky lokálních autorit.¹⁶²

Nixonova administrativa prosadila v roce 1971 tzv. Talmadge Amendments, což byly dodatky k programu pracovních pobídek WIN. Dodatky vyžadovaly, aby se všechny matky pobírající AFDC, jejichž děti jsou starší 6 let, hlásily do výcvikových programů nebo hledaly práci.¹⁶³ Další součástí dodatků byly finanční penalizace pro všechny státy, ve kterých se alespoň 15 % dospělých příjemců AFDC nezúčastnilo pracovních programů WIN do poloviny roku 1974.¹⁶⁴ Změny provedené v programu AFDC v průběhu období Nixonovy vlády ovšem víceméně nic nevyřešily. Dodatky k programu WIN pomohly najít práci zhruba 80 tisícům příjemců dávky, což odpovídalo asi 8 % z celkového počtu osob, na které se vztahovaly. Obvykle se však jednalo o špatně placená pracovní místa, takže se tito jedinci stále museli částečně spoléhat na systém sociální podpory.¹⁶⁵

¹⁶⁰ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 248.

¹⁶¹ REJDA, *The Family Assistance Plan as a Solution to the Welfare Crisis*, s. 171.

¹⁶² PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 173–174.

¹⁶³ Povinnost pracovat se obecně týkala všech osob starších 16 let, které nesplňovaly specifické podmínky (studium, postižení atd.).

¹⁶⁴ OFFICE OF THE LAW REVISION COUNSEL. Public Law 92-223: Social Security Act, amendments [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <http://uscode.house.gov/statutes/pl/92/223.pdf>.

¹⁶⁵ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 171.

Součástí Nixonova ambiciózního plánu FAP byl i komplexní program zdravotní péče pro chudé nahrazující Medicaid, který nebyl společně s FAP prosazen. Problémy spojené s narůstajícími náklady na Medicare a Medicaid a vysokým růstem cen ve zdravotnictví mělo alespoň částečně řešit vytvoření Organizací pro péči o zdraví (Health Maintenance Organizations, dále jen HMO) v roce 1973.¹⁶⁶ HMO měly snižovat zbytečně vysoký počet prováděných zdravotnických procedur a zaměřovat se na preventivní zdravotní péči místo akutní, a tím přispět ke stabilizaci cen ve zdravotnictví.¹⁶⁷

V oblasti občanských práv se Nixonova administrativa se snažila řešit problém diskriminace žen na pracovním trhu. V roce 1972 tak byl schválen Equal Employment Opportunity Act, který výslovně zakazoval diskriminaci na základě pohlaví při najímání nových pracovníků.¹⁶⁸ Zákon Nixon dále podpořil dalšími nařízeními, které vyžadovaly, aby firmy kontraktované federální vládou provedly opatření pro navýšení počtu zaměstnaných žen (všechna nařízení tohoto typu byla označována jako tzv. „affirmative actions“). Pro vývoj v oblasti antidiskriminační legislativy byl od konce 60. let typický posun od „měkké afirmativní akce“ (soft affirmative action), která odstraňovala diskriminaci a nabízela rovné příležitosti, směrem k „tvrdé afirmativní akci“ (hard affirmative action), jež už často nehledala případy diskriminace a soustředila se na zvýšení zastoupení rasových (a jiných) menšin na pracovních pozicích.¹⁶⁹

¹⁶⁶ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 93-222: Health Maintenance Organization Act of 1973 [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-87/pdf/STATUTE-87-Pg914.pdf>.

¹⁶⁷ PETERS, *American Public Policy: Promise and Performance*, s. 223.

¹⁶⁸ U.S. EQUAL EMPLOYMENT OPPORTUNITY COMMISSION. Equal Employment Opportunity Act [online]. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: https://www.eeoc.gov/eeoc/history/35th/thelaw/eeo_1972.html.

¹⁶⁹ GRAHAM, Otis L. Jr. *Liberalism After the Sixties: A Reconnaissance*. In: Chafe, William H.: *The Achievement of American Liberalism: The New Deal and Its Legacies*. New York: Columbia University Press, 2003. s. 293-311. ISBN 0-231-11212-2, s. 298.

2.2 Sociální politika v období vlády prezidentů Forda a Cartera

2.2.1 Politická situace ve druhé polovině 70. let

Po odstoupení Richarda Nixona z prezidentské funkce se úřadu v srpnu 1974 ujal Nixonův viceprezident Gerald Ford. Fordovo krátké prezidentství bylo výrazně poznamenáno následky aféry Watergate a všeobecnou nedůvěrou veřejnosti ve federální vládu, kterou Ford ještě více prohloubil udělením prezidentské milosti Nixonovi měsíc poté, co se stal prezidentem. Během období Fordovy vlády došlo k postupnému stažení amerických jednotek z Vietnamu a následné porážce sil Jižního Vietnamu, na kterou už Ford vojensky nereagoval. Ford se musel potýkat taktéž s důsledky prvního ropného šoku a špatnou hospodářskou situací v zemi obecně (viz tabulka č. 3).

Ford převzal prezidentský úřad v období ekonomické recese a zároveň musel čelit dvouciferné míře inflace i vysoké míře nezaměstnanosti.¹⁷⁰ Problém vysoké inflace měla vyřešit prezidentova kampaň Whip Inflation Now či omezení federálních výdajů a ekonomiku měla stimulovat daňová reforma snižující míru zdanění.¹⁷¹ Ford ovšem v prezidentském úřadě skončil dříve, než se mohly jeho ekonomické reformy v plném rozsahu projevit. Ford byl v prezidentských volbách v roce 1976 těsně poražen kandidátem Demokratické strany Jimmym Carterem (Carter získal 50,08 % celkových hlasů a Ford 48,01 %).¹⁷²

¹⁷⁰ Do té doby neznámý jev byl označen jako stagflace. Stagflace byla výsledkem expanzivní fiskální politiky započaté v 60. letech a snahou vlády snížit nezaměstnanost pod její přirozenou míru.

¹⁷¹ Konzervativní Ford původně plánoval zvýšení daní za účelem dalšího potlačení inflace. Ekonomičtí poradci prezidenta jej však přesvědčili o nevhodnosti takového kroku, který by jen více prohloubil ekonomickou recesi.

¹⁷² ATLAS OF U.S. ELECTION RESULTS. 1976 Presidential General Election Results [online]. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <https://uselectionatlas.org/RESULTS/national.php?year=1976>.

Tabulka č. 3 – Růst HDP, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1974–1980 (v %)

Prezident	Rok	Růst HDP (%)	Míra inflace (%)	Míra nezaměstnanosti (%)
Ford	1974	-0,5	11,1	5,6
	1975	-0,2	9,1	8,5
	1976	5,4	5,7	7,7
Carter	1977	4,6	6,5	7,1
	1978	5,6	7,6	6,1
	1979	3,2	11,3	5,9
	1980	-0,2	13,5	7,2

Zdroje: THE WORLD BANK. GDP growth (annual %): World Bank National Accounts Data, and OECD National Accounts Data Files [online]. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=1980&locations=US&start=1974>, THE WORLD BANK. Inflation, consumer prices (annual %): International Monetary Fund, International Financial Statistics and data files [online]. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=1980&locations=US&start=1974>, FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Civilian Unemployment Rate [online]. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mcxo>, vlastní zpracování.

Nový prezident Jimmy Carter se musel potýkat s podobnými problémy jako jeho předchůdce. Ekonomická situace se sice mírně zlepšila (viz tabulka č. 3), nicméně potíže země s vysokou mírou inflace i nezaměstnanosti stále přetrvávaly. Ke konci svého prezidentství (podobně jako Ford na začátku svého období vlády) musel Carter čelit dalšímu ropnému šoku, který byl vyvolán islámskou revolucí v Íránu. Druhý ropný šok opět uvrhl ekonomiku do recese a dále prohloubil problém stagflace.

Přestože měla po roce 1976 Demokratická strana relativně silnou většinu v Kongresu, prezident měl potíže prosadit většinu svých plánovaných reforem. Důvodem byl přístup, který Carter zvolil ve své prezidentské kampani¹⁷³ založený na tvrdé kritice Kongresu a dalšího establishmentu. Tento přístup pochopitelně po Carterově zvolení výrazně komplikoval jeho vztahy s Kongresem a negativně ovlivňoval jeho schopnost provádět reformy.¹⁷⁴ Carter zároveň zvolil nevhodný postup při prosazování své legislativy, kdy

¹⁷³ Jedním z hlavních důvodů Carterova vítězství v prezidentských volbách byla jeho relativní neznámost. Veřejnost vnímala Cartera jako kandidáta, jenž není zapleten s tehdejší federální vládou či zájmovými skupinami, což bylo po skandálu Watergate viděno jako jednoznačné pozitivum.

¹⁷⁴ JANSOON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 253.

upustil od postupných reforem menšího rozsahu¹⁷⁵ a snažil se prosadit komplexní legislativní změny v příliš rychlém sledu.¹⁷⁶ Vzhledem k závažnosti ostatních ekonomických problémů Spojených států amerických byl v průběhu období vlády prezidentů Forda a Cartera problém chudoby opět trochu upozaděn, a to navzdory narůstajícím federálním výdajům na sociální politiku.

2.2.2 Opatření proti chudobě druhé poloviny 70. let

Obrat k většímu konzervatismu nejenom v oblasti sociální politiky začal už po volbách v roce 1972 Fordův předchůdce Richard Nixon. Ke konzervatismu se stále více v průběhu svého prezidentství přikláněl i Ford, pro kterého sociální reformy nebyly jednou z jeho nejvyšších priorit. Gerald Ford se tak primárně spoléhal na prezidentské veto, kterým blokoval novou legislativu zaměřenou na pomoc chudým či návrhy Kongresu na navýšení výdajů na už existující sociální programy. Jelikož však prezident čelil většině Demokratické strany v obou komorách Kongresu, bylo navzdory prezidentovým vetům prosazeno navýšení financování několika sociálních programů.¹⁷⁷

Kvůli pokračující recesi v roce 1975 se Ford rozhodl, že povolí zvýšení výdajů na sociální opatření a ustoupil od využívání práva veta v tak velké míře. Ani to však nevedlo k žádným významnějším reformám v oblasti sociální politiky a stále mezi konzervativci a liberály pokračovala patová situace.¹⁷⁸ Jediným¹⁷⁹ pro práci relevantním opatřením z období Fordovy vlády je Zákon o vzdělání handicapovaných dětí (Education for All Handicapped Children Act, dále jen EAHCA) schválený v roce 1975. Cílem zákona bylo bezplatně poskytovat všem postiženým dětem vzdělání, které je co nejbližší úrovni vzdělání poskytovanému zdravým dětem. EAHCA dále chránil práva postižených dětí a jejich rodičů při hledání vhodných škol. Zákon poskytoval federální prostředky jednotlivým školám, které je měly využít k přizpůsobení výuky potřebám postižených dětí. EAHCA se vztahoval na 8 milionů dětí, z nichž 1 milion byl před schválením zákona

¹⁷⁵ Tento přístup k prosazování legislativy s oblibou využívali jeho republikánští předchůdci Nixon a Ford. Carterův přístup se více podobal metodám Lyndona Johnsona na začátku jeho prezidentství. Johnson však dokázal mistrně využít rozpoložení společnosti po atentátu na Kennedyho.

¹⁷⁶ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 253.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 252.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 252.

¹⁷⁹ Je nutné zmínit, že Fordova administrativa schválila v roce 1975 i Earned Income Tax Credit, což bylo opatření na bázi záporné daně z příjmu pro chudé. Program se však stal relevantním až po reformách Reaganovy administrativy v 80. letech.

zcela vyloučen ze vzdělávacího systému.¹⁸⁰ Program umožňoval řadě postižených dětí se účastnit výuky v normálních třídách, jeho problémem však byla nízká úroveň financování v dalších letech omezující počet handicapovaných dětí, kterým program pomáhal.¹⁸¹

Fordův nástupce Jimmy Carter byl o něco liberálnější než jeho předchůdce, nicméně ani pro něj nebyly reformy amerického systému sociálního zabezpečení hlavní prioritou. Prezidentovy možnosti při prosazování legislativy byly omezeny jeho již zmiňovaným komplikovaným vztahem s Kongresem. Carter, jakožto konzervativní demokrat z Jihu, navíc nebyl příznivcem návrhů, které vyžadovaly další navýšení federálních výdajů. Ve druhé polovině svého prezidentského období se snažil federální výdaje snižovat jako součást boje s dvojcifernou mírou inflace.¹⁸²

Carter ve snaze dodržet své předvolební sliby o reformě systému sociální podpory v roce 1977 představil svůj vlastní plán založený na principu záporné daně z příjmu. Podobně jako Nixon ani Carter neměl velký zájem o nákladnou reformu sociálního systému, nicméně experti na sociální programy přesvědčili prezidenta (stejně jako Nixona předtím) o tom, že návrh záporné daně z příjmu by měl být jeho nejvyšší prioritou v oblasti sociální politiky. Návrh navíc vyhovoval Carterově přístupu prosazování komplexních reforem, které měly zjednodušovat federální systém byrokracie.¹⁸³

Carterův komplexní program měl sjednotit AFDC, SSI a program potravinových poukázek do jednoho programu s jednotnými požadavky na jeho poskytnutí. Nejkontroverznější část programu měla vytvořit 1,4 mil. pracovních míst ve veřejném sektoru, která nabízela výdělek těsně nad úrovní minimální mzdy. Dále chudým měla být poskytována federální asistence při hledání práce.¹⁸⁴ Carterovo opatření mělo rozdělit chudé na dvě skupiny – zaměstnatelné chudé a nezaměstnatelné chudé, kteří nebyli schopni vykonávat žádnou práci. Zaměstnatelní chudí, kteří odmítli pracovat, by nedostali žádnou podporu (jejich děti ovšem ano). Oběma skupinám chudých měly být poskytovány federální platby garantující roční příjem ve výši 4 200 USD pro čtyřčlennou

¹⁸⁰ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 94-142: Education for All Handicapped Children Act of 1975 [online]. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-89/pdf/STATUTE-89-Pg773.pdf>.

¹⁸¹ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 252.

¹⁸² Tamtéž, s. 256.

¹⁸³ STEENSLAND, *Cultural Categories and the American Welfare State: The Case of Guaranteed Income Policy*, s. 1310.

¹⁸⁴ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 200.

rodinu. Pro zaměstnatelné chudé byl vytvořen systém pracovních pobídek zaručující, že pouze polovina z jejich celkového výdělku byla odečítána z výše poskytovaných benefitů. Čtyřčlenná rodina by tak dostávala federální podporu, dokud její příjmy nepřevýšily 8 400 USD ročně.¹⁸⁵

Dle očekávání Carterův program na bázi záporné daně z příjmu nebyl stejně jako Nixonův FAP schválen Kongresem. Program byl stejně jako FAP kritizován z obou konců politického spektra. Konzervativci nesouhlasili s návrhy garantujícími minimální příjem obecně a liberálové poukazovali na nedostatečnou výši poskytovaných plateb. Při započtení všech daní se ukázalo, že systém pobídek by nejspíš také nebyl efektivní při motivaci chudých k práci. Odhady ukazovaly, že by Carterův program zvýšil federální výdaje na sociální podporu o dalších 18 až 20 mld. USD ročně (prezident navíc mluvil o zvýšení výdajů nepřesahující 2,8 mld. USD ročně), což činilo vzhledem k tíživé ekonomické situaci země na konci 70. let program téměř neprosaditelným.¹⁸⁶ Dále se ukázalo, že na sklonku 70. let už nebyla komplexní reforma systému sociální podpory politicky proveditelná a Carter by nejspíš dosáhl lepších výsledků s menšími legislativními změnami.¹⁸⁷ Po neúspěších z 60. a 70. let tak obavy z nepředvídaných dopadů komplexních sociálních reforem na konci 70. let předčily očekávaný užitek z jejich prosazení.

V roce 1979 se Carterově administrativě podařilo alespoň prosadit opatření, které od roku 1981 stanovovalo minimální výši dávky AFDC na 65 % hranice chudoby.¹⁸⁸ Tato změna pomohla především chudým ve státech na jihu USA. Opatření ovšem neřešilo mnohem závažnější problém pro příjemce AFDC, kterým byla inflace. Dávka AFDC totiž jako jedno z mála opatření sociální podpory stále nebyla indexována a vysoká inflace ve druhé polovině 70. let výrazně snížila reálnou hodnotu poskytnuté pomoci. Jedna z případových studií na příklad ukázala, že v rozmezí let 1972–1980 výše dávky AFDC pro vybrané jedince vzrostla o 44 % zatímco cenová hladina se zvedla o 76 %.¹⁸⁹

Prezident Carter ve své předvolební kampani taktéž sliboval zavedení federálního zdravotního pojištění pro všechny osoby. Svůj návrh však představil až pod nátlakem

¹⁸⁵ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 200.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 200.

¹⁸⁷ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 254.

¹⁸⁸ PATTERSON, *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*, s. 201.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 201.

svých spolustraníků v roce 1979, kdy už byla prezidentova podpora u veřejnosti velmi nízká. Podobně jako Carterova reforma systému sociální podpory byl tento návrh jednoznačně zamítnut Kongresem.¹⁹⁰ Na snížení vysoké míry nezaměstnanosti a inflace byl v roce 1978 schválen tzv. Full Employment and Balanced Growth Act. Zákon určoval cílové hodnoty míry nezaměstnanosti (3 %) a inflace (4 %), kterých mělo být do roku 1983 dosaženo.¹⁹¹ Původní znění zákona však bylo velmi zmírněno konzervativní opozicí, takže ve výsledku byl zákon téměř bezvýznamný.¹⁹²

2.3 Přetrvávající problémy sociální politiky v 70. letech

Na rozdíl od 60. let nebyla 70. léta obdobím vyznačujícím se velkým množstvím komplexních reforem v oblasti sociální politiky. Nixonovi se onen „nepořádek v oblasti sociální politiky“ vyřešit nepovedlo a jeho nástupci měli jen malý zájem na sociálních reformách. Velmi špatná hospodářská situace ve druhé polovině 70. let navíc větší reformy ani neumožňovala. Oproti předchozí dekádě však v 70. letech docházelo k značnému růstu federálních výdajů na sociální politiku. Výdaje na původně malé programy (jako třeba potravinové poukázky) se často několikanásobně zvýšily. Problémy s již dlouho zavedenými opatřeními (AFDC) zůstaly po zamítnutí reforem na principech záporné daně z příjmu nevyřešeny a náklady na nové programy ze 60. let (Medicare, Medicaid) dále stoupaly.

Jak již bylo zmíněno, dávka AFDC zůstávala po legislativních neúspěších FAP a Carterovy reformy nejproblematictější součástí amerického systému sociálního zabezpečení. Menší změny v programu soustředící se na pracovní pobídky reputaci AFDC nepomohly. Program byl i na konci 70. let stále kritizován z ideologických hledisek liberály i konzervativci. Jak ukazuje tabulka č. 4, počet příjemců dávky i výdaje na ní od konce 60. let neustále rostly. K největšímu nárůstu počtu příjemců dávky došlo během prvních tří let Nixonovy vlády, po zbytek dekády se počet příjemců pohyboval okolo 10 až 11 mil. každý rok.

¹⁹⁰ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 253.

¹⁹¹ U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 95-523: Full Employment and Balanced Growth Act of 1978 [online]. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-92/pdf/STATUTE-92-Pg1887.pdf>.

¹⁹² JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 254.

Ostatně už při představování svého návrhu na zavedení FAP Nixon kritizoval úpadek země do „welfarismu“¹⁹³ a pobírání dávek prezentoval jako volbu nepracovat.¹⁹⁴ Nixonova kritika nebyla zcela neoprávněná, jak lze vidět z tabulky č. 4, v průběhu 70. let zhruba 6 % všech amerických rodin využívalo benefitů AFDC. Výdaje na AFDC po roce 1972 rostly relativně stabilním tempem i navzdory ropným šokům a nepříznivé ekonomické situaci ve druhé polovině 70. let. Důvodem zřejmě bylo to, že na rozdíl od starobních důchodů a dalších opatření dávka AFDC nebyla indexována. Reálná hodnota výdajů na AFDC se tak kvůli vysoké míře inflace ve druhé polovině 70. let spíše snižovala.

Tabulka č. 4 – Počet příjemců (v tis.) a výdaje na AFDC v letech 1969–1980 (v mld. USD)

Rok	Počet příjemců (tis.)	Rodiny příjemců jako procento všech rodin	Výdaje na dávku (mld. USD)
1969	7 313	3,69	3,56
1970	9 659	4,95	4,85
1971	10 651	5,62	6,20
1972	11 064	5,86	6,91
1973	10 815	5,80	7,21
1974	11 022	6,04	7,92
1975	11 401	6,40	9,21
1976	11 203	6,37	10,14
1977	10 780	6,25	10,60
1978	10 349	6,10	10,73
1979	10 397	6,16	11,07
1980	11 102	6,57	12,48

Zdroje: MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 228, U.S. SOCIAL SECURITY ADMINISTRATION. Annual Statistical Supplement, 2005 – TANF/AFDC and Emergency Assistance (9.G) [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://www.ssa.gov/policy/docs/statcomps/supplement/2005/9g.html#table9.g1>, vlastní zpracování.

Naopak program potravinových poukázek byl opatřením velice oblíbeným mezi politiky i veřejností. Výdaje na program byly v prvních letech po jeho schválení velmi nízké.

¹⁹³ Čímž měl Nixon na mysli stav, kdy je pobírání sociální podpory společensky akceptováno a stalo se životním stylem části obyvatel. Příjemci podpory ji pobírají dlouho a stávají se na ní závislí.

¹⁹⁴ STEENSLAND, *Cultural Categories and the American Welfare State: The Case of Guaranteed Income Policy*, s. 1299.

Nixonovy změny však učinily potravinové poukázky dostupné podstatně většímu počtu chudých a na začátku 70. let začaly výdaje na program velice rychle růst (viz tabulka č. 5). Po roce 1974, kdy se program stal povinným pro všechny státy USA, výdaje na potravinové poukázky přesahovaly už více než 3,4 mld. USD ročně. Během první poloviny 70. let se tak opatření s původně velmi nízkou úrovní financování stalo jedním z hlavních pilířů systému pomoci chudým. Po dalších legislativních změnách v roce 1978 federální výdaje na program skokově narostly. Na konci dekády tak byly výdaje na potravinové poukázky téměř osmkrát větší než na jejím začátku, když převyšovaly 8,2 mld. USD ročně.

Tabulka č. 5 – Federální výdaje na program potravinových poukázek ve vybraných letech (v mld. USD)

Rok	Výdaje na potravinové poukázky (mld. USD)
1965	0,05
1969	0,26
1970	1,1
1971	1,7
1972	1,98
1973	2,21
1974	3,43
1975	4,6
1976	4,6
1977	4,39
1978	4,59
1979	6,33
1980	8,21

Zdroj: FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Government social benefits: To persons: Federal: Supplemental Nutrition Assistance Program (SNAP) [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=me4N>, vlastní zpracování.

Značnou část federálních výdajů na sociální politiku také představovaly náklady na programy zdravotní péče Medicare a Medicaid vzniklé v 60. letech. K nárůstu výdajů na oba programy zdravotní péče existovala řada důvodů. V případě Medicare bylo v podstatě nemožné zabránit zvyšujícím se výdajům kvůli demografickým

změnám – v průběhu let se stále více lidí dožívalo věku 65 let nutného k poskytnutí péče v rámci Medicare. Medicaid, zdravotní péče pro chudé, byl navázán na poskytování dávky AFDC, takže společně s rostoucím počtem příjemců AFDC se zvyšovaly i náklady na Medicaid. Stejně jako v případě AFDC za největší část nárůstu výdajů na Medicaid byly odpovědny liberální státy na severu USA.¹⁹⁵

Jedním z největších problémů programů Medicare a Medicaid bylo to, že při jejich tvorbě bylo kvůli lobby ze strany AMA až příliš přihlíženo k ekonomickým a profesním zájmům lékařů, zdravotních pojišťoven a nemocnic.¹⁹⁶ Lékaři často prováděli procedury a testy, kterých nebylo třeba, jelikož za každý z nich byli kompenzováni. Nemocnice nakupovaly vybavení, které téměř nebylo využíváno.¹⁹⁷ Federální vláda navíc poskytovala úhrady ve výši převládajících tržních cen, takže v celém systému zdravotnictví neexistovala motivace držet nízké ceny.¹⁹⁸

To vše vedlo k prudkému nárůstu cen ve zdravotnictví, a tím i k nárůstu federálních výdajů na Medicare a Medicaid (viz tabulka č. 6). Náklady na oba programy začaly rychle růst téměř ihned po jejich zavedení. Růst federálních výdajů na oba programy pokračoval každý rok víceméně stabilním tempem. Zpomalit růst cen ve zdravotnictví se zjevně nepodařilo ani HMO zavedeným v roce 1973. Na konci sledovaného období byly náklady na Medicare zhruba pětikrát vyšší než v roce 1970. Výdaje na Medicaid se ve stejném období více než zečtyřnásobily.

¹⁹⁵ V těchto státech totiž žila většina rodin, které pobíraly dávku AFDC (zároveň byla poskytována dávka v těchto státech nejvyšší). Jak již bylo zmíněno, liberální státy Severu se navíc snažily rozšířit Medicaid na velkou část populace.

¹⁹⁶ NOBLE, *Welfare as We Knew It: A Political History of the American Welfare State*, s. 95.

¹⁹⁷ PETERS, *American Public Policy: Promise and Performance*, s. 220.

¹⁹⁸ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 217.

**Tabulka č. 6 – Federální výdaje na Medicare a Medicaid ve vybraných letech
(v mld. USD)**

Rok	Výdaje na Medicare (mld. USD)	Výdaje na Medicaid (mld. USD)
1967	4,7	2,7
1969	6,7	4,6
1970	7,3	5,5
1971	8,1	6,7
1972	8,8	8,2
1973	10,2	9,6
1974	12,7	11,2
1975	15,6	13,9
1976	18,8	15,5
1977	22,1	16,7
1978	25,5	18,6
1979	29,9	21,1
1980	36,2	23,9

Zdroje: FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Personal current transfer receipts: Government social benefits to persons: Medicare [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=megQ>, FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Personal current transfer receipts: Government social benefits to persons: Medicaid [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=megU>, vlastní zpracování.

Expanze federálních výdajů na jednotlivé sociální programy pochopitelně způsobila i nárůst federálních výdajů na sociální politiku jako celek. Tyto výdaje na začátku 70. let dosahovaly 55,6 mld. USD, což představovalo něco přes 5 % HDP země (viz tabulka č. 7). K nejrychlejšímu nárůstu výdajů na sociální zabezpečení došlo po roce 1972, kdy byla schválena indexace starobních důchodů (největší výdajové položky v oblasti sociální politiky) a došlo k jejich plošnému zvýšení o 20 %. Kvůli vysoké míře inflace, která se dostavila po roce 1973, tak velice rychle rostl objem vyplácených starobních důchodů a s ním i celkové výdaje na sociální politiku.

Je však nutné zmínit, že ve sledovaném období podíl výdajů na sociální zabezpečení představoval méně než 8 % HDP i v dobách největší recese. Taková hodnota je v porovnání se skutečnými sociálními státy západní Evropy velmi nízká, pro představu

ve Švédsku v roce 1978 náklady na jenom systém zdravotnictví dosahovaly 12 % HDP.¹⁹⁹ Krize sociálního systému ve Spojených státech v 70. letech sice v menší míře probíhala, ale rozhodně nebyla tak závažná jako ve státech západní Evropy.

Tabulka č. 7 – Federální výdaje na sociální politiku (v mld. USD) a jejich podíl na HDP (v %) v letech 1969–1980

Rok	HDP (mld. USD)	Federální výdaje na sociální politiku (mld. USD)	Podíl těchto výdajů na HDP (%)
1969	1 017,6	45,8	4,50
1970	1 073,3	55,6	5,18
1971	1 164,9	66,1	5,67
1972	1 279,1	72,9	5,70
1973	1 425,4	84,5	5,93
1974	1 545,2	103,3	6,69
1975	1 684,9	132,3	7,85
1976	1 873,4	143,5	7,66
1977	2 081,8	152,4	7,32
1978	2 351,6	162,7	6,92
1979	2 627,3	183,0	6,97
1980	2 857,3	220,3	7,71

Zdroje: FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Gross Domestic Product [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mell>, FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Personal current transfer payments: Government social benefits: To persons [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mellw>, vlastní zpracování.

Z nízkého podílu federálních výdajů na sociální politiku na HDP se dá tedy usoudit, že i v období rychlého nárůstu těchto výdajů (mezi lety 1970–1980 se téměř zčtyřnásobily) nepatřila sociální politika mezi nejvyšší americké priority. Mezi vrcholovými představiteli země obvykle převládalo přesvědčení, že kvůli hrozbě ze strany Sovětského svazu není možné snížit výdaje na zbrojení a výrazně zvýšit výdaje na sociální politiku. Slovy prezidenta Nixona nebylo možné „polevit ve zbrojení a utrácet za zlepšení situace v ghettech“, dokud se nepřítel skutečně nezmění.²⁰⁰

¹⁹⁹ SEGALMAN – MARSLAND, *Cradle to Grave: Comparative Perspectives on the State of Welfare*, s. 25.

²⁰⁰ KISSINGER, *Years of Upheaval*, s. 221.

Už ve druhé polovině 60. let a následně v první polovině 70. let nejvíce limitovala výdaje na sociální politiku válka ve Vietnamu. Během první fáze konfliktu prezident Johnson dokonce příliš neinformoval Kongres o rozsahu výdajů na válku v obavách, že by ohrozil úroveň financování svého konceptu Great Society.²⁰¹ Rozsáhlé výdaje na konflikt ve Vietnamu, který trval déle než 8 let, výrazně limitovaly možnosti administrativ několika prezidentů zvyšovat výdaje na boj s chudobou. Náklady na americké zapojení ve Vietnamu představovaly 35,25 % průměrného HDP země dosaženého v době trvání války (při započtení transferů pro válečné veterány celkové náklady Rockoff vyčísluje až na 46,7 % HDP). V absolutních číslech výdaje na válku ve Vietnamu dosahovaly výše 2,25 bilionu konstantních dolarů roku 2008, což odpovídalo zhruba 560 mld. USD v roce 1975.²⁰²

Ještě v roce podepsání mírových smluv, které ukončily americké zapojení ve Vietnamu, postihla Spojené státy energetická krize způsobená prvním ropným šokem. Důvodem bylo embargo²⁰³ členů OPEC²⁰⁴ na vývoz ropy do zemí podporujících Izrael v jomkipurské válce, které bylo vyhlášeno 20. října 1973.²⁰⁵ Embargo, které skokově zvýšilo světové ceny ropy, způsobilo negativní nabídkový šok, jenž prudce zvyšoval cenovou hladinu a uvrhl americkou ekonomiku do recese. Pokles ekonomického růstu země provázený vysokou mírou inflace a nezaměstnanosti tak od poloviny 70. let dále výrazně omezoval možnosti reforem v oblasti sociální politiky, které by umožňovaly zlepšení situace osob postižených chudobou.

Na konci sledovaného období hospodářskou situaci v USA dále zhoršil druhý ropný šok, jenž byl důsledkem revoluce v Íránu z roku 1979 a následné irácko-iránské války. Druhý ropný šok měl na americkou sociální politiku podobné důsledky jako ropná krize v roce 1973. Vzhledem k nepříznivému ekonomickému vývoji v předchozích pěti letech, který byl provázen stagflací a vysokými deficity federálních rozpočtů, však už na konci 70. let výrazná reforma amerického systému sociálního zabezpečení téměř nepřicházela v úvahu. I na začátku 80. let tedy zůstala řada problémů v oblasti americké sociální politiky nevyřešena.

²⁰¹ HELSING, Jeffrey W. *Johnson's War/Johnson's Great Society: The Guns and Butter Trap*. Westport: Praeger, 2000, 279 s. ISBN 0-275-96449-3, s. 36.

²⁰² ROCKOFF, *America's Economic Way of War: War and the US Economy from the Spanish-American War to the Persian Gulf War*, s. 327.

²⁰³ Embargu předcházelo ještě skokové zvýšení cen ropy vyvážené členy OPEC o 70 %.

²⁰⁴ Organization of the Petroleum Exporting Countries, neboli Organizace zemí vyvážejících ropu.

²⁰⁵ KISSINGER, *Years of Upheaval*, s. 872–873.

3 Analýza dopadů sociální politiky 70. let na vybrané ukazatele životní úrovně

V průběhu 50. a především 60. let ve Spojených státech amerických docházelo k rychlému poklesu počtu osob postižených chudobou.²⁰⁶ Avšak i na počátku 70. let se nacházelo více než 12 % americké populace pod hranicí chudoby.²⁰⁷ Třetí kapitola práce se věnuje dopadům sociální politiky 70. let na vybrané ukazatele životní úrovně obyvatelstva. První část této kapitoly práce se zabývá dopady sociální politiky na míru chudoby obyvatel. Konkrétně se jedná o obecnou míru chudoby a míru chudoby tří vybraných skupin – rasových menšin, osob starších 65 let a rodin vedených ženami. V rámci první části kapitoly je rozhodnuto o platnosti hlavní hypotézy práce. Další podkapitoly se zabývají analýzou dopadů sociální politiky na míru nezaměstnanosti a vzdělanost pracovní síly.

Primárním zkoumaným obdobím bude rozmezí let 1969 až 1981. Začátek tohoto období je rok nástupu prezidenta Nixona do funkce. Konec sledovaného rozmezí naopak představuje konec období vlády Jimmyho Cartera a první rok vlády Ronalda Reagana. Roky 1980 a 1981 jsou zahrnuty především z toho důvodu, aby alespoň částečně ilustrovaly dopady druhého ropného šoku na sledované ukazatele. Následující roky už jsou podle názoru autora spojeny se změnami provedenými prezidentem Reaganem a jeho obratem k neoliberální hospodářské politice, a proto nebudou v práci zahrnuty.

3.1 Míra chudoby

3.1.1 Alternativní ukazatele míry chudoby

Při diskuzi o míře chudoby obyvatelstva je nutné rozlišovat řadou rozdílných ukazatelů míry chudoby. Celá práce pojednává o absolutní míře chudoby, která je standardně využívána americkými institucemi sledujícími míru chudoby.²⁰⁸ Absolutní

²⁰⁶ ULMER, Melville J. *The Welfare State: U.S.A. An Exploration In and Beyond the New Economics*. Boston: Houghton Mifflin Company Boston, 1969, 203 s, s. 69.

²⁰⁷ UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 2. Poverty Status of People by Family Relationship, Race, and Hispanic Origin [online]. [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <http://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov2.xls>.

²⁰⁸ Naopak nadnárodní instituce obvykle sledují relativní míru chudoby, která je určována procentuální hranicí příjmu (např. 60 % ekvivalizovaného mediánového příjmu).

míra chudoby je dána pevnou hranicí příjmu (prahem chudoby). Všichni jedinci, kteří se nachází pod touto hranicí, jsou pak ve statistice vedeni jako chudí. Oficiální míra chudoby však na příklad nezachycuje užitek plynoucí z nepeněžní pomoci poskytované chudým (potravinové poukázky, Medicare, Medicaid a další). Dalším problémem tohoto ukazatele je jeho zastaralost. Ukazatel vychází z výdajů rodin na potraviny v 50. a 60. letech 20. století a z toho, jakou část tyto výdaje představovaly v celkovém rozpočtu rodiny.²⁰⁹ Vzhledem k turbulentním socioekonomickým změnám v průběhu 60. a 70. let se měnila struktura výdajů domácností, a tím vypovídající schopnost tohoto ukazatele chudoby klesala.

Oficiální statistika taktéž dobře nereflektuje změny v rodinné struktuře, které probíhaly už od začátku 60. let. Za rodinu statistika považuje pouze osoby příbuzné či spojené manželským svazkem a adoptované děti. Nezahrnuje na příklad nesezdané osoby žijící společně.²¹⁰ Dále je nutné zmínit, že cílem řady schválených opatření nebylo snížit míru chudoby, ale spíš pomoci chudým od závislosti na sociálních dávkách a dalších benefitech. Příkladem může být nabízení příležitostí místo transferů v rámci Johnsonovy Great Society či Nixonova kritika „welfarismu“. Míra chudoby sledovaná v oficiálních statistikách tedy nemá mnoho společného se schopností jednotlivců se o sebe samostatně postarat.²¹¹

K lepšímu poznání reálné situace osob postižených chudobou by bylo třeba jiných ukazatelů chudoby. Pokud si je autor práce vědom, oficiální statistiky takové ukazatele ve zkoumaném období dopodrobna ovšem nesledují. Alternativní ukazatele chudoby jsou součástí některých odborných studií, obvykle však nejsou pro práci sledované období zkoumány s dostatečnou časovou frekvencí. Následující údaje jsou tedy spíše doplňující.

Iceland uvádí, že relativní míra chudoby měřená jako 60 % mediánového příjmu postihovala v roce 1969 20,6 % celkové populace, zatímco oficiální míra chudoby definovaná pevnou hranicí příjmu se ve stejném roce vztahovala na 13,9 % celkové populace.²¹² Relativní míra chudoby rodin vedených ženami ve stejném roce dosahovala

²⁰⁹ FOX, Liana et al. *Trends in Deep Poverty from 1968 to 2011: The Influence of Family Structure, Employment Patterns, and the Safety Net* RSF: The Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences, 2015, Vol. 1, No. 1, s. 14–34. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.7758/rsf.2015.1.1.02>, s. 15.

²¹⁰ Tamtéž, s. 16.

²¹¹ MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 71.

²¹² ICELAND, John. *Why Poverty Remains High: The Role of Income Growth, Economic Inequality, and Changes in Family Structure, 1949-1999 Demography*, 2003, Vol. 40, No. 3, s. 499–519. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1515157>, s. 507.

52 %, což bylo o téměř 12 p. b.²¹³ více než v případě absolutní míry chudoby. Téměř 47 % černošské menšiny bylo v roce 1969 postiženo relativní chudobou, zatímco oficiální míra chudoby černochů dosahovala pouze necelých 36 %.²¹⁴

Zastoupení osob postižených těžkou materiální deprivací v populaci sleduje ukazatel míry hluboké chudoby. Příjem těchto osob je menší než 50 % oficiálně stanovené hranice chudoby. V roce 1968 představovaly osoby postižené hlubokou chudobou 5,5 % populace. Do roku 1978 míra hluboké chudoby klesla na 3,8 %. K značnému poklesu míry hluboké chudoby došlo v letech 1968–1978 u černošské menšiny, kdy tato míra klesla z 14,2 % na 8 %. Ještě více ve stejném období klesala hluboká chudoba u osob starších 65 let, když se snížila z 13,2 % na 4,4 %.²¹⁵ Lze předpokládat, že za tímto poklesem ze znatelné části stojí schválení programů Medicare a Medicaid. Bez sociálních transferů od vlády by hlubokou chudobou trpělo v roce 1968 12,8 % obyvatel a o dekádu později 14,7 % obyvatel.²¹⁶

Dalším alternativním ukazatelem je míra čisté chudoby²¹⁷, která neporovnává s hranicí chudoby příjem, nýbrž výdaje na spotřebu.²¹⁸ Tabulka č. 8 ukazuje, že míra čisté chudoby celé populace klesla v rozmezí let 1972–1981 z 16,4 % na 12,7 %. Čistá chudoba postihovala ve velmi vysoké míře rodiny vedené ženami, v roce 1972 přesahovala 41 % a do konce období vlády prezidenta Cartera poklesla o 6,3 p. b. Ve stejném období míra čisté chudoby výrazně poklesla u rodin vedených postaršími osobami, konkrétně o 8,9 p. b. Některé studie ovšem upozorňují, že většina alternativních ukazatelů míry chudoby, které se snaží zahrnout hodnotu nepeněžních transferů do příjmu jedince, sice ukazují v daných letech hodnoty odlišné od oficiálních statistik, ale v delších časových úsecích tyto ukazatele vykazují téměř identický trend jako obecná míra chudoby.²¹⁹

²¹³ Procentních bodů (p. b.).

²¹⁴ ICELAND, *Why Poverty Remains High: The Role of Income Growth, Economic Inequality, and Changes in Family Structure, 1949-1999*, s. 507.

²¹⁵ FOX et al., *Trends in Deep Poverty from 1968 to 2011: The Influence of Family Structure, Employment Patterns, and the Safety Net*, s. 21.

²¹⁶ Tamtéž, s. 26.

²¹⁷ V originálním znění Meyerovy studie je tento ukazatel označován jako consumption poverty. Murray obdobný ukazatel označuje jako „čistá chudoba“.

²¹⁸ Ukazatel k disponibilnímu příjmu jedince přičítá benefity z nepeněžních dávek vyjádřené v peněžních jednotkách. Je vycházeno z toho, že v případě chudých obvykle spotřeba přesahuje jejich příjmy.

²¹⁹ HOYNES, Hillary W., PAGE, Marianne E. a STEVENS, Ann H. *Poverty in America: Trends and Explanations* The Journal of Economic Perspectives, 2006, Vol. 20, No. 1, s. 47–68. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/30033633>, s. 52.

Dalším problémem je podobně jako u příjmů nenahlašování skutečné výše spotřeby v plné míře.²²⁰

Tabulka č. 8 – Míra čisté chudoby ve vybraných letech (v %)

Rok	Míra čisté chudoby (%)		
	Celá populace	Rodiny vedené ženami	Rodiny vedené osobou starší 65 let
1972	16,4	41,3	26,6
1973	14,1	41,5	25,1
1980	13,0	36,9	19,1
1981	12,7	35,0	17,7

Zdroj: MEYER et al., *Winning the War: Poverty from the Great Society to the Great Recession [with Comments and Discussion]*, s. 150, 159, vlastní zpracování.

3.1.2 Obecná míra chudoby

Jak již bylo zmíněno, práce se zaměřuje na absolutní míru chudoby, která je standardně využívána v případě Spojených států amerických. Po masivním poklesu míry chudoby, ke kterému docházelo v 60. letech (v roce 1960 chudoba postihovala přes 22 % populace), se obecná míra chudoby v 70. letech relativně ustálila (viz tabulka č. 9).²²¹

²²⁰ MEYER, Bruce D. et al. *Winning the War: Poverty from the Great Society to the Great Recession [with Comments and Discussion]* Brookings Papers on Economic Activity, 2012, s. 133–200. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41825366>, s. 145.

²²¹ UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 2. Poverty Status of People by Family Relationship, Race, and Hispanic Origin [online]. [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <http://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov2.xls>.

Tabulka č. 9 – Počet chudých (v tis.), míra chudoby (v %) a její redukce (v p. b.) v letech 1969–1981

Rok	Počet chudých (tis.)	Míra chudoby (%)	Redukce oproti předchozímu roku (p. b.)
1969	24 147	12,1	-
1970	25 420	12,6	-0,5
1971	25 559	12,5	0,1
1972	24 460	11,9	0,6
1973	22 973	11,1	0,8
1974	23 370	11,2	-0,1
1975	25 877	12,3	-1,1
1976	24 975	11,8	0,5
1977	24 720	11,6	0,2
1978	24 497	11,4	0,2
1979	26 072	11,7	-0,3
1980	29 272	13,0	-1,3
1981	31 822	14,0	-1,0

Zdroj: UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 2. Poverty Status of People by Family Relationship, Race, and Hispanic Origin [online]. [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <http://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov2.xls>, vlastní zpracování.

V celém sledovaném období se míra chudoby pohybovala mezi minimem 11,1 % dosaženým před prvním ropným šokem²²² a maximem 14 % dosaženým v prvním roce Reaganova prezidentství, kdy se americká ekonomika ještě vzpamatovala z předchozí recese. V rozmezí let 1969–1981 taktéž stoupl počet osob postižených chudobou o více než 7,5 milionu.²²³ K největšímu poklesu míry chudoby v rámci zkoumaného období došlo mezi roky 1972 a 1973, za čímž mohou stát změny schvalující plošné zvýšení starobních důchodů a krátkodobé oživení americké ekonomiky. Naopak k největšímu nárůstu míry chudoby došlo mezi roky 1979 a 1980, kdy se míra chudoby zvýšila o 1,3 p. b. Nejpravděpodobnějším důvodem tohoto zhoršení situace chudých je druhý ropný šok. Jeho negativní dopady na chudé byly ještě umocněny dlouhodobě nepříznivým ekonomickým vývojem a rezignací Carterovy administrativy na další sociální reformy, které by mohly pomoci chudým.

²²² Respektive předtím, než se ve větší míře projeví jeho dopady.

²²³ Za sledované období se počet obyvatel USA zvýšil o zhruba 13,9 %, zatímco počet chudých o cca 31,8 %.

Nicméně je nutné zmínit, že v rámci sledovaného období jako celku nedocházelo k větším změnám míry chudoby. Tato skutečnost může být na první pohled překvapující, vzhledem k předchozím úspěchům při redukci chudoby, ke kterým docházelo v 60. letech při velmi nízkých výdajích na sociální politiku. Jak již bylo uvedeno, výdaje na sociální politiku v 70. letech významně narůstaly, ale míra chudoby se přitom dále nesnižovala. Konzervativní kritici, jako Charles Murray, toto připisují vytváření závislosti chudých na poskytovaných sociálních dávkách a zvyšování míry „latentní chudoby“, neboli snižování schopnosti chudých se samostatným snažením dostat nad hranici chudoby.²²⁴ Ve výsledku by bez snahy chudých vyvíjet ekonomickou činnost bylo třeba skutečně masivního zvýšení výdajů na sociální politiku, aby docházelo k poklesu míry chudoby. Takové navýšení ovšem vzhledem ekonomickému vývoji v 70. letech a konzervativnosti zvolených veřejných představitelů nebylo možné.

Dále je nutné zmínit, že velká část chudých nebyly pouze osoby nečinně pobírající dávky, nýbrž pracující osoby, jejichž příjmy byly nižší než hranice chudoby.²²⁵ Ve sledovaném období byla nejvyšší míra nezaměstnanosti 8,5 % (pracovní síly) a nejnižší míra chudoby 11,1 % (celkové populace).²²⁶ Rozdíl mezi celkovým počtem chudých a nepracujících chudých byl tedy značný. Mezi lety 1978–1981 představovali pracující mezi 39 % a 41,4 % všech chudých (v dřívějších letech statistiky bohužel nebyly vedeny).²²⁷ Některé studie navíc ukazují, že zvyšování výdajů na sociální politiku nezvyšuje míru latentní chudoby.²²⁸

Dalším problémem je klesající efektivnost každého dalšího dolaru utraceného na sociální politiku při snižování míry chudoby. Pro stejný pokles chudoby jako v 60. letech by bylo v 70. letech třeba mnohem více prostředků. Podle Schrama toto způsobily změny ve struktuře skupiny osob postižených chudobou (např. větší zastoupení rodin vedených

²²⁴ MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 73.

²²⁵ Toto byl jeden z důvodů, proč měl Nixonův FAP z počátku tak velkou podporu – zaměřoval se i na pracující chudé, zatímco třeba AFDC primárně ne.

²²⁶ FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Civilian Unemployment Rate [online]. [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mfJC>.

²²⁷ UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 18. Workers as a Proportion of All Poor People [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov18.xls>.

²²⁸ SCHRAM, Sanford F. *Welfare Spending and Poverty: Cutting Back Produces More Poverty, Not Less*. The American Journal of Economics and Sociology, 1991, Vol. 50, No. 2, s. 129–141. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3487690>, s. 135.

ženami).²²⁹ Vysoká míra inflace v 70. letech pochopitelně taktéž snižovala reálnou hodnotu sociálních výdajů.

Další otázkou je vliv ekonomického růstu na pokles obecné míry chudoby. V 70. letech už byla ve velké míře přijímána teorie strukturální chudoby, která říkala, že ekonomický růst sám o sobě nedokáže efektivně redukovat míru chudoby obyvatel a je nutné přijímat specifická opatření zaměřená na pomoc chudým. Na vztah redukce míry chudoby a hospodářského růstu se zaměřuje tabulka č. 10.

Z tabulky je možné vysledovat, že ve zkoumaném období existuje určitá míra korelace mezi redukcí obecné míry chudoby a hospodářským růstem.²³⁰ Na příklad ve čtyřech letech, kdy docházelo k největšímu hospodářskému růstu (1972, 1973, 1976, 1978), zároveň došlo i ke třem ze čtyřech nejvyšších poklesů míry chudoby ve sledovaném období (0,8 p. b., 0,6 p. b., 0,5 p. b.). Naopak ve dvou letech největší recese (1975 a 1980) se zvyšovala míra chudoby nejvíce (1,1 p. b. a 1,3 p. b.).²³¹ Tyto údaje tedy nejsou plně v souladu s teorií strukturální chudoby. Některé studie však ukazují, že makroekonomické ukazatele měly do začátku 80. let větší vliv na volatilitu míry chudoby než v pozdějších letech.²³²

²²⁹ SCHRAM, *Welfare Spending and Poverty: Cutting Back Produces More Poverty, Not Less*, s. 138–139.

²³⁰ Pearsonův korelační koeficient pro roky 1969–1981 dosahuje hodnoty 0,743 (p-value < 0,01), což odpovídá silné kladné korelaci. Jedná se ovšem o malý statistický vzorek.

²³¹ Tato čísla je však nutné hodnotit kriticky. V roce 1974, kdy probíhala největší recese ve sledovaném období se míra chudoby zvýšila o 0,1 p. b., což je v rozsahu statistické chyby. Naopak v roce 1978 došlo k nejvyššímu hospodářskému růstu ve sledovaném období a míra chudoby poklesla o pouhé 0,2 p. b.

²³² JEFFERSON, Philip N. *Poverty Volatility and Macroeconomic Quiescence* The American Economic Review, 2008, Vol. 98, No. 2, s. 392–397. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/29730053>, s. 392.

Tabulka č. 10 – Redukce míry chudoby (v p. b.), hospodářský růst a inflace (v %) v letech 1969–1981

Rok	Redukce míry chudoby (p. b.)	Hospodářský růst (%)	Míra inflace (%)
1969	0,7	3,1	5,5
1970	-0,5	3,2	5,8
1971	0,1	3,3	4,3
1972	0,6	5,3	3,3
1973	0,8	5,6	6,2
1974	-0,1	-0,5	11,1
1975	-1,1	-0,2	9,1
1976	0,5	5,4	5,7
1977	0,2	4,6	6,5
1978	0,2	5,6	7,6
1979	-0,3	3,2	11,3
1980	-1,3	-0,2	13,5
1981	-1,0	2,6	10,3

Zdroje: UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 2. Poverty Status of People by Family Relationship, Race, and Hispanic Origin [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <http://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov2.xls>, THE WORLD BANK. GDP growth (annual %): World Bank National Accounts Data, and OECD National Accounts Data Files [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=1981&locations=US&start=1969>, THE WORLD BANK. Inflation, consumer prices (annual %): International Monetary Fund, International Financial Statistics and data files [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=1981&locations=US&start=1969>, vlastní zpracování.

Podle názoru autora na obecnou míru chudoby obyvatel taktéž mohla mít negativní dopad vysoká míra inflace. Jako důvody autor vidí to, že některé dávky peněžní pomoci chudým nebyly ošetřeny vůči inflaci (primárně dávka AFDC). Dále pak mohly i mzdy pracovníků nedostatečně pružně reagovat na prudké změny cenové hladiny ve sledovaném období. Tabulka č. 10 (výše) se taktéž zaměřuje na vztah redukce míry chudoby a změn cenové hladiny. Z tabulky výše lze určit, že existuje jistá míra negativní korelace mezi redukcí míry chudoby a mírou inflace.²³³ Na příklad v letech 1980 a 1981, což byly dva ze čtyř let s nejvyšší mírou inflace, došlo ke dvěma ze tří největších nárůstu míry chudoby

²³³ Konkrétně Pearsonův korelační koeficient pro zkoumané období dosahuje hodnoty -0,733 (p-value < 0,01), což odpovídá silné záporné korelaci. Opět se ovšem jedná o malý statistický vzorek.

(1,3 p. b. a 1,0 p. b.). Naopak ve čtyřech letech, kdy byla míra inflace nejnižší (1969, 1971, 1972, 1976), došlo ke třem ze čtyř nejvyšších poklesů míry chudoby ve sledovaném období (0,7 p. b., 0,6 p. b., 0,5 p. b.).²³⁴

Vzhledem provázanosti makroekonomických ukazatelů jako je míra inflace, hospodářský růst a míra nezaměstnanosti je však velmi obtížné přesně interpretovat vliv inflace na míru chudoby. Dalším problémem je přítomnost dvou nabídkových šoků ve sledovaném období. Dále pochopitelně není přesně známá pružnost reakce mezd relevantních skupin pracovníků či jak velká část finanční pomoci chudým nebyla ošetřena vůči inflaci. Zřejmě je však rozumné se domnívat, že vliv míry inflace na změnu míry chudoby byl v 70. letech vyšší než v pozdějších dekadách.²³⁵

3.1.3 Míra chudoby rasových menšin

Jelikož větší vliv americké sociální politiky 70. let na obecnou míru chudoby není zcela průkazný, možná jasnější odpovědi nabídne analýza dopadů sociální politiky na jednu ze znevýhodněných skupin, na kterou se sociální programy zaměřovaly. Konkrétně se bude jednat o rasové menšiny. Největší rasovou menšinu ve Spojených státech představovali černoši, na něž byla primárně zaměřena legislativa schválená v rámci Civil Rights Act či následné „affirmative actions“. Na míru chudoby černošské menšiny se zaměřuje tabulka č. 11.

²³⁴ Opět je nutné tato čísla hodnotit kriticky. Roky 1974 a 1979 představovaly dva ze tří let s nejvyšší inflací, přitom v nich došlo k nízkým přírůstkům chudoby (0,1 p. b. a 0,3 p. b.). Naopak v roce 1970 byla míra inflace nižší než v roce 1973, kdy došlo k nejvyššímu poklesu chudoby (0,8 p. b.) a míra chudoby přitom vzrostla o 0,5 p. b.

²³⁵ JEFFERSON, *Poverty Volatility and Macroeconomic Quiescence*, s. 392.

Tabulka č. 11 – Počet chudých (v tis.), míra chudoby černochů a bělochů (v %) v letech 1969–1981

Rok	Počet osob postižených chudobou (tis.)		Míra chudoby (%)	
	Běloši	Černoši	Běloši	Černoši
1969	16 659	7 095	9,5	32,2
1970	17 484	7 548	9,9	33,5
1971	17 780	7 396	9,9	32,5
1972	16 203	7 710	9,0	33,3
1973	15 142	7 388	8,4	31,4
1974	15 736	7 182	8,6	30,3
1975	17 770	7 545	9,7	31,3
1976	16 713	7 595	9,1	31,1
1977	16 416	7 726	8,9	31,3
1978	16 259	7 625	8,7	30,6
1979	17 214	8 050	9,0	31,0
1980	19 699	8 579	10,2	32,5
1981	21 553	9 173	11,1	34,2

Zdroj: UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 2. Poverty Status of People by Family Relationship, Race, and Hispanic Origin [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <http://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov2.xls>, vlastní zpracování.

Tabulka výše ukazuje, že míra chudoby bělochů se pohybovala ve sledovaném období mezi 8,4 % a 11,1 %. Svého minima dosáhla před prvním ropným šokem v roce 1973 a maxima v posledním sledovaném roce. Obecně je možno říci, že chudoba bělochů byla ve sledovaném období stabilní a mírně se snižovala v obdobích se silnějším hospodářským růstem. Naopak v období ropných šoků se mírně zvyšovala. Míra chudoby černochů byla ve sledovaném období výrazně vyšší (o více než 20 p. b.), pohybovala se mezi 30,3 % v roce 1974 a 34,2 % v roce 1981.

Zajímavé je, že prudký pokles míry chudoby černochů, ke kterému docházelo v 60. letech se na začátku 70. let zastavil (v roce 1961 bylo více než 56 % černochů chudých a v roce 1968 už jen 33,5 %).²³⁶ Takové zjištění je překvapivé na příklad z toho důvodu, že v rámci 70. let byla po řadě úprav Civil Rights Act či rozhodnutích Nejvyššího soudu

²³⁶ MOGULL, Robert G. *American Poverty in the 1960's* Phylon, 1972, Vol. 33, No. 2 (2nd Qtr., 1972), s. 161–168. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/273344>, s. 162.

mnohem důrazněji vynucována rovnoprávnost rasových menšin.²³⁷ Dále se i přistupovalo k již zmíněným „affirmative actions“, jejichž účelem bylo zvýšit zastoupení pracovníků z rasových menšin na všech místech, která využívala federálních prostředků. Při dalším zkoumání taktéž tabulka naznačuje, že míra chudoby černochů ve sledovaném období obecně příliš nereagovala na změny hospodářské situace v zemi. Příkladem může být rok 1974, kdy i po prvním ropném šoku míra chudoby černochů klesala, zatímco míra chudoby bílých stoupala. Vztahem míry chudoby černochů a ekonomického růstu se podrobněji zabývá tabulka č. 12.

Z tabulky je možné vysledovat, že pro míru chudoby bělochů existuje podobná korelace s hospodářským růstem jako u obecné míry chudoby.²³⁸ Ve čtyřech letech s největším ekonomickým růstem (1972, 1973, 1976, 1978) došlo ke třem ze čtyř největších poklesů míry chudoby (0,9 p. b., 0,6 p. b., 0,6 p. b.). Naopak ve čtyřech letech s nejnižším tempem růstu (1974, 1975, 1980, 1981) došlo ke třem ze čtyř nejvyšších nárůstů míry chudoby ve sledovaném období (1,2 p. b., 1,1 p. b., 0,9 p. b.).²³⁹ Dále je z tabulky možné vysledovat i negativní korelaci mezi mírou chudoby bělochů a mírou inflace, která je opět podobná korelaci mezi obecnou mírou chudoby a inflací.²⁴⁰ V letech 1972 a 1976, což byly dva ze čtyř let s nejnižší mírou inflace došlo k největšímu poklesu míry chudoby ve zkoumaném období (0,9 p. b. a 0,6 p. b.). Naopak v letech 1980 a 1981, které představovaly dva ze čtyř let nejvyšší inflace došlo ke dvěma ze tří největších navýšení míry chudoby bělochů (1,2 p. b., 0,9 p. b.).²⁴¹

²³⁷ JANSSON, *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*, s. 248–249.

²³⁸ Pearsonův korelační koeficient pro sledované období dosahuje hodnoty 0,793 (p-value < 0,01), což odpovídá silné kladné korelaci. Opět se jedná o malý statistický vzorek.

²³⁹ Pochopitelně i tato zjištění mají značné limitace. Rok 1978 vykazoval nejvyšší ekonomický růst v celém období a míra chudoby bělochů se téměř nezměnila. Roky 1969–1971 vykazovaly téměř identické tempo růstu, přitom míra chudoby bělochů se v jednom roce snížila o 0,5 p. b., v dalším roce se zvýšila o 0,4 p. b. a v posledním roce se nezměnila.

²⁴⁰ Konkrétně Pearsonův korelační koeficient pro sledované období dosahuje hodnoty -0,768 (p-value < 0,01), což odpovídá silné záporné korelaci. Opět se však jedná o malý statistický vzorek.

²⁴¹ Na druhou stranu v letech 1974 a 1979 inflace přesahovala 11 % a míra chudoby se zvyšovala pouze minimálně (0,2 p. b. a 0,3 p. b.). Zjištění tedy nejsou příliš průkazná.

Tabulka č. 12 – Redukce míry chudoby bělochů a černochů (v p. b.), hospodářský růst a míra inflace (v %) v letech 1969–1981

Rok	Redukce míry chudoby (p. b.)		Hospodářský růst (%)	Míra Inflace (%)
	Běloši	Černoši		
1969	0,5	2,5	3,1	5,5
1970	-0,4	-1,3	3,2	5,8
1971	0,0	1,0	3,3	4,3
1972	0,9	-0,8	5,3	3,3
1973	0,6	1,9	5,6	6,2
1974	-0,2	1,1	-0,5	11,1
1975	-1,1	-1,0	-0,2	9,1
1976	0,6	0,2	5,4	5,7
1977	0,2	-0,2	4,6	6,5
1978	0,2	0,7	5,6	7,6
1979	-0,3	-0,4	3,2	11,3
1980	-1,2	-1,5	-0,2	13,5
1981	-0,9	-1,7	2,6	10,3

Zdroje: UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 2. Poverty Status of People by Family Relationship, Race, and Hispanic Origin [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <http://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov2.xls>, THE WORLD BANK. GDP growth (annual %): World Bank National Accounts Data, and OECD National Accounts Data Files [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=1981&locations=US&start=1969>, THE WORLD BANK. Inflation, consumer prices (annual %): International Monetary Fund, International Financial Statistics and data files [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=1981&locations=US&start=1969>, vlastní zpracování.

V případě černošské menšiny není ovšem možné z tabulky č. 12 (výše) vysledovat signifikantní korelaci mezi její mírou chudoby a ekonomickým růstem.²⁴² K největšímu poklesu míry chudoby černochů (2,5 p. b.) došlo v roce 1969, který se vyznačoval pro období lehce podprůměrným růstem. V letech 1970 a 1971 s téměř identickým tempem růstu pak došlo k jednomu z nejvyšších nárůstů míry chudoby (1,3 p. b.) i poklesů míry chudoby (1,0 p. b.) ve sledovaném období. K největšímu nárůstu chudoby černochů (1,7 p. b.) pak nedošlo ani v jednom ze tří let největší recese ve sledovaném období.

²⁴² Pearsonův korelační koeficient pro zkoumané období dosahuje hodnoty 0,281, což by odpovídalo slabé kladné korelaci. P-value je však větší než 0,05 a nejedná se tedy o statisticky signifikantní výsledek. Zkoumané období však představuje malý statistický vzorek.

V roce největšího hospodářského poklesu (1974) se chudoba černochů snížila o třetí nejvyšší hodnotu v celém období (1,1 p. b.).²⁴³

Obecně lze říci, že v případě černošské menšiny byla ve sledovaném období míra chudoby více ovlivněna jinými faktory než hospodářským růstem. Takové zjištění by souhlasilo se strukturálním pohledem na problém chudoby – ekonomický růst nedokáže efektivně pomáhat všem skupinám obyvatel. Za vysokým poklesem chudoby černochů v letech 1973 a 1974 by tak mohlo stát zvýšení starobních důchodů o 20 %, zavedení dávky SSI či poskytování pracovních míst v rámci CETA. Naopak opětovný nárůst chudoby černochů ve druhé polovině sledovaného období by byl více než ekonomickým poklesem ovlivněn snahou prezidentů Forda a Cartera snižovat výdaje na sociální politiku (a poklesem reálných výdajů na ní) a jejich rezignací na další sociální reformy.

Podobně jako u tempa hospodářského růstu ani v případě míry inflace nelze ve sledovaném období pro míru chudoby černošské menšiny zjistit statisticky signifikantní (negativní) korelaci.²⁴⁴ V letech 1969–1972 vyznačujících se vůči zbytku zkoumaného období velmi nízkou inflací docházelo k relativně vysokým poklesům (2,5 p. b. a 1,0 p. b.) i nárůstům (1,3 p. b. a 0,8 p. b.) míry chudoby černochů. Naopak ve čtyřech letech s nejvyšší mírou inflace (1974, 1979–1981) došlo k jak největším nárůstům chudoby černochů (1,7 p. b. a 1,5 p. b.), tak i k jednomu z jejich největších poklesů (1,1 p. b.).²⁴⁵ Obecně tak lze říci, že míra inflace měla menší vliv na chudobu černochů než v případě obecné míry chudoby a míry chudoby bílé většiny.

Při snaze určit úspěšnost americké sociální politiky 70. let při redukci míry chudoby rasových menšin (zastoupených černošskou menšinou) ve srovnání s mírou chudoby bělochů tak vyvstává řada problémů. Jedním z nich je stabilita obou měr chudoby ve sledovaném období, kvůli které je podle názoru autora nemožné většině změn ve sledovaném období přisuzovat větší význam. Neměnný trend je zpravidla narušen pouze obdobím obou ropných šoků. Nicméně je překvapivé, že se nedařilo dále redukovat míru chudoby černochů, která byla stále mnohem vyšší než míra chudoby bílé většiny, navzdory úspěšnému předchozímu vývoji v 60. letech, kdy byly finanční prostředky

²⁴³ V některých letech vysokého hospodářského růstu však pochopitelně docházelo k vyšším poklesům míry chudoby černochů (1973, 1978).

²⁴⁴ Pearsonův korelační koeficient pro zkoumané období dosahuje hodnoty -0,370, což by odpovídalo slabé negativní korelaci. P-value je však větší než 0,05 a nejedná se tedy o statisticky signifikantní výsledek. Zkoumané období však představuje malý statistický vzorek.

²⁴⁵ Tato čísla je však opět nutné hodnotit kriticky, například k druhému nejvyššímu poklesu míry chudoby (1,9 p. b.) došlo v období podprůměrné inflace.

vynaložené na sociální politiku mnohem menší než v 70. letech. Další možností je, že sociální politika měla z rasových menšin nejasný vliv pouze na černošskou menšinu. Tabulka č. 13 se zaměřuje na druhou největší rasovou menšinu, tedy Hispánce.

Tabulka ukazuje, že ve sledovaném období se počet příslušníků hispánské menšiny postižený chudobou zvýšil téměř o 1,3 milionu.²⁴⁶ Míra chudoby Hispánců se pohybovala mezi minimem 21,8 % z roku 1979 a maximem 26,5 % dosaženým v roce 1981. Zajímavá je také korelace mezi mírou chudoby hispánské menšiny a hospodářským růstem.²⁴⁷ Míra chudoby Hispánců ve sledovaném období vykazuje mnohem silnější citlivost na hospodářský růst než u černošské menšiny (a dokonce i vyšší než u bílé většiny), což ukazují na příklad výrazné nárůsty míry chudoby Hispánců v letech recese a naopak její výrazné poklesy v letech silného hospodářského růstu.

V případě Hispánců lze vypořádat i negativní korelaci mezi mírou chudoby a mírou inflace.²⁴⁸ Obecně lze říci, že k největším poklesům míry chudoby Hispánců došlo v obdobích nižší inflace a k nejvyšším nárůstům jejich míry chudoby v obdobích vysoké inflace. Úspěšnost americké sociální politiky v případě hispánské menšiny je tak dle názoru autora velmi těžké posoudit kvůli značnému vlivu hospodářského růstu a inflace. Dalším problémem je i relativní stabilita míry chudoby Hispánců mimo období nabídkových šoků.

²⁴⁶ Sledované období je v případě hispánské menšiny rozmezí let 1972–1981. Důvodem je nedostupnost statistik v předchozích letech. Výsledný statistický soubor je tak při dalších výpočtech menší než v předchozích případech.

²⁴⁷ Konkrétně Pearsonův korelační koeficient pro tyto veličiny dosahuje hodnoty 0,875 (p-value < 0,01), což odpovídá velmi silné pozitivní korelaci. Jedná se ovšem o malý statistický soubor.

²⁴⁸ Pearsonův korelační koeficient pro tyto veličiny dosahuje hodnoty -0,768 (p-value < 0,05), což odpovídá silné negativní korelaci. Opět se ovšem jedná o malý statistický soubor.

Tabulka č. 13 – Redukce míry chudoby hispánské menšiny (v p. b.), hospodářský růst a míra inflace (v %) v letech 1972–1981

Rok	Počet chudých (tis.)	Míra chudoby (%)	Redukce míry chudoby (p. b.)	Hospodářský růst (%)	Míra Inflace (%)
1972	2 414	22,8	-	5,3	3,3
1973	2 366	21,9	0,9	5,6	6,2
1974	2 575	23,0	-1,1	-0,5	11,1
1975	2 991	26,9	-3,9	-0,2	9,1
1976	2 783	24,7	2,2	5,4	5,7
1977	2 700	22,4	2,3	4,6	6,5
1978	2 607	21,6	0,8	5,6	7,6
1979	2 921	21,8	-0,2	3,2	11,3
1980	3 491	25,7	-3,9	-0,2	13,5
1981	3 713	26,5	-0,8	2,6	10,3

Zdroje: UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 2. Poverty Status of People by Family Relationship, Race, and Hispanic Origin [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <http://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov2.xls>, THE WORLD BANK. GDP growth (annual %): World Bank National Accounts Data, and OECD National Accounts Data Files [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=1981&locations=US&start=1969>, THE WORLD BANK. Inflation, consumer prices (annual %): International Monetary Fund, International Financial Statistics and data files [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=1981&locations=US&start=1969>, vlastní zpracování.

Určit úspěšnost sociální politiky 70. let při snižování míry chudoby rasových menšin a bílé většiny je tedy velmi obtížné. V případě bílé většiny lze říci, že její míra chudoby byla ve sledovaném období stabilní a byla v jisté míře ovlivňována hospodářským růstem a mírou inflace. Jedním z faktorů omezujících úspěšnost sociální politiky při redukci míry chudoby bělochů mohlo být to, že tato míra už byla relativně nízká a její další snížení by vyžadovalo masivní zvýšení výdajů na sociální programy, jež nebylo za dané ekonomické situace proveditelné.

U černošské menšiny je možné tvrdit, že její míra chudoby byla v rozmezí let 1969–1981 taktéž stabilní. Zdá se, že vliv hospodářského růstu a míry inflace na míru chudoby černochů byl výrazně menší než v případě bílé většiny. Vzhledem k vysoké míře chudoby černochů je překvapující, že ve sledovaném období nedošlo k jejímu výraznějšímu poklesu, a to navzdory značnému zvýšení výdajů na sociální opatření v 70. letech oproti

předchozí dekadě, v níž byly zaznamenány velké úspěchy při redukci míry černochů. Dále je překvapivá neefektivnost důraznějšího vynucování občanských práv a „affirmative actions“ při redukci chudoby černochů.

V případě hispánské menšiny lze říci, že její míra chudoby byla ve sledovaném období taktéž relativně stabilní. Vliv hospodářského růstu a inflace na míru chudoby Hispánců nejspíš byl největší ze všech zmiňovaných skupin. Vzhledem k tomu, že i v případě Hispánců byla jejich míra chudoby vysoká, je neúspěšnost sociálních programů při její redukci překvapivá, a to z obdobných důvodů jako u černošské menšiny.

Dalším faktorem, který velmi ztěžuje interpretaci dat pro všechny zmíněné skupiny je provázanost sociální politiky s hospodářskou politikou praktikovanou v průběhu 70. let. Snižování míry chudoby nebo snižování míry nezaměstnanosti nebylo pouze cílem sociální politiky, nýbrž i hospodářské politiky jako celku. Hospodářské programy primárně schválené za účelem oživení ekonomiky, snížení míry nezaměstnanosti či míry inflace tak mohly výrazně ovlivnit i míru chudoby. Tato práce se na příklad nevěnovala opatřením zaměřeným proti stagflaci, která pravděpodobně měla vliv na míru nezaměstnanosti, jež pak měla vliv na míru chudoby.

Dalším problémem při interpretaci dat jsou dva bezprecedentní nabídkové šoky z let 1973 a 1979, které značně narušují trend ve vývoji míry chudoby. Ve výsledku tak existuje mnoho endogenních vztahů mezi sledovanými ukazateli a je nemožné určit přesný vliv sociální politiky na míru chudoby. Nelze tedy prokazatelně určit úspěšnost či neúspěšnost americké sociální politiky při snižování míry chudoby rasových menšin ve srovnání s bílou většinou. Na základě těchto zjištění se nepodařilo hlavní hypotézu práce potvrdit ani vyvrátit.

3.1.4 Míra chudoby dalších znevýhodněných skupin

Jelikož se nepodařilo jasně kvantifikovat úspěšnost sociální politiky 70. let při snižování chudoby rasových menšin, možná nabídne uspokojivější odpověď zaměření se na ostatní znevýhodněné skupiny, na něž americká sociální opatření cílila. Jednou z těchto skupin byly osoby starší 65 let, na něž se primárně vztahoval na příklad program SSI, Medicare či zvýšení starobních důchodů v roce 1972. Mírou chudoby seniorů se zabývá tabulka č. 14.

Z tabulky je patrné, že v 70. letech se začaly ve velké míře projevovat demografické změny ve struktuře obyvatelstva, počet osob starších 65 let totiž velmi rychle rostl. Tento vývoj nejspíš souvisel se zvyšující se životní úrovní obyvatelstva a pokroky v oblasti zdravotní péče v průběhu 20. století. Navzdory zvyšujícímu se počtu postarších osob se počet těchto osob postižených chudobou ve sledovaném období snížil o více než 900 tisíc.²⁴⁹ V rozmezí let 1969–1981 došlo k výraznému poklesu chudoby seniorů. Největší pokles míry chudoby seniorů se uskutečnil mezi lety 1970 až 1974, kdy míra chudoby seniorů klesla o 10 p. b.

Za tímto poklesem lze dle názoru autora hledat především schválení změn v Zákoně o sociálním zabezpečení z roku 1972, které plošně zvýšily starobní důchody o 20 % a ošetřily je proti rostoucí míře inflace. Dalším významným faktorem poklesu chudoby osob starších 65 let bylo schválení programu Medicare²⁵⁰ poskytujícího zdravotní péči této skupině obyvatel (před zavedením Medicare dosahovala míra chudoby seniorů 29,5 %).²⁵¹ Důležité bylo i schválení programu SSI, jenž poskytoval chudým seniorům dodatečný příjem. Na rozdíl od předchozích sledovaných skupin obyvatelstva lze říci, že sociální politika 70. let byla velmi úspěšná při snižování míry chudoby osob starších 65 let.

²⁴⁹ Počet osob postižených chudobou se přitom ve stejném období zvýšil o 7,5 milionu, jak již bylo zmíněno v předchozí části kapitoly.

²⁵⁰ Medicare sice neposkytoval příjem, nicméně díky němu nemuseli senioři rozprodávat svůj majetek.

²⁵¹ UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 3. Poverty Status of People, by Age, Race, and Hispanic Origin [online]. [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <https://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpv3.xls>.

Tabulka č. 14 – Počet osob starších 65 let (v tis.) a jejich míra chudoby (v %) v letech 1969–1981

Rok	Počet osob starších 65 let (tis.)	Chudé osoby starší 65 let	
		Počet (tis.)	Míra chudoby (%)
1969	18 899	4 787	25,3
1970	19 470	4 793	24,6
1971	19 827	4 273	21,6
1972	20 117	3 738	18,6
1973	20 602	3 354	16,3
1974	21 127	3 085	14,6
1975	21 662	3 317	15,3
1976	22 100	3 313	15,0
1977	22 468	3 177	14,1
1978	23 175	3 233	14,0
1979	24 194	3 682	15,2
1980	24 686	3 871	15,7
1981	25 231	3 853	15,3

Zdroje: UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 3. Poverty Status of People, by Age, Race, and Hispanic Origin [online]. [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <https://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov3.xls>, vlastní zpracování.

Další významnou znevýhodněnou skupinou obyvatel, na kterou byly sociální programy 70. let zaměřeny jsou rodiny vedené ženami. Na tuto skupinu byl cílen předně program AFDC, ale i neschválené reformy na principech záporné daně z příjmu. Na chudobu rodin vedených ženami se soustředí tabulka č. 15. Tabulka ukazuje, že ve sledovaném období se zvýšil počet osob žijících v rodinách vedených ženami o více než 10,5 mil., což zřejmě souviselo s pokračujícím trendem liberalizace společenských poměrů. Počet chudých žijících v těchto rodinách navíc narostl o téměř 4,2 mil., což pochopitelně vedlo k nárůstu výdajů na už tak velmi nepopulární program AFDC. Neoblíbenost AFDC pak byla jedním z faktorů, které vedly administrativy několika prezidentů k představení návrhů na nahrazení dávky opatřeními na bázi záporné daně z příjmu (FAP či Carterova nepojmenovaná reforma).

Míra chudoby rodin vedených ženami byla ve zkoumaném období velmi vysoká a sociální politika 70. let nezaznamenala v podstatě žádné úspěchy při jejím snižování.

Míra chudoby rodin vedených ženami se v rozmezí let držela mezi 34,9 % (minimum v roce 1979) a 38,7 % (maximum dosažené v letech 1971 a 1981). Zavedení programu pracovních pobídek WIN a jeho pozdější změny zřejmě nemělo většího efektu na chudobu rodin vedených ženami. Dalším možným důvodem k přetrvávání chudoby této skupiny obyvatel mohlo být to, že dávka AFDC nebyla indexována a vysoká inflace ve druhé polovině sledovaného období ji značně znehodnocovala.²⁵² Problém chudoby rodin vedených ženami tak přetrvával i na začátku 80. let.

Tabulka č. 15 – Počet rodin vedených ženami (v tis.) a jejich míra chudoby (v %) v letech 1969–1981

Rok	Počet osob v rodinách vedených ženami (tis.)	Chudé osoby v rodinách vedených ženami	
		Počet (tis.)	Míra chudoby (%)
1969	17 995	6 879	38,2
1970	19 673	7 503	38,1
1971	20 153	7 797	38,7
1972	21 264	8 114	38,2
1973	21 823	8 178	37,5
1974	23 165	8 462	36,5
1975	23 580	8 846	37,5
1976	24 204	9 029	37,3
1977	25 404	9 205	36,2
1978	26 032	9 269	35,6
1979	26 927	9 400	34,9
1980	27 565	10 120	36,7
1981	28 587	11 051	38,7

Zdroje: UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 2. Poverty Status of People by Family Relationship, Race, and Hispanic Origin [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <http://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov2.xls>, vlastní zpracování.

²⁵² Většina států ovšem přistoupila k jednorázovému zvýšení dávky v některých letech.

3.2 Míra nezaměstnanosti

3.2.1 Obecná míra nezaměstnanosti

Jedním z hlavních cílů americké hospodářské a sociální politiky bylo snižovat míru nezaměstnanosti, která se po vysokém tempu růstu ekonomiky při nízké nezaměstnanosti během předchozí dekády začala na začátku 70. let opět zvyšovat. Konzervativní prezidenti 70. let kladli důraz na pracovní morálku a byli přesvědčeni, že nejlepším způsobem pomoci chudým je poskytování pracovního výcviku či samotných pracovních míst. Řada schválených či plánovaných sociálních programů (FAP, SSI, WIN při AFDC a další) měla v sobě zabudovaný systém pracovních pobídek, jehož cílem bylo snižovat počet chudých závislých na sociální podpoře, a tím ulevit federálnímu rozpočtu. Účelem sociální politiky 70. let tedy bylo i zvyšovat míru účasti na pracovní síle.

Tabulka č. 16 se zaměřuje na míru nezaměstnanosti a míru účasti na pracovní síle ve sledovaném období. Tabulka ukazuje, že na začátku 70. let se začala obecná míra nezaměstnanosti zvyšovat a v celém sledovaném období se ji nepodařilo snížit na nízkou úroveň, které dosahovala na konci 60. let. Navýšení míry nezaměstnanosti na začátku 70. let mohlo být způsobeno koncem válečné konjunktury spojené s konfliktem ve Vietnamu či vyčerpáním možností keynesiánské hospodářské politiky, jež byla praktikována od počátku 60. let.

Další zvýšení míry nezaměstnanosti ve sledovaném období přišlo v reakci na první ropný šok. V roce 1975 se obecná míra nezaměstnanosti zvýšila téměř o 3 p. b. a dosáhla tak ve zkoumaném období svého maxima ve výši 8,5 %. V následujících letech se nezaměstnanost mírně snižovala a k jejímu dalšímu nárůstu došlo po roce 1979 s největší pravděpodobností kvůli negativním dopadům druhého ropného šoku na ekonomiku. Podle názoru autora je ve sledovaném období vliv sociální politiky na nezaměstnanost zastíněn nepříznivým makroekonomickým vývojem a její úspěšnost při snižování obecné míry nezaměstnanosti nelze kvalifikovaně posoudit.

Obecně se dá říci, že míra účasti na pracovní síle se ve sledovaném období pomalým tempem zvyšovala. Do roku 1973 byla v podstatě stabilní a v následujících letech se začala mírně zvyšovat. Jako jedno z možných vysvětlení tohoto nárůstu se nabízí schválení Equal Opportunity Act v roce 1972, který zakazoval diskriminaci žen při najímání nových pracovníků. Důležitější však nejspíš bylo pokračování trendu zvyšující se ekonomické aktivity žen, jenž byl podpořen druhou světovou válkou a dále se

umocňoval v 60. letech. Důsledkem tohoto trendu byla pochopitelně vyšší účast žen na pracovní síle. V roce 1960 dosahovala míra účasti žen na pracovní síle 37,8 % zatímco v roce 1980 už 51,5 %.²⁵³ Přesto lze sociální politice 70. let přisoudit alespoň částečný podíl na zvýšení účasti na pracovní síle ve sledovaném období.

Tabulka č. 16 – Míra nezaměstnanosti a míra účasti na pracovní síle v letech 1969–1981 (v %)

Rok	Míra nezaměstnanosti (%)	Míra účasti na pracovní síle (%)
1969	3,5	60,1
1970	5,0	60,4
1971	6,0	60,2
1972	5,6	60,4
1973	4,9	60,8
1974	5,6	61,3
1975	8,5	61,2
1976	7,7	61,6
1977	7,1	62,2
1978	6,1	63,2
1979	5,9	63,7
1980	7,2	63,8
1981	7,6	63,9

Zdroje: FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Civilian Unemployment Rate [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgOD>, FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Civilian Labor Force Participation Rate [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgOE>, vlastní zpracování.

3.2.2 Míra nezaměstnanosti vybraných skupin populace

Jelikož makroekonomické vlivy příliš zastiňovaly vliv praktikované sociální politiky na obecnou míru nezaměstnanosti ve sledovaném období, uspokojivější odpovědi možná nabídne zúžení analýzy na vybrané skupiny obyvatelstva. Jednou ze znevýhodněných skupin, jejíž nezaměstnanost se snažily sociální programy snížit, byla

²⁵³ FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Civilian Labor Force Participation Rate: Women [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgPB>.

černošská menšina. Na srovnání nezaměstnanosti bílé většiny a černochů se soustředí tabulka č. 17.²⁵⁴

Tabulka ukazuje, že míra nezaměstnanosti bělochů byla výrazně nižší než míra nezaměstnanosti černochů a pohybovala se blízko pod úrovní obecné míry nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti černochů se ve sledovaném období pohybovala mezi minimem 9,4 % dosaženým před dopady ropného šoku v roce 1973 a maximem 15,6 % dosaženým v posledním sledovaném roce. Přestože byla nezaměstnanost černochů výrazně vyšší než u bílé většiny, také relativně důvěryhodně kopírovala trend obecné míry nezaměstnanosti. Interpretace dopadů sociální politiky na míru nezaměstnanosti černošské menšiny je stejně jako v případě obecné míry nezaměstnanosti ztížena kvůli výraznému vlivu nepříznivého makroekonomického vývoje USA v 70. letech.

Zajímavější je vývoj měr účasti na pracovní síle obou sledovaných skupin. Zatímco účast bělochů na pracovní síle se v průběhu zkoumaného období mírně zvyšovala (celkově téměř o 4 p. b. – důvodem zřejmě je již zmíněné větší zapojení žen do ekonomické činnosti), míra účasti černochů na pracovní síle stagnovala a pohybovala se mezi 60 až 61 %. Programy pracovních pobídek z velké části zaměřené právě na černochy²⁵⁵ či výcvikový program CETA zřejmě nebyly příliš úspěšné při zvyšování účasti této menšiny na pracovní síle. Existuje však i další možné vysvětlení. Zkoumání vývoje míry účasti černochů na pracovní síle v předchozí dekádě ukazuje, že v delším časovém horizontu se tento ukazatel snižoval. Například v roce 1960 dosahoval ještě 64,5 %.²⁵⁶

Za postupným poklesem tohoto ukazatele zřejmě stojí pokles účasti černošských mužů na pracovní síle, která ještě v roce 1960 dosahovala 82,2 %²⁵⁷, ale v rozmezí let 1972–1981 klesla z 78,5 % na 74,6 %.²⁵⁸ Pokles účasti černošských mužů na pracovní síle byl ovšem vyvážen nárůstem účasti černošských žen, která se v rozmezí let

²⁵⁴ Pro celé sledované období (1969–1981) nebylo možné najít data z jednoho zdroje, takže tabulka č. 17 se věnuje pouze období let 1972–1981. Pro úplnost tabulka P1 v příloze obsahuje data pro roky 1969–1971.

²⁵⁵ Jak již bylo zmíněno, černoši představovali zhruba polovinu příjemců dávky AFDC.

²⁵⁶ U.S. BUREAU OF THE CENSUS. *Historical Statistics of the United States: Colonial Times to 1970, Bicentennial Edition, Part 1*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1975, s. 133.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 133.

²⁵⁸ FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Civilian Labor Force Participation Rate: 20 years and over, Black or African American Men [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgXX>.

1972–1981 zvýšila z 51,1 % na 56,0 %.²⁵⁹ Konzervativní kritici, jako na příklad Charles Murray, tento vývoj považují za důkaz vytváření závislosti chudých na systému sociální podpory. Tato nově vzniklá závislost je podle nich negativním důsledkem rozšíření amerického sociálního systému v 70. letech.²⁶⁰ Autor se stanoviskem konzervativních kritiků z větší části souhlasí. Tento vývoj byl podle názoru autora důsledkem společenských změn započatých v 60. letech, které byly podpořeny rozrůstajícím se systémem sociální podpory, jenž byl neefektivní při motivaci některých skupin populace k práci a začlenění se do běžného života. Snižování míry účasti černošských mužů na práci lze považovat za jeden z neúspěchů americké sociální politiky 70. let.

Tabulka č. 17 – Míra nezaměstnanosti a míra účasti na pracovní síle černošské menšiny a bílé většiny v letech 1972–1981 (v %)

Rok	Míra nezaměstnanosti (%)		Míra účasti na pracovní síle (%)	
	Běloši	Černoši	Běloši	Černoši
1972	5,1	10,4	60,4	59,9
1973	4,3	9,4	60,8	60,2
1974	5,1	10,5	61,4	59,8
1975	7,8	14,8	61,5	58,8
1976	7,0	14,0	61,8	59,0
1977	6,2	14,0	62,5	59,8
1978	5,2	12,7	63,3	61,4
1979	5,1	12,3	63,9	61,4
1980	6,3	14,3	64,1	61,0
1981	6,7	15,6	64,3	60,9

Zdroje: FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Unemployment Rate: White [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgTU>, FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Unemployment Rate: Black or African American [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgTW>, FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Labor Force Participation Rate: White [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgU1>, FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Labor Force Participation Rate: Black or African American [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgU3>, vlastní zpracování.

²⁵⁹ FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Labor Force Participation Rate: 20 years and over, Black or African American Women [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgY6>.

²⁶⁰ MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*, s. 80–85.

Další skupinou, na níž se zaměřovala sociální opatření 70. let byli mladí, kteří nemohli najít uplatnění na trhu práce. Na pomoc těmto osobám se soustředil na příklad program CETA, v jehož rámci byly sjednoceny předchozí programy pracovního výcviku pro mladistvé jako Job Corps či Neighborhood Youth Corps. Míru nezaměstnanosti osob mladších 24 let zkoumá tabulka č. 18.

Z tabulky lze vidět, že míra nezaměstnanosti osob ve věku 16 až 19 let se ve sledovaném období podobně jako obecná míra nezaměstnanosti odvíjela především od makroekonomického vývoje. Dopad schválení programu CETA, jenž nabízel i pracovní místa, je těžké posoudit, jelikož po jeho zavedení v důsledku prvního ropného šoku nezaměstnanost mladistvých vzrostla až k 20 %. Ve druhé polovině 70. let se nezaměstnanost mladistvých mírně snižovala, ale na začátku 80. let se zřejmě kvůli negativním dopadům druhého ropného šoku opět blížila 20 %. Míra nezaměstnanosti osob ve věku 20 až 24 let byla citelně nižší než pro věkovou kategorii 16–19 let, nicméně se zdá, že její vývoj byl také primárně ovlivněn nepříznivým ekonomickým vývojem v 70. letech. Svého maxima 13,6 % i minima 5,7 % dosáhla ve stejných letech jako obecná míra nezaměstnanosti (stejně jako nezaměstnanost mladistvých).

Posledním ukazatelem zkoumaným tabulkou je míra nezaměstnanosti mladistvých černochů. Ta byla ve sledovaném období výrazně vyšší, kolísala mezi 31,6 % a 41,3 %. K jejímu největšímu poklesu došlo mezi roky 1972 a 1973, zřejmě díky krátkodobému zlepšení hospodářské situace před prvním ropným šokem.²⁶¹ Ve zbytku sledovaného období se i míra nezaměstnanosti mladistvých černochů vyvíjela velmi podobně jako míry nezaměstnanosti osob ve věku 16–19 let či 20–24 let. V podstatě jediným rozdílem byla o něco citlivější reakce nezaměstnanosti mladistvých černochů na druhý ropný šok.

Obecně je možno říci, že pozitivní vliv americké sociální politiky na míru nezaměstnanosti znevýhodněných skupin je přinejmenším neprůkazný. Zdá se, že nepříznivý makroekonomický vývoj spojený se stagflací měl mnohem výraznější vliv na nezaměstnanost zkoumaných skupin než sociální programy schválené v 70. letech.

²⁶¹ Výcvikový program CETA byl schválen až na konci roku 1973, takže autor je k jeho pozitivnímu dopadu v tomto roce skeptický.

Tabulka č. 18 – Míra nezaměstnanosti osob mladších 24 let v letech 1969–1981 (v %)

Rok	Míra nezaměstnanosti (%)		
	Všichni 16–19 let	Všichni 20–24 let	Černoši 16–19 let
1969	12,2	5,7	-
1970	15,3	8,2	-
1971	16,9	10,0	-
1972	16,3	9,3	35,5
1973	14,5	7,8	31,6
1974	16,0	9,1	35,0
1975	20,0	13,6	39,5
1976	19,0	12,0	39,4
1977	17,8	11,0	41,0
1978	16,4	9,6	38,6
1979	16,1	9,2	36,4
1980	17,8	11,6	38,4
1981	19,6	12,3	41,3

Zdroje: FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Unemployment Rate: 16 to 19 years [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mh04>, FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Unemployment Rate: 20 to 24 years [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mh06>, FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Unemployment Rate: 16 to 19 years, Black or African American [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mh0e>, vlastní zpracování.

3.3 Vzdělanost pracovní síly

3.3.1 Vzdělanost celkové populace

Další oblastí, na kterou se sociální politika 70. let zaměřovala bylo vzdělání. Nejdůležitějšími programy v oblasti vzdělávání byly ESEA a HEA, které byly schváleny již v období války s chudobou v 60. letech. Při tvorbě těchto opatření Johnsonovi experti pro boj s chudobou vycházeli z toho, že lépe vzdělaní a kvalifikovaní chudí si budou schopni snadněji najít pracovní místo poskytující mzdu, která je dostane nad hranici chudoby. I Johnsonovi následovníci se však soustředili na oblast vzdělávání. Nixon na příklad prováděl změny ve způsobu financování ESEA a Ford se snažil zvýšit dostupnost

vzdělání pro handicapované děti.²⁶² Navíc vzhledem k dlouhodobé povaze vzdělávacího procesu lze předpokládat, že dopady vzdělávacích programů z poloviny 60. let se v plné míře projevovaly i v 70. letech. Vzdělanosti celkové populace se věnuje tabulka č. 19.

Tabulka ukazuje, že ve sledovaném období se velmi výrazně zvýšil podíl obyvatel s dosaženým středním i vyšším vzděláním. Podíl obyvatel s ukončeným středním vzděláním se zvýšil téměř o 30 % a podíl obyvatel s vyšším vzděláním téměř o 60 %. Část tohoto nárůstu lze připsat zlepšení dostupnosti vzdělání díky navýšení federálního financování školství, které probíhalo už od schválení programů ESEA či HEA v 60. letech. Největší zásluhu na sledovaném zlepšení vzdělanosti pracovní síly však nejspíš má růst životní úrovně obyvatelstva v předchozí dekádě a po druhé světové válce obecně. Díky vyšší životní úrovni mohla populace více investovat do svého vzdělání a vzdělání svých dětí. Dalším faktorem narůstajícího podílu osob se středním a vyšším vzděláním zřejmě byla i stoupající důležitost dosaženého vzdělání při hledání uplatnění na trhu práce v ekonomice, která využívala moderní technologie. Poptávka po nových technologiích navíc v důsledku skokových zvýšení cen ropy v průběhu 70. let dále stoupala.

²⁶² PETERS, *American Public Policy: Promise and Performance*, s. 280–281.

Tabulka č. 19 – Podíl osob starších 25 let s dokončeným středním nebo vyšším vzděláním v letech 1969–1981 (v %)

Rok	Dokončeno 4 a více let vzdělání	
	Střední vzdělání (%)	Vyšší vzdělání (%)
1969	54,0	10,7
1970	55,2	11,0
1971	56,4	11,4
1972	58,2	12,0
1973	59,8	12,6
1974	61,2	13,3
1975	62,5	13,9
1976	64,1	14,7
1977	64,9	15,4
1978	65,9	15,7
1979	67,7	16,4
1980	68,6	17,0
1981	69,7	17,1

Zdroj: UNITED STATES CENSUS BUREAU. CPS Historical Time Series Tables: Table A-2. Percent of People 25 Years and Over Who Have Completed High School or College, by Race, Hispanic Origin and Sex: Selected Years 1940 to 2017 [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www2.census.gov/programs-surveys/demo/tables/educational-attainment/time-series/cps-historical-time-series/aba-2.xlsx>, vlastní zpracování.

3.3.2 Vzdělanost rasových menšin

V průběhu 70. let pokračovalo i faktické odstraňování rasové segregace v amerických školách (desegregace de iure proběhla už v polovině 60. let). Pozitivní efekt Johnsonových vzdělávacích programů, které navyšovaly financování škol a snažily se zvýšit dostupnost vzdělání pro všechny vrstvy obyvatel, zřejmě dále pokračoval i v 70. letech. Podíl osob z rasových menšin (zastoupených především černošskou menšinou) zapsaných na středních školách se v průběhu 70. let vyrovnal podílu zapsaných bělochů (viz tabulka č. 20). V roce 1980 se už i podíl příslušníků rasových menšin účastnících se vyššího vzdělání blížil podílu zapsaných osob z bílé většiny.

Tabulka č. 20 – Podíl osob zapsaných ve vzdělávacích institucích ve vybraných letech (v %)

Rok	Osoby ve věku 14–17 let (%)		Osoby ve věku 20–24 let (%)	
	Běloši	Černoši a ostatní	Běloši	Černoši a ostatní
1960	90,8	86,8	13,9	7,5
1965	93,4	91,7	20,2	10,2
1970	94,5	92,1	22,5	15,2
1975	93,8	92,6	22,7	20,6
1980	93,2	94,3	22,7	19,9

Zdroj: MURRAY, *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950–1980*, s. 240, vlastní zpracování.

Jak ukazuje tabulka č. 21, hlavním problémem příslušníků rasových menšin nebyla nemožnost se zapisovat do institucí středního a vyššího vzdělání, ale spíše jejich schopnost úspěšně dokončit daný stupeň vzdělání. Jedním z hlavních důvodů nízké úspěšnosti černošské menšiny při dokončování středního či vyššího vzdělání v porovnání s bílou většinou zřejmě byla nepříznivá socioekonomická situace řady černochoů (chudoba postihovala v 70. letech přes 30 % černochoů). Navzdory tomu se podíl černochoů, kteří úspěšně ukončili své střední či vyšší vzdělání, ve sledovaném období velmi výrazně zvýšil. V roce 1969 pouze necelá třetina černochoů úspěšně dokončila střední školu, zatímco na konci sledovaného období už více než polovina černošské menšiny disponovala středním vzděláním. Podíl černochoů s dokončeným vyšším vzděláním se navíc ve sledovaném období zvýšil téměř o 80 %.

Tabulka č. 21 – Podíl bělochů a černochů s dokončeným středním nebo vyšším vzděláním v letech 1969–1981 (v %)

Rok	Dokončeno 4 a více let středního vzdělání (%)		Dokončeno 4 a více let vyššího vzdělání (%)	
	Běloši	Černoši	Běloši	Černoši
1969	56,3	32,3	11,2	4,6
1970	57,4	33,7	11,6	4,5
1971	58,6	34,7	12,0	4,5
1972	60,4	36,6	12,6	5,1
1973	61,9	39,2	13,1	6,0
1974	63,3	40,8	14,0	5,5
1975	64,5	42,5	14,5	6,4
1976	66,1	43,8	15,4	6,6
1977	67,0	45,5	16,1	7,2
1978	67,9	47,6	16,4	7,2
1979	69,7	49,4	17,2	7,9
1980	70,5	51,2	17,8	7,9
1981	71,6	52,9	17,8	8,2

Zdroj: UNITED STATES CENSUS BUREAU. CPS Historical Time Series Tables: Table A-2. Percent of People 25 Years and Over Who Have Completed High School or College, by Race, Hispanic Origin and Sex: Selected Years 1940 to 2017 [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www2.census.gov/programs-surveys/demo/tables/educational-attainment/time-series/cps-historical-time-series/ta2a-2.xlsx>, vlastní zpracování.

Vyvstává však otázka, zda větší úspěšnost všech skupin obyvatel při završování středního či vyššího vzdělání nebyla způsobena klesajícími požadavky amerických vzdělávacích institucí. Neuspokojivou kvalitou vzdělání poskytovaného v amerických školách se zabýval už Eisenhowerův program NDEA přijatý kvůli obavám z technologického zaostávání za Sovětským svazem. Problém klesající úrovně vzdělávání se následně snažila napravit i opatření ze 60. a 70. let. Jedním z náznaků klesající kvality amerického systému vzdělávání lze označit horšící se výsledky studentů v národních testech SAT (viz tabulka č. 22).²⁶³ Tabulka ukazuje, že v průběhu sledovaného období se snížila schopnost amerických studentů porozumět textu i jejich úspěšnost při řešení matematických úloh.

²⁶³ SAT (Scholastic Aptitude Test) je standardizovaný test, který studenti podstupují v posledním ročníku střední školy. Na základě jeho výsledků řada vysokých škol přijímá studenty. Více dosažených bodů v testu znamená lepší výsledek.

Je však nutné zmínit, že za horšími výsledky studentů v testech SAT může stát i to, že stále více škol začalo tyto testy využívat a vyžadovalo, aby je jejich studenti podstoupili.

Tabulka č. 22 – Výsledky testů SAT ve vybraných letech (v bodech)

Rok	Výsledky SAT (body)	
	Čtení	Matematika
1967	543	516
1970	537	512
1975	512	498
1980	502	492

Zdroj: UNITED STATES CENSUS BUREAU. Section 4. Education: Elementary And Secondary Education: Technology, Courses, And Test Scores: 267 – SAT Scores and Characteristics of College-Bound Seniors [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www2.census.gov/library/publications/2011/compendia/statab/131ed/tables/12s0267.xls?#>, vlastní zpracování.

Hlavním úspěchem americké sociální politiky 70. let v oblasti vzdělanosti pracovní síly tak bylo především navýšení podílu osob s dokončeným středním a vyšším vzděláním, které se vztahovalo na populaci jako celek i na rasové menšiny. Za velkou část tohoto zlepšení byl však nejspíš zodpovědný také nárůst životní úrovně obyvatelstva, k němuž došlo v předchozích dekádách či stoupající důležitost dosaženého vzdělání při hledání uplatnění na trhu práce. Interpretace výsledků sociální politiky je v oblasti vzdělání dále komplikována dlouhodobým charakterem vzdělávacího procesu, kvůli kterému je nemožné posoudit okamžitý vliv schválených opatření.

Závěr

Práce se zabývá vybranými oblastmi americké sociální politiky 70. let. Autor práce se zaměřuje především na deskripci opatření, jejichž cílem bylo řešení problému chudoby a zvyšování životní úrovně obyvatel. Popisovaná opatření jsou zasazena do širšího kontextu makroekonomického vývoje v 70. letech. Následně práce analyzuje dopady americké sociální politiky na vybrané ekonomické ukazatele životní úrovně obyvatelstva ve sledovaném období.

V první kapitole práce je popsán postupný vývoj americké sociální politiky od 30. let do 60. let 20. století. Nejvíce prostoru je věnováno koncepcím New Frontier a Great Society prezidentů Kennedyho a Johnsona schváleným v průběhu 60. let. Práce popisuje obrat směrem k sociálním reformám na začátku 60. let a začátek praktikování hospodářské politiky založené na keynesiánské ekonomické teorii v období Kennedyho vlády. Kapitola se dále zabývá rozsáhlými změnami schválenými v rámci Johnsonovy Great Society. Jelikož se koncepce obou prezidentů nesoustředily na masivní redistribuci příjmů, nýbrž na nabízení příležitostí pro chudé v rámci výcvikových a vzdělávacích programů, klíčovým dopadem New Frontier a Great Society byla změna role státu z pasivního poskytovatele finanční podpory v subjekt, který se aktivně snaží pomáhat osobám postiženým chudobou.

Ve druhé kapitole práce se autor zaměřuje na vývoj v oblasti sociální politiky během období vlády prezidentů Nixona, Forda a Cartera. Kapitola se zabývá slibovaným obratem ke konzervatismu prezidenta Nixona v oblasti sociální politiky, ke kterému dle názoru autora ve skutečnosti nedošlo, jelikož v průběhu Nixonovy vlády docházelo ke zvyšování výdajů na sociální programy a prezident se snažil prosadit rozsáhlou reformu postavenou na principech záporné daně z příjmu. Dále autor usuzuje, že v období vlády prezidentů Forda a Cartera nedocházelo sociálním reformám především kvůli nepříznivému makroekonomickému vývoji ve druhé polovině 70. let a obecnému poklesu společenské poptávky po dalších reformách systému sociálního zabezpečení.

Poslední část druhé kapitoly práce analyzuje rostoucí výdaje na sociální politiku v 70. letech. Práce naznačuje, že největším důvodem nárůstu sociálních výdajů v 70. letech byla indexace a plošné zvýšení starobních důchodů společně s vysokou mírou inflace ve druhé polovině 70. let. Dále se autor domnívá, že krize amerického sociálního systému nebyla v porovnání s evropskými sociálními systémy příliš vážná. Jako hlavní

důvod autor vidí nízký podíl výdajů na sociální zabezpečení na americkém HDP ve sledovaném období (viz tabulka č. 7).

Poslední kapitola práce se soustředí na analýzu dopadů americké sociální politiky 70. let na vybrané ekonomické ukazatele. Na základě analýzy a komparace statistických dat ve sledovaném období nelze jasně potvrdit ani vyvrátit hlavní hypotézu práce. Autorovi práce se nepodařilo prokazatelně určit, zda byla americká sociální politika ve sledovaném období neúspěšná při snižování míry chudoby rasových menšin ve srovnání s mírou chudoby bílé většiny. Jedním z důvodů je stabilita míry chudoby obou skupin ve sledovaném období, která je dle názoru autora v případě rasových menšin překvapující vzhledem k vývoji v předchozí dekadě, kdy za výrazně nižších sociálních výdajů bylo dosahováno vysokého poklesu míry chudoby rasových menšin. Dalším faktorem, který znemožňoval interpretaci statistických dat byly ropné šoky z let 1973 a 1979, jejichž dopady výrazně ovlivňovaly makroekonomický vývoj USA, a tím i trend míry chudoby ve sledovaném období. Práce však naznačuje, že míra chudoby černochů nereagovala na změny tempa ekonomického růstu a míry inflace tak silně jako míry chudoby bělochů a hispánské menšiny (viz tabulky č. 12 a 13).

Úspěšnost americké sociální politiky při snižování obecné míry chudoby se nepodařilo prokázat z podobných důvodů jako hlavní hypotézu práce. Dále se práce soustředila na míru chudoby osob starších 65 let a rodin vedených ženami. Výrazný pokles míry chudoby seniorů (viz tabulka č. 14) vidí autor práce jako jeden z největších úspěchů sociální politiky ve sledovaném období. Jako hlavní důvod tohoto úspěchu lze označit zvýšení vyplácených starobních důchodů či zavedení programů SSI a Medicare. Naopak jedním z neúspěchů sociální politiky 70. let byla vysoká míra chudoby rodin vedených ženami, která přetrvávala v celém zkoumaném období (viz tabulka č. 15).

Dále se nepodařilo prokázat významnější dopady americké sociální politiky na obecnou míru nezaměstnanosti, která byla v mnohem větší míře ovlivňována spíše recesemi a pomalým růstem ekonomiky v 70. letech. Práce však naznačuje, že opatření proti diskriminaci žen schválená v 70. letech mohla mít pozitivní vliv na zvyšující se míru účasti na pracovní síle ve sledovaném období (viz tabulka č. 16). Sociální programy 70. let také nevykazovaly znatelnější dopady na míru nezaměstnanosti znevýhodněných skupin, ať už se jednalo o černochy (viz tabulka č. 17) nebo osoby mladší 24 let (tabulka č. 18). Jako jeden z neúspěchů americké sociální politiky 70. let lze považovat

odchylování míry účasti černochů na pracovní síle od míry účasti bělochů na pracovní síle (viz tabulka č. 17), které bylo způsobeno poklesem míry účasti černošských mužů na pracovní síle.

Naopak jako spíše pozitivní se ve sledovaném období ukázaly dopady sociální politiky na vzdělanost pracovní síly. V průběhu 70. let se výrazně zvýšil podíl osob s dokončeným středním i vyšším vzděláním (viz tabulka č. 19). Tento nárůst se navíc vztahoval i na příslušníky černošské menšiny (viz tabulka č. 21). Značný vliv na tato zlepšení však dle názoru autora má zvyšování životní úrovně obyvatelstva v předchozích dekádách a vzrůstající důležitost dosaženého vzdělání při hledání uplatnění na trhu práce. Jako další problém se ukázala kvalita poskytovaného vzdělání, která s největší pravděpodobností klesala (viz tabulka č. 22).

Jedno z omezení platnosti závěrů práce lze hledat v délce sledovaného období. Práce zkoumá primárně období let 1969–1981, které bylo velmi výrazně ovlivněno dvěma negativními nabídkovými šoky v krátkém rozmezí a do té doby neznámým fenoménem stagflace. Je možné, že po odeznění dopadů druhého ropného šoku by v delším časovém horizontu byly dopady sociální politiky praktikované v 70. letech odlišné. Dále je nutné zmínit, že podíl federálních výdajů na sociální politiku na HDP byl i v 70. letech stále nízký, přestože tyto výdaje oproti předchozí dekádě výrazně narostly. Faktor, jenž zřejmě nejvíce omezoval další expanzi sociálních výdajů, byly (kromě hospodářského poklesu) vysoké výdaje na zbrojení, které si vyžadovalo americké zapojení ve Vietnamu a studená válka se Sovětským svazem. Vlivem těchto konfliktů na formování sociálních programů se však práce téměř nezabývá. Analýza dopadů studené války na americkou sociální politiku by mohla být vhodným námětem pro další zpracování.

Hlavní problém, s nímž se autor při psaní práce potýkal, byla neúplnost a nedostupnost některých statistických dat ve zkoumaném období. Řada dat pro specifické skupiny populace byla sledována až od druhé poloviny 70. let a dostupné zdroje jen výjimečně pokrývaly celé sledované období souvisle. Další nevýhodou bylo, že alternativní ukazatele míry chudoby byly pro zkoumané období sledovány obvykle pouze s velkým časovým rozestupem.

Seznam odborné literatury

Vydané prameny

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Civilian Labor Force Participation Rate [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgOE>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Civilian Labor Force Participation Rate: Women [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgPB>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Civilian Labor Force Participation Rate: 20 years and over, Black or African American Men [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgXX>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Civilian Unemployment Rate [online]. [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mfJC>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Civilian Unemployment Rate [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgOD>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Civilian Unemployment Rate [online]. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mcxo>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Government social benefits: To persons: Federal: Supplemental Nutrition Assistance Program (SNAP) [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=me4N>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Gross Domestic Product [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mell>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Labor Force Participation Rate: White [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgU1>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Labor Force Participation Rate: Black or African American [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgU3>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Labor Force Participation Rate: 20 years and over, Black or African American Women [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgY6>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Personal current transfer receipts: Government social benefits to persons: Social security [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mbzY>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Personal current transfer receipts: Government social benefits to persons: Medicare [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=megQ>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Personal current transfer receipts: Government social benefits to persons: Medicaid [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=megU>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Personal current transfer payments: Government social benefits: To persons [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=melw>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Unemployment Rate: White [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgTU>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Unemployment Rate: Black or African American [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mgTW>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Unemployment Rate: 16 to 19 years [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mh04>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Unemployment Rate: 20 to 24 years [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mh06>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS ECONOMIC DATA. Unemployment Rate: 16 to 19 years, Black or African American [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=mh0e>.

FEDERAL RESERVE BANK OF ST. LOUIS. Employment Act of 1946 [full text] [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: https://fraser.stlouisfed.org/files/docs/historical/trumanlibrary/srf_014_002_0002.pdf.

KISSINGER, Henry A. *Years of Upheaval*. Simon & Schuster UK, 2011, 1312 s. ISBN 9780857207180.

LEGISWORKS. Public Law 74-271: Social Security Act [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <http://www.legisworks.org/congress/74/publaw-271.pdf>.

LEGISWORKS. Public Law 92-603: Social Security Amendments of 1972 [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <http://www.legisworks.org/GPO/STATUTE-86-Pg1329.pdf>.

NATIONAL ARCHIVES CATALOG. Act of September 2, 1958 (National Defense and Educational Act of 1958), Public Law 85-864, 72 STAT 1580, to strenghten the national defense and to assist in the expansion and improvement of educational programs to meet critical national needs. [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://catalog.archives.gov/id/299869>.

OFFICE OF THE LAW REVISION COUNSEL. Public Law 87-27: Area Redevelopment Act [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <http://uscode.house.gov/statutes/pl/87/27.pdf>.

OFFICE OF THE LAW REVISION COUNSEL. Public Law 87-415: Manpower Development and Training Act of 1962 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <http://uscode.house.gov/statutes/pl/87/415.pdf>.

OFFICE OF THE LAW REVISION COUNSEL. Public Law 91-671: Food Stamp Act of 1964, amendments [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <http://uscode.house.gov/statutes/pl/91/671.pdf>.

OFFICE OF THE LAW REVISION COUNSEL. Public Law 92-223: Social Security Act, amendments [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <http://uscode.house.gov/statutes/pl/92/223.pdf>.

OFFICE OF THE LAW REVISION COUNSEL. Public Law 92-336: Social Security Amendments of 1972 [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <http://uscode.house.gov/statutes/pl/92/336.pdf>.

THE WORLD BANK. GDP growth (annual %): World Bank National Accounts Data, and OECD National Accounts Data Files [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=1981&locations=US&start=1969>.

THE WORLD BANK. GDP growth (annual %): World Bank National Accounts Data, and OECD National Accounts Data Files [online]. [cit. 2018-11-21]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=1974&locations=US&start=1964>.

THE WORLD BANK. GDP growth (annual %): World Bank National Accounts Data, and OECD National Accounts Data Files [online]. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=1980&locations=US&start=1974>.

THE WORLD BANK. Inflation, consumer prices (annual %): International Monetary Fund, International Financial Statistics and data files [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=1981&locations=US&start=1969>.

THE WORLD BANK. Inflation, consumer prices (annual %): International Monetary Fund, International Financial Statistics and data files [online]. [cit. 2018-11-21]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=1974&locations=US&start=1964>.

THE WORLD BANK. Inflation, consumer prices (annual %): International Monetary Fund, International Financial Statistics and data files [online]. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=1980&locations=US&start=1974>.

U.S. BUREAU OF THE CENSUS. *Historical Statistics of the United States: Colonial Times to 1970, Bicentennial Edition, Part 1*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1975.

U.S. BUREAU OF THE CENSUS. *Statistical Abstract of the United States: 1973 (94th edition.)*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1973.

U.S. EQUAL EMPLOYMENT OPPORTUNITY COMMISSION. Equal Employment Opportunity Act [online]. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: https://www.eeoc.gov/eeoc/history/35th/thelaw/eeo_1972.html.

U.S. EQUAL EMPLOYMENT OPPORTUNITY COMMISSION. Executive Order 10925 [online]. [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: <https://www.eeoc.gov/eeoc/history/35th/thelaw/eo-10925.html>.

U.S. EQUAL EMPLOYMENT OPPORTUNITY COMMISSION. Executive Order 11246 [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.eeoc.gov/eeoc/history/35th/thelaw/eo-11246.html>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 87-543: Public Welfare Amendments of 1962 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-76/pdf/STATUTE-76-Pg172.pdf>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 87-658: Public Works Acceleration Act [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-76/pdf/STATUTE-76-Pg541.pdf>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 88-452: Economic Opportunity Act of 1964 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-78/pdf/STATUTE-78-Pg508.pdf>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 88-525: Food Stamp Act of 1964 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-78/pdf/STATUTE-78-Pg703.pdf>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 89-10: Elementary and Secondary Education Act of 1965 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-79/pdf/STATUTE-79-Pg27.pdf>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 89-329: Higher Education Act of 1965 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-79/pdf/STATUTE-79-Pg1219.pdf>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 89-97: Social Security Amendments of 1965 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/STATUTE-79/pdf/STATUTE-79-Pg286.pdf>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 90-248: Social Security Amendments of 1967 [online]. [cit. 2018-12-08]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-81/pdf/STATUTE-81-Pg821.pdf>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 93-203: Comprehensive Employment and Training Act of 1973 [online]. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-87/pdf/STATUTE-87-Pg839.pdf>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 93-222: Health Maintenance Organization Act of 1973 [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-87/pdf/STATUTE-87-Pg914.pdf>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 93-86: Agriculture and Consumer Protection Act of 1973 [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-87/pdf/STATUTE-87-Pg221.pdf>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 94-142: Education for All Handicapped Children Act of 1975 [online]. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-89/pdf/STATUTE-89-Pg773.pdf>.

U.S. GOVERNMENT PUBLISHING OFFICE. Public Law 95-523: Full Employment and Balanced Growth Act of 1978 [online]. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-92/pdf/STATUTE-92-Pg1887.pdf>.

U.S. SOCIAL SECURITY ADMINISTRATION. Annual Statistical Supplement, 2005 – TANF/AFDC and Emergency Assistance (9.G) [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://www.ssa.gov/policy/docs/statcomps/supplement/2005/9g.html#table9.g1>.

UNITED STATES CENSUS BUREAU. CPS Historical Time Series Tables: Table A-2. Percent of People 25 Years and Over Who Have Completed High School or College, by Race, Hispanic Origin and Sex: Selected Years 1940 to 2017 [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www2.census.gov/programs-surveys/demo/tables/educational-attainment/time-series/cps-historical-time-series/ta-a-2.xlsx>.

UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 2. Poverty Status of People by Family Relationship, Race, and Hispanic Origin [online]. [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <http://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov2.xls>.

UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 18. Workers as a Proportion of All Poor People [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov18.xls>.

UNITED STATES CENSUS BUREAU. Historical Poverty Tables: People and Families - 1959 to 2017: Table 3. Poverty Status of People, by Age, Race, and Hispanic Origin [online]. [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <https://www2.census.gov/programs-surveys/cps/tables/time-series/historical-poverty-people/hstpov3.xls>.

UNITED STATES CENSUS BUREAU. Section 4. Education: Elementary And Secondary Education: Technology, Courses, And Test Scores: 267 – SAT Scores and Characteristics of College-Bound Seniors [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www2.census.gov/library/publications/2011/compendia/statab/131ed/tables/12s0267.xls?#>.

Odborné knihy a kapitoly v kolektivních monografiích

FRIEDMAN, Milton. *Kapitalismus a svoboda*. Jinočany: H & H, 1994, 182 s. ISBN 80-85787-33-4.

GRAHAM, Otis L. Jr. *Liberalism After the Sixties: A Reconnaissance*. In: Chafe, William H.: *The Achievement of American Liberalism: The New Deal and Its Legacies*. New York: Columbia University Press, 2003. s. 293–311. ISBN 0-231-11212-2.

HARRIS, Seymour E. *Economics of the Kennedy Years and a Look Ahead*. New York: Harper & Row, 1964, 273 s.

HELSING, Jeffrey W. *Johnson's War/Johnson's Great Society: The Guns and Butter Trap*. Westport: Praeger, 2000, 279 s. ISBN 0-275-96449-3.

JANSSON, Bruce S. *The Reluctant Welfare State: American Social Welfare Policies – Past, Present, and Future*. Pacific Grove: Brooks/Cole Publishing, 1997, 406 s. ISBN 0-5343-4141-1.

MOYNIHAN, Daniel P. *The Negro Family: Equality of Opportunity vs. Equality of Results*. In: Lubove, R. (ed.). *Poverty and Social Welfare in the United States*. New York, London: Holt, Reinhart and Winston, 1972. s. 111–118. ISBN 0685723003.

MURRAY, Charles. *Příliš mnoho dobra: americká sociální politika 1950-1980*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, 337 s. ISBN 8085850559.

NOBLE, Charles. *Welfare as We Knew It: A Political History of the American Welfare State*. New York: Oxford University Press, 1997, 210 s. ISBN 0-19-511336-5.

PATTERSON, James T. *America's Struggle against Poverty in the Twentieth Century*. Cambridge: Harvard University, 2000, 312 s. ISBN 0-674-00434-5.

PETERS, B. Guy. *American Public Policy: Promise and Performance*. 3rd ed. New Jersey: Chatham, 1993. 391 s. ISBN 0-934540-87-X.

ROCKOFF, Hugh. *America's Economic Way of War: War and the US Economy from the Spanish-American War to the Persian Gulf War*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, 357 s. ISBN 978-0-521-67673-1.

SEGALMAN, Ralph – MARS LAND, David. *Cradle to Grave: Comparative Perspectives on the State of Welfare*. Houndmills: Macmillan, 1989. 147 s. ISBN 0-333-47004-4.

ULMER, Melville J. *The Welfare State: U.S.A. An Exploration In and Beyond the New Economics*. Boston: Houghton Mifflin Company Boston, 1969, 203 s.

Odborné studie

ALBRITTON, Robert B. *Measuring Public Policy: Impacts of the Supplemental Security Income Program* American Journal of Political Science, 1979, Vol. 23, No. 3, s. 559–578.

Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2111029>.

BRAUER, Carl M. *Kennedy, Johnson, and the War on Poverty* The Journal of American History, 1982, Vol. 69, No. 1, s. 98–119. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1887754.

FOX, Liana et al. *Trends in Deep Poverty from 1968 to 2011: The Influence of Family Structure, Employment Patterns, and the Safety Net* RSF: The Russel Sage Foundation Journal of the Social Sciences, 2015, Vol. 1, No. 1, s. 14–34. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.7758/rsf.2015.1.1.02>.

HOYNES, Hillary W., PAGE, Marianne E. a STEVENS, Ann H. *Poverty in America: Trends and Explanations* The Journal of Economic Perspectives, 2006, Vol. 20, No. 1, s. 47–68. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/30033633>.

ICELAND, John. *Why Poverty Remains High: The Role of Income Growth, Economic Inequality, and Changes in Family Structure, 1949-1999* Demography, 2003, Vol. 40, No. 3, s. 499–519. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1515157>.

JEFFERSON, Philip N. *Poverty Volatility and Macroeconomic Quiescence* The American Economic Review, 2008, Vol. 98, No. 2, s. 392–397. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/29730053>.

LAMPMAN, Robert J. *Scaling Welfare Benefits to Income: And Idea That Is Being Overworked* Policy Analysis, 1975, Vol. 1, No. 1, s. 1–10. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/42783373>.

LEVIN, Herman. *Income Alternatives for Poor Families* The Family Coordinator, 1975, Vol. 24, No. 3, s. 303–313. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/583182>.

LEVITAN, Sar A. – TAGGART, Robert *The Great Society Did Succeed* Political Science Quarterly, 1977, Vol. 91, No. 4, s. 601–618. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2148796>.

MEYER, Bruce D. et al. *Winning the War: Poverty from the Great Society to the Great Recession [with Comments and Discussion]* Brookings Papers on Economic Activity, 2012, s. 133–200. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41825366>.

MOGULL, Robert G. *American Poverty in the 1960's* Phylon, 1972, Vol. 33, No. 2 (2nd Qtr., 1972), s. 161–168. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/273344>.

REJDA, George E. *The Family Assistance Plan as a Solution to the Welfare Crisis* The Journal of Risk and Insurance, 1971, Vol. 38, No. 2, s. 169–179. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/251488>.

SCHRAM, Sanford F. *Welfare Spending and Poverty: Cutting Back Produces More Poverty, Not Less* The American Journal of Economics and Sociology, 1991, Vol. 50, No. 2, s. 129–141. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3487690>.

STEENSLAND, Brian. *Cultural Categories and the American Welfare State: The Case of Guaranteed Income Policy* American Journal of Sociology, 2006, Vol. 111, No. 5, s. 1273–1326. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.1086/499508>.

THUROW, Lester C. *The Political Economy of Income Redistribution Policies* The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 1973, Vol. 409, Income Inequality (Sep., 1973), s. 146–155. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1041500>.

Internetové zdroje

THE LIBRARY OF CONGRESS. Truman Announced A Fair Deal January 5, 1949 [online]. [cit. 2018-11-15]. Dostupné z: http://www.americaslibrary.gov/jb/modern/jb_modern_fairdeal_1.html.

ATLAS OF U.S. ELECTION RESULTS. 1968 Presidential General Election Results [online]. [cit. 2018-11-22]. Dostupné z: <https://uselectionatlas.org/RESULTS/national.php?year=1968>.

ATLAS OF U.S. ELECTION RESULTS. 1976 Presidential General Election Results [online]. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <https://uselectionatlas.org/RESULTS/national.php?year=1976>.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Růst HDP (v %, konstantní dolary roku 2010) a míra inflace (v %, CPI) v letech 1964–1974	23
Tabulka č. 2 – Federální výdaje na starobní důchody v letech 1970–1980 (v mld. USD)	33
Tabulka č. 3 – Růst HDP, míra inflace a míra nezaměstnanosti v letech 1974–1980 (v %)	38
Tabulka č. 4 – Počet příjemců (v tis.) a výdaje na AFDC v letech 1969–1980 (v mld. USD)	43
Tabulka č. 5 – Federální výdaje na program potravinových poukázek ve vybraných letech (v mld. USD).....	44
Tabulka č. 6 – Federální výdaje na Medicare a Medicaid ve vybraných letech (v mld. USD).....	46
Tabulka č. 7 – Federální výdaje na sociální politiku (v mld. USD) a jejich podíl na HDP (v %) v letech 1969–1980.....	47
Tabulka č. 8 – Míra čisté chudoby ve vybraných letech (v %).....	52
Tabulka č. 9 – Počet chudých (v tis.), míra chudoby (v %) a její redukce (v p. b.) v letech 1969–1981	53
Tabulka č. 10 – Redukce míry chudoby (v p. b.), hospodářský růst a inflace (v %) v letech 1969–1981	56
Tabulka č. 11 – Počet chudých (v tis.), míra chudoby černochů a bělochů (v %) v letech 1969–1981	58
Tabulka č. 12 – Redukce míry chudoby bělochů a černochů (v p. b.), hospodářský růst a míra inflace (v %) v letech 1969–1981.....	60
Tabulka č. 13 – Redukce míry chudoby hispánské menšiny (v p. b.), hospodářský růst a míra inflace (v %) v letech 1972–1981	63
Tabulka č. 14 – Počet osob starších 65 let (v tis.) a jejich míra chudoby (v %) v letech 1969–1981	66
Tabulka č. 15 – Počet rodin vedených ženami (v tis.) a jejich míra chudoby (v %) v letech 1969–1981	67

Tabulka č. 16 – Míra nezaměstnanosti a míra účasti na pracovní síle v letech 1969–1981 (v %)	69
Tabulka č. 17 – Míra nezaměstnanosti a míra účasti na pracovní síle černošské menšiny a bílé většiny v letech 1972–1981 (v %)	71
Tabulka č. 18 – Míra nezaměstnanosti osob mladších 24 let v letech 1969–1981 (v %)	73
Tabulka č. 19 – Podíl osob starších 25 let s dokončeným středním nebo vyšším vzděláním v letech 1969–1981 (v %)	75
Tabulka č. 20 – Podíl osob zapsaných ve vzdělávacích institucích ve vybraných letech (v %)	76
Tabulka č. 21 – Podíl bělochů a černochů s dokončeným středním nebo vyšším vzděláním v letech 1969–1981 (v %)	77
Tabulka č. 22 – Výsledky testů SAT ve vybraných letech (v bodech)	78
Tabulka P1 – Míra nezaměstnanosti černošské menšiny a bílé většiny v letech 1969–1971	94

Příloha

Tabulka P1 – Míra nezaměstnanosti černošské menšiny a bílé většiny v letech 1969–1971

Rok	Míra nezaměstnanosti (%)		Míra účasti na pracovní síle (%)	
	Běloši	Černoši	Běloši	Černoši
1969	3,1	6,4	59,9	62,1
1970	4,5	8,2	60,2	61,8
1971	5,1	9,1	60,0	60,2

Zdroje: U.S. BUREAU OF THE CENSUS. *Historical Statistics of the United States: Colonial Times to 1970, Bicentennial Edition, Part 1*, s. 133, 135, U.S. BUREAU OF THE CENSUS. *Statistical Abstract of the United States: 1973 (94th edition.)*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1973, s. 219, 220, vlastní zpracování.